Kinder rechten commissariaat
Geeft kinderen een stem

Buiten de norm gerekend

Hoe komt het Kinderrechtencommissariaat op voor rechten van kinderen en jongeren? Hoe detecteert, signaleert en adviseert het? Waar knelt het voor kinderen en hun rechten?

Jaarverslag
2025-2026

↑ Inhoudstafel

Buiten de norm gerekend

Hoe komt het Kinderrechtencommissariaat
op voor rechten van kinderen en jongeren?
Hoe detecteert, signaleert en adviseert het?
Waar knelt het voor kinderen en hun rechten?

Jaarverslag
2025-2026

Colofon

Jaarverslag
Kinderrechtencommissariaat
2025-2026

Buiten de norm gerekend

Redactie

Leen Ackaert
Michaël Bouchez
Hilde Cnudde
Sabine Coppens
Marlies Delanghe
Tine De Winter
Heleen Lauwereys
Sarah Meys
Isabel Moerman
Yentl Roels
Julie Ryngaert
Inge Schoevaerts
Eline Strik
Dominique van den Akker
Isa Van Dorsselaer
Els Van Hemelrijck
Sofie Van Rumst
Chris Vleugels
Caroline Vrijens

Coördinatie

Isa Van Dorsselaer

Vormgeving

www.jos.agency

Fotografie

Koen Broos

Druk

Drukkerij Albe De Coker

Verantwoordelijke uitgever

Caroline Vrijens
Kinderrechtencommissaris
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

ISBN: 9789077021590
Wettelijk depotnummer: D/2026/9680/002

Dit jaarverslag staat ook online op www.kinderrechten.be.

Inhoud

Voorwoord van de kinderrechtencommissaris ... 8
Voorwoord Kristel Verbeke ... 12
Het jaar in vogelvlucht ... 14

Deel 1: Van signaal tot advies ... 16

1. Een onafhankelijke instelling van het Vlaams Parlement ... 17
2. Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt klachten, bemiddelt, verwijst door en geeft individueel advies ... 19
3. Meldingen en klachten bij het Kinderrechtencommissariaat in cijfers ... 20
4. Het Kinderrechtencommissariaat adviseert het beleid ... 24
5. Het Kinderrechtencommissariaat draagt kinderrechten uit ... 26
6. Samenwerken met externen ... 29

Deel 2: Kinderrechten in 2025-2026: waar knelt het? ... 30

1. Recht op basiszorg ... 31
   - 1.1 Terugbetaling van sondagezorg mag kinderen niet uitsluiten ... 31
   - 1.2 Geen zorgvacuüm voor kinderen die logopedie nodig hebben ... 31

2. Recht op hulp op maat ... 32
   - 2.1 Geen uitstroomperspectief: vast in carrousel van kortstondige opnames ... 32
   - 2.2 Kinder- en jeugdpsychiatrie: wachtlijsten en uitsluitingscriteria blokkeren hulp ... 35
   - 2.3 Jeugdhulp: bureaucratische drempels remmen toegang tot zorgtrajecten ... 37
   - 2.4 Oneigenlijke inzet van justitie en gesloten heid als noodoplossing ... 38
   - 2.5 Pleegzorg: ruimte voor de stem van alle betrokken kinderen ... 39

3. Recht op een behoorlijke levensstandaard ... 40
   - 3.1 Groeipakket en sociale toeslagen: informeren en begeleiden in plaats van straffen ... 40
     - Schooltoeslag terugvorderen is geen oplossing voor schooluitval ... 41
     - Maak schooluitstappen inclusief ... 42
     - OCMW-dienstverlening en leefloon ... 42

4. Recht op integriteit ... 45
   - 4.1 In het gezin: signalen over onveiligheid kinderen te weinig onderzocht ... 45
     - Geweld tegen kinderen en vrouwen te vaak onderbelicht bij de familierechtbank ... 45
   - 4.2 Op school: ervaringen en wensen van kinderen op de voorgrond plaatsen ... 46
     - Pesten: kloof tussen goede intenties en de praktijk ... 46
     - Grensoverschrijdend gedrag door onderwijspersoneel: nood aan betrokken en aanspreekbare schoolbesturen ... 47

4.3 In de vrije tijd en in de sport: bezorgdheden van kinderen en ouders constructief aanpakken 48
Volleybalfederatie geeft goede voorbeeld rond kledingwissel op en rond het veld 48
Beslissingen over toegang tot vrije tijd: het kind als kompas 48
4.4 In de media 50
Wie beslist over het beeld van een kind? 50
Minderjarige influencers verdienen betere bescherming 51
Totaalverbod op sociale media: meer fijnmazige aanpak nodig 51
Leeftijdsverificatie: privacyvriendelijk en proportioneel 52
Europees beleid voor onlinebescherming schakelt versnelling hoger 53

5. Recht op identiteit en diversiteit 54
5.1 Draagmoederschap: kinderrechten als toetssteen 54
5.2 Adoptie: rol overheid stopt niet met afschaffing buitenlandse adoptie 54
5.3 Provinciaal hoofddoekenverbod laat leerlingen weinig alternatieven 55
5.4 Inclusie in sport is meer dan toegang garanderen 57
Ook zonder competitie een plek in de sport 57

6. Rechten op en in onderwijs 58
6.1 FOCUS: Thuiszitters uit de schaduw 58
6.2 Een school vinden: rechten van kinderen met extra ondersteuningsnoden brokkelen af 62
Capaciteit bepaalt het schooltraject van kinderen 62
Kinderen met extra ondersteuningsnoden botsen vaak op drempels 62
Afbrokkelende toegang tot onderwijs voor leerlingen met een IAC-verslag 63
6.3 Op school geraken: het recht om op een menswaardige manier naar school te gaan 64
Lange busritten met een zware impact op kinderen 64
Veiligheid, zorg en vertrouwen 64
Grote verontwaardiging over impact van onderfinanciering 65
Stap dichter bij de hoognodige hervorming 66
Centrale opstapplaatsen niet eender waar 67
6.4 Op school: Scholen voor iedereen? 68
Specifieke leernoden 68
Duaal leren 69
Flexibele leerwegen bieden ruimte voor leren en herstel 70
6.5 Sancties 70
Sancties moeten redelijk en proportioneel blijven 70
Leerlingen op steeds jongere leeftijd definitief uitgesloten 71
Na een definitieve uitsluiting: kloof tussen regels en praktijk 71
Actieplan Goed Gedragen: opletten voor te grote focus op sanctionering 72
Aparte gedragsscholen: niet de juiste oplossing 73

7. Rechten van kinderen op de vlucht 74
7.1 Vrijheidsbeperking van minderjarigen op de vlucht: nood aan monitoring 74
7.2 Lokale opvanginitiatieven behouden voor niet-begeleide minderjarigen 75
Ook gezinnen met kinderen hebben nood aan geschikte opvang 75
Opvangkwaliteit: een blijvend aandachtspunt 76
7.3 In België geboren kinderen van Palestijnse origine nog onzeker over Belgische nationaliteit 77
7.4 Woonstbetreding bij mensen zonder papieren: kindtoets noodzakelijk 79
7.5 Dreigende uitwijzingen: impact van terugkeer op kinderen centraal 79
Kinderen ook betrekken bij terugkeerbegeleiding 80

8. Rechten van jongeren in conflict met de wet **82**
8.1 Gebruik van geweld en fysieke dwang: vertrouwen minderjarigen in politie onder druk 82
8.2 Opeenstapeling van politiecontroles: vragen over de proportionaliteit 83
8.3 Kwetsbare minderjarigen: wordt voldoende rekening gehouden met hun noden? 83
8.4 Nood aan een toegankelijker en transparanter klachtensysteem 83
8.5 Minderjarigenreflex bij de politie: een belangrijke stap vooruit 84

9. Recht op wonen **85**
9.1 Wooncrisis: woonplekken voor gezinnen in kwetsbare positie verzadigd 85
Postcodeongelijkheid, ook voor gezinnen in dak- en thuisloosheid 86
9.2 Vluchtelingen en asielzoekers: bijkomende kwetsbaarheid in zoektocht naar woning 87
9.3 Meer flexibiliteit nodig rond bezettingsregels sociale woningen 88
9.4 Onveilige en ongezonde woningen treffen kinderen het hardst 89
9.5 KRC onderzoekt impact van de wooncrisis op kinderen en jongeren 89

10. Recht op een gezinsleven **90**
10.1 Opvoedingsconflicten en ouderlijk gezag: ouders blokkeren beslissingen 90
10.2 Conflicten rond de verblijfsregeling en het recht op contact 91
Niet naleven van vonnissen: nood aan gepast antwoord buiten de rechtbank 91
Jongeren vragen inspraak in hun verblijfsregeling 92
10.3 Complexe scheidingen: nood aan een vertrouwenspersoon voor het kind 93
10.4 Private bezoekruimtes: vertrouwen brokkelt af 94
10.5 FOCUS: Kinderen met een ouder in detentie: onzichtbaar in beleid en praktijk 95

11. Recht op participatie **98**
11.1 Scholieren laten van zich horen 98
11.2 Spreekrecht: gehoord worden is meer dan één gesprek 98
11.3 Kinderen en jongeren willen meepraten over gezondheid 99

12. Kinderrechten internationaal **100**
12.1 Het Europees Netwerk van Kinderombudsdiensten 100
Jaarthema 2025: recht op gezondheid 100
Jaarthema 2026: Kinderrechten en LGBTQIA+ 101
ENYA: jongeren denken mee over kinderrechten en LGBTQIA+ 101

Als regels bepalen welk kind kansen krijgt

Elk kind heeft recht op onderwijs, warme zorg en ondersteuning, vrije tijd en ontspanning. Op kansen om te leren, te groeien en zich te ontwikkelen. Op goed omringd zijn. Toch horen we steeds vaker kinderen en jongeren voor wie die rechten niet vanzelfsprekend zijn. Want regels en procedures, voorwaarden en criteria staan in de weg.

Een kind heeft dringend gespecialiseerde hulp nodig, maar is te jong voor het ene aanbod en past niet in het andere. Een jongere vindt eindelijk hulp, maar woont aan de verkeerde kant van een regiogrens. Kinderen zitten maanden thuis omdat onderwijs en hulpverlening geen gepaste plek vinden. Gezinnen die het al moeilijk hebben, raken nog verder verstrikt in regels, procedures en administratieve voorwaarden.

CAROLINE VRIJENS

“Hoe groter en complexer de noden van een kind, hoe moeilijker het soms ergens binnenraakt.”

Natuurlijk zijn regels en procedures nodig voor duidelijkheid, rechtszekerheid en gelijke behandeling. Maar soms leiden regels ertoe dat leeftijd, woonplaats, administratieve status of diagnose doorslaggevend worden en het kind achter die criteria uit het zicht verdwijnt.

Plaatstekort, controles en sancties

Als er te weinig plaatsen zijn in de jeugdhulp, te weinig aangepaste ondersteuning op school of te weinig middelen om gezinnen te ondersteunen, dreigen voorwaarden en controle strenger te worden. Dan worden criteria een manier om te bepalen wie nog binnen kan en wie niet. Kinderen met complexe noden of in een kwetsbare situatie dreigen dan als eerste uit de boot te vallen. Vaak gaat het om gezinnen waar verschillende moeilijkheden samenkomen. Geldzorgen, taalbarrières, psychosociale problemen, gezondheidsproblemen of gebrek aan informatie. Net zij moeten soms hun weg vinden in ingewikkelde procedures, documenten en termijnen. Hulp komt dan geregeld pas op gang als de problemen uit de hand lopen.

Ook sociale dienstverlening krijgt meer te maken met controle en sancties, terwijl gezinnen in de eerste plaats ondersteuning nodig hebben. Natuurlijk moet overheidsgeld correct gebruikt worden. Maar controle mag niet leiden tot ongelijke kansen. Niet elk gezin kan dat, de regels kennen, brieven begrijpen, documenten op tijd verzamelen en weten waar je terechtkunt als er iets fout loopt. Kinderen dragen daar vaak de gevolgen van.

Dit jaar kregen we meer dan 1.600 meldingen en klachten binnen. Elk jaar stijgt dat aantal licht. Dit jaar was de stijging groter. In de meldingen en klachten zien we meer en meer kinderen en jongeren die niet netjes passen in de bestaande vakjes. Maar kinderrechten zijn geen beloning voor wie voldoet aan alle voorwaarden. Elk kind heeft recht op onderwijs, zorg, bescherming en ontwikkelingskansen. Omdat het kind is.

Senne is 7 jaar. Hij heeft al veel meegemaakt. Hij kampt met trauma- en hechtingsproblemen en stelt soms agressief gedrag. Na een opname in de kinderpsychiatrie en een verblijf in de crisisopvang is voor iedereen duidelijk wat hij nodig heeft: een kleine leefgroep, veel structuur en intensieve individuele begeleiding. Maar daar loopt het vast.

Voor de ene voorziening zijn Sennes gedragsproblemen te zwaar en is er eerst psychiatrie nodig. Andere voorzieningen zeggen dat hij niet kan functioneren in een leefgroep of dat ze de nodige intensieve begeleiding niet kunnen bieden. Een gespecialiseerd aanbod kan misschien helpen, maar ook daar past Senne niet helemaal: hij is nog te jong. En zo blijft een jongen van 7 uiteindelijk thuis, terwijl iedereen weet dat hij daar niet de hulp krijgt die hij nodig heeft.

En nog een pijnlijke tegenstrijdigheid: sommige voorzieningen willen Senne niet opnemen omdat hij niet naar school gaat. Maar zonder de juiste hulp en ondersteuning lukt het hem niet om opnieuw naar school te gaan. Hij zit vast. Geen enkele voorziening lijkt te passen bij de combinatie van zijn noden.

Senne is niet alleen. Ook andere kinderen krijgen moeilijk toegang tot de kinder- en jeugdpsychiatrie omdat hun problemen te complex zijn, omdat ze zichzelf verwonden, agressief gedrag stellen, kampen met een verslaving of een verstandelijke beperking hebben. Soms vraagt de jeugdhulp eerst psychiatrische ondersteuning, terwijl de kinderpsychiatrie net een stabiele verblijfssituatie nodig vindt om een behandeling te kunnen starten. Tussen die verschillende voorwaarden staat een kind dat hulp nodig heeft en van wie de ouders en het gezin op hun tandvlees zitten.

Hoe groter en complexer de noden van een kind, hoe moeilijker het soms ergens binnenraakt. Terwijl we net voor die kinderen alles uit de kast zouden moeten halen.

Postcodeongelijkheid

Een gezin met vier kinderen dreigt zijn woning te verliezen. De moeder is zes maanden zwanger. Ze zijn al zeven maanden samen met verschillende diensten op zoek naar een oplossing. De kinderen gaan naar school in de gemeente. Er is daar wel een noodwoning, maar daarvoor komt het gezin niet in aanmerking omdat ze nog niet dakloos zijn. Tja.

Pas laat op de vooravond van de dag waarop ze weg moeten uit hun huis, komt er een oplossing en kunnen ze voor drie maanden terecht in de noodwoning. 'Waarom moeten kinderen eerst op straat belanden voor we mogen doen wat daarvóór ook al nodig was?' vragen hulpverleners. Ze voelen die frustratie wel vaker. Ze zien problemen aankomen, soms maanden op voorhand. Maar zolang een gezin niet aan een voorwaarde voldoet of de situatie niet ernstig genoeg werd, blijven deuren gesloten.

Er is ook 'postcodeongelijkheid'. Lokale besturen bepalen hoe ze hun woonbeleid vorm geven. Je woonplaats bepaalt mee welke hulp beschikbaar is en of er hulp is. Die ongelijke kansen doen vragen rijzen vanuit kinderrechtenperspectief.

Volwassenen bedenken regels die kinderen hard raken

Catherine is 17. Al van jongs af moest ze leren omgaan met veel verandering en onzekerheid. Ze was 3 toen ze naar België kwam. Ze spreekt vloeiend Nederlands, volgt Wiskunde-Wetenschappen en wil verder studeren. Haar herinneringen, haar schooltijd, haar vriendinnen, haar plannen voor later: haar leven ligt hier. Toch dreigt ze 18 te worden zonder duidelijk verblijfsstatuut en zonder uitgeklaarde nationaliteit.

Al sinds 2011 probeert haar gezin duidelijkheid te krijgen. Procedures lopen vast omdat identiteitspapieren ontbreken. Maar Catherine is daar als kind niet verantwoordelijk voor. Toch leeft ze al bijna haar hele jeugd met de gevolgen. Ze vertelde me wat dat betekent. Ik zag hoe hard het haar al die jaren geraakt had. Niet mee kunnen op schoolreis. Geen ziekteverzekering hebben. Niet goed weten wat je vriendinnen moet vertellen. Je schamen voor de plek waar je woont en daarom niemand mee naar huis nemen. Mee moeten nadenken over procedures die geen enkel kind zou moeten begrijpen. En ondertussen proberen te studeren en plannen maken voor later.

Catherine wil vooral gewoon een jongere kunnen zijn. Veertien jaar is voor een administratie een langlopend dossier. Voor Catherine is het haar hele kindertijd.

Een jongen van 10 met het syndroom van Down zou een plekje moeten kunnen krijgen in een voorziening voor kinderen met een handicap. Maar de jongen heeft geen rijksregisternummer door een complexe situatie rond zijn afstamming en verblijf. Zonder rijksregisternummer krijgt hij geen toegang tot verschillende rechten en voorzieningen. Geen groeipakket. Geen gespecialiseerde VAPH-ondersteuning. En ook de residentiële hulp die hij nodig heeft, raakt niet georganiseerd.

Of de 92 leerlingen die in een provinciale school in Oost-Vlaanderen geraakt worden in hun recht op onderwijs en religie door het recente hoofddoekenverbod. Ik sprak zelf met een paar van die leerlingen. Wat me vooral bijblijft, is hoe weinig ze zich gehoord voelden: "Er kwam iemand naar de school om dat mee te delen, maar onze mening deed er niet toe." Voor sommige meisjes is veranderen van school niet eenvoudig. Hun studierichting wordt niet overal aangeboden en veel meisjes kunnen tussen hun vijfde en zesde jaar niet veranderen van richting. Ze vroegen om gehoord en gezien te worden in een beslissing die een grote impact heeft op hun schoolloopbaan, hun identiteit en hun dagelijks leven.

Of Louis, een jongetje van 4 dat graag voetbalt maar door transferregels van de club niet kan veranderen van club. Transferregelingen voor kleuters, wie verzint het?

Elke dag zoeken mensen naar oplossingen

Elke dag halen leerkrachten, hulpverleners, sociaal werkers en organisaties uit het middenveld alles uit de kast om kinderen en gezinnen te helpen. Ze botsen op het voorwaardelijke van heel wat rechten.

Geëngageerde ouders, jongeren, professionals en andere betrokkenen leggen zich er niet zomaar bij neer als kinderen niet de hulp of ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Ze blijven zoeken naar oplossingen en komen op voor hun rechten.

Soms komt er uiteindelijk een oplossing omdat een ouder blijft aandringen. Omdat een hulpverlener weigert los te laten. Omdat een leerkracht verder kijkt dan wat strikt van haar verwacht wordt. Omdat een maatschappelijk werker ruimte zoekt binnen en buiten de regels.

Dat engagement is waardevol. Maar de rechten van een kind mogen niet afhangen van de volharding van ouders, de inzet van professionals of het geluk om de juiste persoon tegen te komen. De kansen die kinderen krijgen, mogen niet afhangen van de mensen die toevallig hun pad kruisen.

De noden van kinderen moeten het vertrekpunt zijn

Regels en procedures mogen nooit ons zicht op de dagelijkse realiteit van kinderen vertroebelen. Want kinderen leven niet in hokjes. Het leven van kinderen houdt zich niet aan de grenzen tussen diensten, bevoegdheden en regelgeving. Daarom moet de overheid zich bij elke regel telkens opnieuw afvragen wat die betekent voor kinderen. Wat hebben zij nodig om hun rechten waar te maken? Welke gevolgen heeft een voorwaarde voor hun dagelijks leven? En wat gebeurt er met kinderen die niet passen in het aanbod?

Dat vraagt beleid dat vertrekt van de noden en rechten van kinderen, en niet alleen van de organisatie van diensten en voorzieningen. Het vraagt samenwerking over sectoren en bevoegdheden heen, genoeg en passende ondersteuning, en ruimte om oplossingen op maat te vinden.

Dat vraagt durf. Als regels kinderen uitsluiten, moet de overheid ze samen met het aanbod durven aanpassen aan de noden en rechten van kinderen.

Geen kleine lettertjes voor kinderen

Senne, Louis, Catherine en de vele andere kinderen en jongeren die botsen op regels en voorwaarden, geven dit jaarverslag een gezicht. Hun verhalen vragen niet om uitzonderingen, maar om regels en systemen die rekening houden met hun noden en rechten. Kinderrechten mogen niet afhangen van je postcode. Niet van je leeftijd of het juiste attest. Niet van een ontbrekend administratief document. Niet van de vraag of je zorgnood netjes past in één categorie.

Buiten de norm gerekend gaat over wat er gebeurt als regels en systemen niet genoeg ruimte laten voor de werkelijkheid waar kinderen in leven en de gevolgen daarvan voor hun rechten en ontwikkelingskansen.

Caroline Vrijens
Vlaams kinderrechtencommissaris

CAROLINE VRIJENS

“De rechten van een kind mogen niet afhangen van de volharding van ouders, de inzet van professionals of het geluk om de juiste persoon tegen te komen.”

En het kind wacht

**Ik ontmoet veel mensen.
Mensen die in armoede leven. Mama's die worstelen met een verslaving. Gezinnen die geen woning vinden. Jongeren die het moeilijk hebben met zichzelf, met hun omgeving of met de wereld rondom hen. Kinderen die al snel een 'moeilijk kind' worden genoemd omdat ze boos zijn, vaak afwezig zijn op school of extra ondersteuning nodig hebben.**

Zodra je tijd neemt om echt met iemand te praten, samen aan tafel zit, luistert naar het verhaal achter het verhaal, verdwijnen de vakjes.

Een 'thuisloze' wordt Vanessa.
Een 'verslaafde mama' wordt Tina.
Een 'kwetsbaar gezin' wordt een mama en een papa die net als andere ouders, vooral willen dat het goed gaat met hun kinderen.

Toch bepalen vakjes vaak wat mogelijk is. Je woont in de juiste gemeente of twaalf kilometer te ver. Je bent oud genoeg voor hulp of net te jong. Je probleem past binnen het aanbod of het is 'te complex'.

Natuurlijk zijn er regels en criteria nodig. Maar wat gebeurt er als de regel belangrijker wordt dan het kind?

Als het kind niet past

Daarover gaat dit jaarverslag: over kinderen die buiten de norm vallen. Omdat ze net buiten een leeftijdsgrens vallen. Omdat ze in de verkeerde regio wonen. Omdat hun gedrag, ontwikkeling of ondersteuningsnood niet netjes past binnen de hulp die er bestaat.

Niet omdat niemand wil helpen. Maar omdat het systeem geen passend antwoord vindt.

Ouders worden doorgestuurd. Van de ene dienst naar de andere. Van het ene loket naar het volgende. Tot ze de moed opgeven en soms nergens nog aankloppen.

En ondertussen wacht het kind. Dat raakt mij.

Een kind kiest zijn woonplaats niet. Niet zijn gezin. Niet de problemen waarmee het opgroeit. Niet de hulp die het nodig heeft. En al helemaal niet het vakje waarin wij het proberen te stoppen.

Een tekort los je niet op door de toegang moeilijker te maken. Een tekort aan plaatsen, mensen of middelen verdwijnt niet wanneer de deur sluit.

De nood is er nog steeds.

En ondertussen wacht het kind aan de andere kant van de deur.

Rechten hoef je niet te verdienen

Ik maak me zorgen over hoe we over mensen denken. Als ik het heb over kinderrechten en dat elk kind recht heeft op een veilige thuis, recht heeft op onderwijs en vrije tijd, zeggen de meeste mensen 'natuurlijk'.

Tot ik het heb over het gezin waar dat kind opgroeit en dat we hen moeten ondersteunen.

Ouders die een leefloon krijgen? Dan gaat het al snel over verantwoordelijkheid en activering. Als een jongere vaak afwezig is op school? De ouders moeten hen maar motiveren en anders: sancties. Als een alleenstaande mama niet onmiddellijk hulp zoekt, vragen we ons af of die persoon wel genoeg gemotiveerd is.

Ik heb ondertussen geleerd dat wat voor de ene mens een kleine stap lijkt, voor iemand anders een enorme berg kan zijn.

Ik heb mensen ontmoet die zoveel tegelijk proberen recht te houden dat ze op een bepaald moment gewoon niet meer weten waar ze moeten beginnen.

Kinderen hebben rechten. Ook als hun ouders het moeilijk hebben. Ook als ze niet in de juiste gemeente wonen. Of als hun situatie niet netjes in één aanbod past.

Een kind hoeft zijn rechten niet te verdienen.

Voorbij het vakje kijken

Gelukkig zijn er elke dag mensen die blijven zoeken als een 'dossier' muurvast zit. Hulpverleners, leerkrachten, vrijwilligers, ouders, jeugdwerkers en ambtenaren die toch nog dat ene telefoontje doen, nog een deur proberen, en blijven vragen: 'wat heeft dit kind echt nodig?' Die inzet verdient alle respect!

Maar kinderrechten mogen niet afhangen van geluk. Hun rechten moeten in ons systeem zitten.

Daarom blijft het Kinderrechtencommissariaat zo belangrijk: om te luisteren naar kinderen, jongeren en hun ouders. Om zichtbaar te maken wat regels in het echte leven betekenen. En om op te merken en te melden wanneer een kind tussen de mazen van het net valt.

Want achter elk dossier zit een kind. Geen categorie. Geen profiel. Geen vakje. Een kind dat recht heeft op kansen, bescherming en ondersteuning. Ook als het niet netjes binnen de lijntjes past. Zeker wanneer het niet binnen de lijntjes past.

Kristel Verbeke
Voorzitter van het Overleg- en adviesorgaan van het Kinderrechtencommissariaat

Het jaar in vogelvlucht

Detentie van een ouder raakt ook kinderen

Naar schatting 17.000 kinderen in België groeien op met een ouder in de gevangenis. Toch blijven ze vaak onzichtbaar in beleid en hulpverlening. Op 28 april 2026 bracht het Kinderrechtencommissariaat samen met partners een aantal onderzoekers, professionals en ervaringsdeskundigen bijeen voor een studiedag in het Vlaams Parlement. We toonden daarbij ook een krachtige getuigenis van een negenjarig meisje over hoe het leven is met haar papa in de cel. We pleitten voor een structureel en proactief kindgericht beleid, met meer aandacht voor erkenning en ondersteuning, gezinscontact en destigmatisering.

FOCUS p 95

Een ziekenhuis is geen thuis

Sommige kinderen en jongeren verblijven in een ziekenhuis zonder dat daar een medische reden voor is, omdat er nergens anders geschikte hulpverlening te vinden is. We trokken in november 2025 aan de alarmbel met ons advies *Een ziekenhuis is geen thuis*, en een filmpje waarin ziekenhuisprofessionals vertellen wat die noodopvang betekent voor deze kinderen en voor hen.

Lees meer over dit advies

Thuiszitters uit de schaduw

Steeds meer kinderen en jongeren gaan niet of niet voltijds naar school. Omdat hun afwezigheid gewettigd is, blijven ze vaak onder de radar. Intussen verliezen ze het ritme van school, de aansluiting bij hun klas en hun vertrouwen. Het groeiende aantal thuiszitters is een waarschuwingssignaal: ons schoolsysteem werkt niet voor iedereen. Ons dossier *Thuiszitters uit de schaduw*, voorgesteld op 26 september 2025, deed stof opwaaien.

FOCUS p 58

Gewicht geven aan de stem van jongeren over kinderrechten en LGBTQIA+

Hoe kijken jongeren naar de rechten van LGBTQIA+? Het KRC ging met jongeren in gesprek over herkenbare situaties rond onder meer veiligheid, discriminatie en onlinehaat. Ze onderzochten welke kinderrechten in het gedrang komen en formuleerden zelf oplossingen en aanbevelingen. Zo versterkt het KRC de stem van jongeren in het Europese debat over LGBTQIA+ en kinderrechten.

p 101

1.623

Totaal aantal klachten, vragen en signalen

TOP 3

1. Onderwijs (746)
2. Hulp aan minderjarigen (356)
3. Gezin (256)

Lees waar het knelde voor alle kinderrechten in 2025-2026 van pagina 20 tot 24

106.498

Bezoekers website

Meest bekeken post op Instagram

Ook op LinkedIn was dit de post met de meeste views.

Aantal volgers LinkedIn

in 6.389

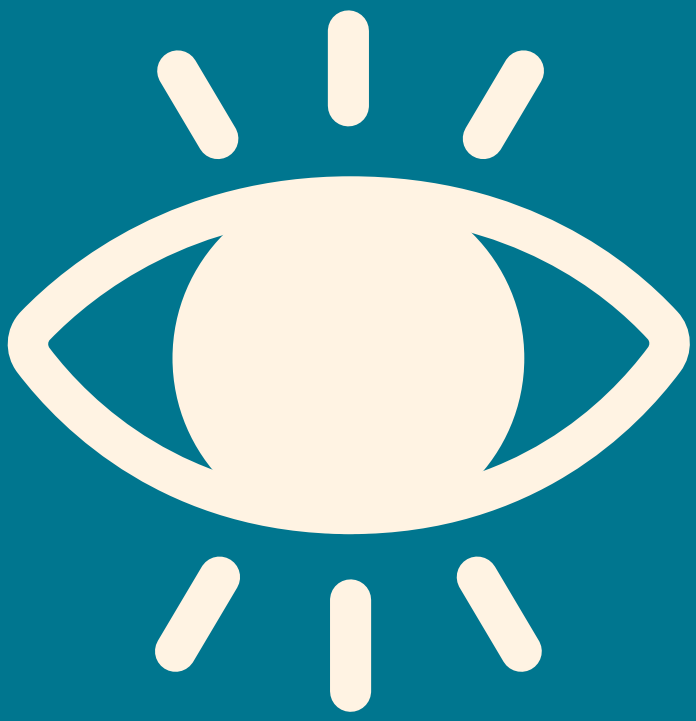
Aantal volgers Instagram

5.048

Aantal volgers Facebook

f 10.281

Deel 1
Van signaal tot advies

↑ Inhoudstafel

1. Een onafhankelijke instelling van het Vlaams Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat geeft kinderen een stem

Het Kinderrechtencommissariaat is de officieel erkende vertolker van de rechten, noden en belangen van minderjarigen. Wij zien toe op de naleving van de kinderrechten in Vlaanderen. We vangen signalen op van kinderen, jongeren, ouders en professionals. We bemiddelen, onderzoeken klachten en adviseren het beleid.

De informatie uit onze klachtenwerking en uit onze contacten met het middenveld en de andere kinderrechtenactoren vertalen wij naar het Vlaams Parlement. We laten zo de stem van kinderen en jongeren maximaal horen.

We brengen maatschappelijk onrecht tegenover kinderen en jongeren onder de aandacht. We waken erover dat de nodige instrumenten, kanalen en voorzieningen uitgebouwd worden en dat ze kwaliteit blijven leveren.

Onder de vleugels van het Kinderrechtencommissariaat is de Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen actief. Zij houdt toezicht op het leven van jongeren in de gemeenschapsinstellingen, het Vlaams detentiecentrum en de voorzieningen Veilig Verblijf en GES+.

De Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen rapporteert in een eigen jaarverslag.

Jaarverslag 2025
Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen

© Koen Broos

Het Kinderrechtencommissariaat is een paraparlementaire instelling. We brengen jaarlijks verslag uit aan de Vlaamse volksvertegenwoordigers. We overleggen ook geregeld met de Vlaamse Ombudsdienst, eveneens een paraparlementaire instelling, over klachten die wij ontvangen.

Overleg- en adviesorgaan

Het overleg- en adviesorgaan waarin alle politieke fracties vertegenwoordigd zijn samen met personen uit de samenleving en de wetenschappelijke wereld fungeert als klankbord voor het Kinderrechtencommissariaat. Kristel Verbeke is voorzitter van dit overleg- en adviesorgaan.

Samenstelling overleg- en adviesorgaan 2024-2029

Politieke partijen:
Kim Buyst (Groen), Mercina Claesen (Vlaams Belang), Hiba Faraji (Vooruit), Lydia Peeters (Anders), Eva Ryde (N-VA), Katrien Schryvers (CD&V), Lise Vandecasteele (PVDA).

Vanuit de VLIR:
Charlotte Declerck (UHasselt), Dirk Geldof (UAntwerpen), Dimokritos Kavadias (VUB), Stefaan Pleysier (KU Leuven), Jochen Devlieghere (UGent).

Vanuit de Verenigde Verenigingen:
Sanne Coremans (Netwerk tegen Armoede), Inge Geerardyn (Vlaamse Jeugdraad), Maarten Verbiest (Gezinsbond).

Ons team

De kinderrechtencommissaris kan rekenen op een multidisciplinair team van zestien medewerkers, goed voor 12,8 VTE.

Caroline Vrijens
Vlaams kinderrechten-commissaris

Leen Ackaert
Secretaris Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen

Michaël Bouchez
Klachtenadviseur
Asiel en migratie, diversiteit

Hilde Cnudde
Communicatie- en strategisch adviseur

Sabine Coppens
Klachtenadviseur
Onderwijs
vervangingscontract

Tine De Winter
Administratief medewerker klachtenadviseurs

Marlies Delanghe
Klachtenadviseur
Onderwijs, sport en vrije tijd, media

Heleen Lauwereys
Medewerker Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen

Evelyn Merckx
Beleidsadviseur
Jeugdhulp, kinderen met een beperking, kinderopvang, gezondheid
indiensttreding 1/09/2026

Sarah Meys
Beleidsadviseur
Kinderarmoede, wonen, milieu, jeugd- en kinderrechtenbeleid

Isabel Moerman
Directie-secretaresse

Yentl Roels
Klachtenadviseur
Jeugdhulp, kinderen met een beperking

Julie Ryngaert
Beleidsadviseur en coördinerend adviseur
Asiel en migratie, diversiteit, identiteit en afstamming, kinderrechten internationaal

Inge Schoevaerts
Coördinerend klachtenadviseur
Scheiding, politie en justitie, kinderopvang, gezondheid, wonen, mobiliteit, identiteit en afstamming

Eline Strik
Beleidsadviseur
Jeugdhulp, kinderen met een beperking, kinderopvang, gezondheid
uitdiensttreding 31/08/2026

Dominique van den Akker
Klachtenadviseur
Onderwijs

Els Van Hemelrijck
Communicatie- en strategisch adviseur klachtenwerking
Jeugdinformatie

Sofie Van Rumst
Beleidsadviseur
Familierecht, scheiding, politie, justitie, jeugd(delinquentie)-recht

Chris Vleugels
Beleidsadviseur
Onderwijs, media, mobiliteit, sport en vrije tijd

2. Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt klachten, bemiddelt, verwijst door en geeft individueel advies

Bij het Kinderrechtencommissariaat komen heel uiteenlopende vragen en signalen binnen over de rechten van kinderen. De meldingen komen van ouders, familieleden, opvoedingsverantwoordelijken, professionals en jongeren zelf.

Werkingsprincipes

Niet elke melding vraagt om een onderzoek. Soms volstaat advies over wat de melder zelf kan doen, over welke rechten in het geding zijn en hoe ze die kunnen afdwingen. Als dat nodig is, volgen wij de situatie verder op samen met de melder.

Vragen over situaties van kinderen en jongeren zonder een duidelijke link met de kinderrechten of klachten die een andere dienst beter kan behandelen, verwijzen wij door naar de juiste dienst of hulpverlener.

Klachten over minderjarigen die botsen op regels en procedures of die vastlopen in hun relaties met instanties en dienstverleners, behandelen wij zelf. Vaak gaat het over problemen en knelpunten die niet opgelost geraken langs de gewone administratieve of juridische weg of over situaties waarin de communicatie erg stroef verloopt. De meeste klachten sluiten we af nadat de melders uitgebreide informatie of uitgebreid advies hebben gekregen.

Toetsingskaders

Wij toetsen de meldingen aan het VN-Kinderrechtenverdrag en aan het wettelijk kader. Daarnaast zijn de algemeen aanvaarde ombudsnormen een belangrijk kader. Die normen hebben te maken met behoorlijkheid en zorgvuldigheid van de dienstverlening van overheden, diensten en voorzieningen.

Bemiddeling en onderzoek

Het Kinderrechtencommissariaat gaat altijd na of er nog ruimte is om te bemiddelen. Wij streven ernaar om klachten om te buigen naar oplossingen in het belang van het kind of de jongere. Wij verzamelen daarvoor informatie bij de melder en de betrokken dienst of instantie. Wij gaan na of wij het probleem kunnen aanpakken met bemiddeling en overleg. Wij werken via pendelbemiddeling, waarbij het principe van meerzijdige partijdigheid centraal staat. Als tussenpersoon kunnen wij vaak al verheldering brengen.

Bemiddeling is echter niet altijd de oplossing. Wij kunnen dan op vraag en met de toestemming van de melder een onderzoek opstarten. Voor dat onderzoek vragen wij verschillende stukken op of voeren wij ter plaatse gesprekken. Wij gaan na of een overheid, een dienst of een voorziening de rechten van het kind te weinig gegarandeerd of geschonden heeft. Wij oordelen op basis van de toetsingskaders. Wij formuleren aanbevelingen voor de betrokken diensten, maar wij kunnen niet sanctioneren.

Het klachtenonderzoek heeft **drie doelen:**

- analyseren waar de dienst, hulp of zorg in kwestie vastliep;
- proberen het conflict te ontmijnen met dienst- of hulpverlening;
- toewerken naar een concrete oplossing voor de minderjarige.

↘ Meer hierover op onze website *kinderrechten.be/ik-zoek-hulp/professional*

© Valeriia Mitriakova

3. Meldingen en klachten bij het Kinderrechten-commissariaat in cijfers

Hoeveel meldingen lopen binnen?

Vragen, klachten en signalen

Vragen, klachten, signalen	1.623

Vragen, klachten en signalen: evolutie per werkjaar

Werkjaar 2013-2014	975
Werkjaar 2014-2015	1.028
Werkjaar 2015-2016	1.141
Werkjaar 2016-2017	1.239
Werkjaar 2017-2018	1.224
Werkjaar 2018-2019	1.218
Werkjaar 2019-2020	1.128
Werkjaar 2020-2021	1.530*
Werkjaar 2021-2022	1.249
Werkjaar 2022-2023	1.289
Werkjaar 2023-2024	1.319
Werkjaar 2024-2025	1.393
Werkjaar 2025-2026	1.623

**In 2020-2021 gingen 376 van de 1.530 klachten over de gevolgen van de coronamaatregelen waardoor dit voor een piek zorgde in het aantal meldingen.*

Wie doet een beroep op ons?

De melders

We registreren de hoedanigheid van de oorspronkelijke aanmelder. Vaak is dat de opvoedingsverantwoordelijke. Wanneer klachtenmedewerkers de klacht verder onderzoeken, nemen ze waar mogelijk contact op met de minderjarige zelf.

			Totaal
Privépersonen			**1.351**
	Opvoedingsverantwoordelijke	1.098	
	Minderjarige	97	
	Buur, kennis, vriend	40	
	Grootouder	38	
	Ander familielid	37	
	Niet nader gedefinieerde privépersoon	41	
Professionelen			**259**
	Onderwijs	81	
	Jongerenwelzijn	57	
	Asiel en migratie	42	
	Kinderrechten- en mensenrechtenorganisaties	29	
	Gezondheidszorg	20	
	Welzijn	15	
	Justitie	8	
	Zorg voor personen met een handicap	4	
	Vrije tijd	2	
	Commerciële onderneming	1	
Overheden			**13**
	Niet-sectorale overheid	13	
Totaal			**1.623**

© Koen Broos

De minderjarige melders

Leeftijd	Aantal
9 jaar	1
11 jaar	3
12 jaar	2
13 jaar	3
14 jaar	4
15 jaar	11
16 jaar	10
17 jaar	18
18 jaar	4
19 jaar*	2
20 jaar*	3
22 jaar*	1
23 jaar*	1
Onbekend	34
Totaal	**97**

**Het betreft hier jongeren tussen 19 en 23 jaar die nog in het secundair onderwijs zitten of in de jeugdhulp en die het Kinderrechtencommissariaat contacteren over hun eigen situatie.*

De minderjarigen die we spraken na aanmelding door een volwassene

Leeftijd	Aantal
13 jaar	1
15 jaar	1
17 jaar	5
18 jaar	1
18+	2
Onbekend	24
Totaal	**34**

In totaal spraken we het afgelopen werkjaar dus 131 minderjarigen in het kader van meldingen.

Hoe nemen melders contact op?

Telefoon	717
E-mail	642
Website	212
Brief	6
Bezoek	1
Vlaamse Ombudsdienst	1
Andere	44
Totaal	**1.623**

Waarover gaan de meldingen?

			Totaal
Onderwijs			**746**
	Sancties	189	
	Leerlingen met specifieke leernoden	104	
	Gezag personeel	87	
	Evaluatie en oriëntering	78	
	Pesten	65	
	School vinden en er geraken	64	
	Onderwijs breed	40	
	Schoolreglement en informele regels	29	
	Mobiliteitsondersteuning	28	
	Leerlingenbegeleiding	21	
	Recht op informatie	12	
	Huisonderwijs	7	
	Voor- en naschoolse kinderopvang	7	
	Internaten	6	
	Schoolkosten	6	
	Nieuwe media en technologie	3	
Hulp aan minderjarigen			**356**
	Jeugdhulp	292	
	Gezondheidszorg	33	
	Welzijn	31	
Gezin			**256**
	Scheiding	167	
	Ouderschap	71	
	Afstamming en adoptie	18	
Kinderen op de vlucht			**81**
Vrije tijd			**45**
	Sport	32	
	Spel en cultuur	13	
Huisvesting			**44**
Justitie en politie			**43**
	Politie	36	
	Justitie	7	
Media			**15**
Consumenten- en geldzaken			**7**
Leefmilieu en technologie			**7**
Arbeid			**4**
Kinderrechten algemeen			**4**
Mobiliteit en openbaar vervoer			**3**
Identiteit en religie			**2**
Andere			**10**
Totaal			**1.623**

Hoe behandelen we vragen en klachten?

	Aantal
Informatie, advies en doorverwijzing	1.117
Onderzoek en bemiddeling	199
Nog in behandeling	120
Signaal/suggestie	128
Geen afhandeling mogelijk	53
Beleidsaanbeveling	6
Eindtotaal	**1.623**

Bij veel meldingen geven we de klager uitgebreid persoonlijk advies en informatie. Vaak blijven we de melder bijstaan met advies bij de verschillende stappen die hij zelf zet. Dit geeft het Kinderrechtencommissariaat ook meer inzicht in de praktijk. De klachtenbehandelaars kunnen op die manier situaties deblokkeren en pijnpunten detecteren zonder actieve tussenkomst zoals bemiddeling of een onderzoek.

4. Het Kinderrechtencommissariaat adviseert het beleid

Veel individuele klachten en meldingen van knelpunten over kinderrechten hebben een signaalfunctie. Ook professionals en vrijwilligers trekken bij ons aan de alarmbel.

Duidelijke aanbevelingen

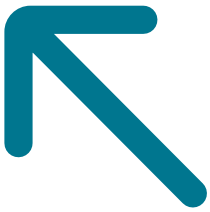
Het Kinderrechtencommissariaat probeert kinderen en jongeren die vastlopen of in een kwetsbare situatie zitten naar de voorgrond te brengen. Onze klachtenbehandelaars ondersteunen die kinderen en hun gezinnen, maar wij kaarten hun situatie ook aan bij het Vlaams Parlement en andere overheden en instanties en doen duidelijke aanbevelingen.

Signaleren aan overheid

Wijst een individuele klacht op onduidelijke, inconsequente, discriminerende of ontbrekende regelgeving? Of op regels of praktijken die in strijd zijn met het Kinderrechtenverdrag? Dan signaleren wij dat aan de bevoegde overheid om gelijkaardige problemen te voorkomen.

Structurele problemen vertalen in adviezen

Het Kinderrechtencommissariaat vertaalt de structurele problemen in dossiers, adviezen, standpunten en knelpuntennota's voor het Vlaams Parlement en de bevoegde ministers. Wij onderzoeken diepgaand kinderrechtenthema's en de onderliggende problemen om het Vlaams Parlement te informeren en te adviseren. Wij bieden handvaten voor beleid en regelgeving. Wij toetsen beleidsinitiatieven zoals ontwerpen en voorstellen van decreet aan het Kinderrechtenverdrag.

Schriftelijke adviezen en standpunten

Het Kinderrechtencommissariaat bracht in het werkjaar 2025-2026 schriftelijk advies uit over verschillende onderwerpen die raken aan de kinderrechten:

- Advies *Advies bij het ontwerp van Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) 2025-2029*, 4 september 2025
- Advies *Stel kind centraal bij overheveling van gemeenschapsinstellingen*, 17 september 2025
- Dossier *Thuiszitters uit de schaduw*, 26 september 2025
- Advies *Aangifteplicht van misdrijven gepleegd op minderjarigen dreigt averechts te werken*, 6 oktober 2025
- Advies *Naar een betere rechtsbescherming van minderjarige influencers?*, 28 oktober 2025
- Advies *Een ziekenhuis is geen thuis*, 17 november 2025
- Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2024-2025 *Rechten op de drempel*, 20 november 2025
- Advies *Kinderen geboren in België met ouders van Palestijnse origine dreigen hun Belgische nationaliteit te verliezen*, 2 december 2025
- Knelpuntnota *De begroting vraagt een kindreflex*, 17 december 2025
- Advies *Advies bij het plan Naar de jeugdhulp van morgen*, 26 januari 2026
- Advies *Kinderrechten zwaar onder druk bij tijdelijke plaatsing in het Vlaams detentiecentrum*, 6 februari 2026
- Jaarverslag Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen 2025, 24 maart 2026
- Advies *Kindgericht beleid nodig voor kinderen met een ouder in detentie*, 28 april 2026
- Standpunt *Geen plaats, geen perspectief: een oproep voor meer capaciteit, een sterker inschrijvingsrecht en inclusie voor kinderen met een handicap*, 4 juni 2026
- Advies *Draagmoederschap vanuit kinderrechten bekeken: risico's, waarborgen en grenzen*, 16 juni 2026
- Advies *Wetsontwerp woonstbetredingen: weeg het belang van het kind af bij de invoering én uitvoering van woonstbetredingen*, 30 juni 2026
- Advies *Geen automatisch omgangsverbod met minderjarigen, wel een individuele beoordeling*, 3 juli 2026

Gehoord in de parlementen

Het afgelopen jaar hoorden commissies van het Vlaams Parlement en van de Kamer van Volksvertegenwoordigers de kinderrechtencommissaris over verschillende kinderrechtenthema's:

- Hoorzitting op 17 september 2025 in de Commissie Welzijn van het Vlaams Parlement over het voorstel van resolutie over de geplande overheveling van de gemeenschapsinstellingen en het Vlaams detentiecentrum naar de Vlaamse Justitie.
- Hoorzitting op 30 september 2025 in de Commissie Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers over het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek voor wat betreft de aangifteplicht van bepaalde misdrijven gepleegd op minderjarigen of kwetsbare personen (DOC 56 0778).
- Voorstelling op 19 november 2025 van het jaarverslag 2024-2025 *Rechten op de drempel* in De Schelp in het Vlaams Parlement.
- Hoorzitting op 21 januari 2026 in de Commissie Welzijn over het toegangsrecht in de gemeenschapsinstellingen en de Vlaamse detentiecentra.
- Hoorzitting op 27 januari 2026 in de Commissie Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers over het voorstel van resolutie betreffende de opheffing van online anonimiteit en de invoering van een doeltreffende leeftijdscontrole voor toegang tot sociale media.
- Voorstelling op 25 februari 2026 van het jaarverslag 2024-2025 *Rechten op de drempel* in de Commissie Welzijn.
- Voorstelling op 26 februari 2026 van het jaarverslag 2024-2025 *Rechten op de drempel* in de Commissie Jeugd.
- Voorstelling op 31 maart 2026 van het CVTJ-jaarverslag in de Commissie Justitie.
- Voorstelling op 22 april 2026 van het CVTJ-jaarverslag in de Commissie Welzijn.
- Hoorzitting op 26 juni 2026 in de Commissie voor de Transversale Aangelegenheden – Gemeenschapsbevoegdheden – Gelijke kansen voor vrouwen en mannen van de Senaat over alleenstaande ouders op de arbeidsmarkt en gelijke kansen voor kinderen die opgroeien in eenoudergezinnen.

5. Het Kinderrechtencommissariaat draagt kinderrechten uit

Het Kinderrechtencommissariaat wil de overheid en het middenveld zo goed mogelijk informeren over waar het knelt voor kinderen en hun rechten. Daarom signaleren en publiceren wij onze adviezen en knelpuntennota's via onze website, nieuwsbrief, Facebook, Instagram en LinkedIn.

Wij voeden het maatschappelijk debat over de kinderrechten via lezingen, opiniestukken, persberichten, artikels in tijdschriften en bijdragen aan boeken.

In het werkjaar 2025-2026 schreven we *meerdere opiniestukken*:

- *Kinderen die verdwijnen dat is ook onze verantwoordelijkheid*, 15 juli 2026, De Morgen
- *Ook in Vlaanderen bedreigt de klimaatcrisis nu het recht op onderwijs*, 26 juni 2026, Knack
- Pano-reportage *'Niet naar school' is extra wake-upcall*, 23 april 2026, Knack
- *Het recht op onderwijs stopt niet bij definitieve uitsluiting*, 18 februari 2026, De Standaard
- *Als scholieren de straat op gaan, is luisteren opdracht nummer één*, 11 februari 2026, Knack
- *Begroting vraagt kindreflex: anders betalen kwetsbare kinderen de prijs*, 18 december 2025, Knack
- *Kinderrechten en vrouwenrechten staan niet tegenover elkaar*, 27 oktober 2025, De Morgen

Het Kinderrechtencommissariaat in de media 2025-2026

Kaartjes met concrete beleidsideeën voor een kindvriendelijk lokaal beleid

Wij nemen deel aan debatten, congressen en studiedagen.

Debatten, congressen en studiedagen 2025-2026

Wij bezorgen informatie op maat aan professionals die elke dag werken met kinderen en jongeren. Ook kinderen, jongeren, ouders en intermediairen informeren wij over onze klachtenwerking en over wat wij voor hen kunnen betekenen.

We hebben geregeld overleg met kinderrechtenactoren en het jeugdwelzijnswerk. We bespreken onder andere problemen waar kinderen en jongeren mee geconfronteerd worden, en hoe we kwetsbare groepen van kinderen en jongeren nog beter kunnen bereiken.

kinderrechten.be/ikzoekhulp

Kinderrechten in lokaal sociaal beleid

Elke dienst en elk mandaat kunnen bijdragen aan een kind- en jeugdvriendelijker lokaal beleid. Met info op de website en met een handige bundel kaartjes die lokale beleidsmedewerkers als geheugensteuntje op kantoor kunnen houden, geven we een overzicht van concrete beleidsideeën voor een kindvriendelijker lokaal beleid.

Elke tegel op de website linkt naar inspirerende voorbeelden, tips, methodieken, argumenten en theoretische kaders die beleidsmedewerkers kunnen helpen een coherent beleid te ontwikkelen. Want voor kinderen en jongeren is het leven niet opgedeeld in hokjes zoals onderwijs, geestelijke gezondheid, sport. Werken aan kindvriendelijkheid betekent aansluiten bij die realiteit.

Lees meer over de lokale besturen

Voorstelling Jaarverslag

Op 20 november 2025, Internationale Kinderrechtendag, stelden we ons jaarverslag *Rechten op de drempel* voor in het Vlaams Parlement. De kinderrechtencommissaris belichtte er de drempels die kinderen en jongeren vandaag ondervinden om hun rechten gerealiseerd te zien. Twee filmpjes brachten die realiteit heel dichtbij: getuigenissen uit een asielopvangcentrum en uit het Virga Jessa Ziekenhuis over kinderen die er noodgedwongen verblijven omdat geschikte opvang of hulp ontbreekt. Kristel Verbeke leidde de voorstelling in goede banen, met bijdragen van onder anderen parlementsvoorzitter Freya Van den Bossche, minister van Jeugd en Kinderrechten Melissa Depraetere en Serbdi, die vanuit zijn eigen ervaringen in de jeugdhulp muziek bracht.

Lees meer over de voorstelling

Getuigenis van een meisje van 15 die samen met haar mama in een opvangcentrum verbleef

Getuigenis Virga Jessa ziekenhuis over kinderen in ziekenhuizen

In de scholen

Bekendmaking van onze klachtenlijn in secundaire scholen doen we onder meer met deze poster.

Samen met partners

De kinderrechtencommissaris legt in deze KLAAR Mensenrechten! uit wat kinderen en jongeren kunnen doen als hun rechten niet gerespecteerd worden. Deze videoreeks werd gemaakt door de educatieve dienst van de VRT

STEKR, een samensmelting van Kenniscentrum Kinderrechten, Kinderrechtencoalitie en tZitemzo, werd feestelijk gelanceerd op 29 april 2026

Samen met de Délégué général aux droits de l'enfant (DGDE) op de klimaatmars van 5 oktober 2025

35ste verjaardag van de DGDE op 10 juli 2026: kinderrechtencommissaris Caroline Vrijens viert mee met collega Solayman Laqdim en veel enthousiaste jongeren

6. Samenwerken met externen

Het Kinderrechtencommissariaat werkt samen met verschillende organisaties om expertise uit te wisselen, ons inhoudelijk te verdiepen in een thema en netwerken uit te bouwen.

Enkele stuurgroepen, projecten en werkgroepen waar het Kinderrechtencommissariaat deel van uitmaakt:

- EU Children's Rights Forum, European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)
- European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)
- Permanent Overleg Ombudslui van België, Ombudsman.be
- Bestuurscomité van het Prins Filipfonds, Koning Boudewijnstichting
- Stuurgroep Klasziekaal (over onderwijs aan zieke kinderen), Provincie West-Vlaanderen
- Maatschappelijke adviesraad KU Leuven Instituut voor Kind en Jeugd, KU Leuven
- Adviesorgaan Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, Brussel NCRK
- Bureau Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, Brussel NCRK
- Stuurgroep onderzoeksproject Unicef 'Representatie van kinderen in tv-nieuws en reportages: een kinderrechtentoets', VUB
- Opvolggroep conceptnota minister - plan jeugdhulp, Agentschap Opgroeien
- Commissie Jeugdinformatie, De Ambrassade
- Commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen, Vlaamse Onderwijsraad (Vlor)
- Klankbordgroep onderzoeksproject 'Vroeg Geleerd?' over 'identiteitsgebonden pesten' in de basisschool, VUB, KU Leuven & AP Hogeschool
- Netwerk 'Laat ze leren', Katholiek Onderwijs Vlaanderen
- Coördinerend overleg onderwijs, asiel en migratie, kabinet Onderwijs, departement Onderwijs, Agodi, onderwijsnetten en -koepels, kabinet Asiel en Migratie, Dienst Vreemdelingenzaken, Fedasil, Rode Kruis
- Coördinerend overleg kleuterparticipatie, Departement Onderwijs en Vorming
- Mensenrechtenplatform
- Horizontaal overleg Jeugd- en Kinderrechtenplan, Departement Cultuur, Jeugd en Media
- Netwerk Goe Gespeeld!, Goe Gespeeld!
- Netwerkgroep Jeugdonderzoek, Departement Cultuur, Jeugd en Media
- Dakuzie, netwerk van organisaties die waken over de belangen van dak- en thuisloze kinderen en jongeren, Betonne Jeugd
- Gemengd Platform 'Preventie en bestrijding dak- en thuisloosheid', Departement Zorg
- Stuurgroep Label Kindvriendelijke steden en gemeenten, Bataljong
- Coalitie Kindnorm, Mobiel21
- Platform Vlaams AI Grondrechttoezicht, VMRI
- Adviescommissie Schoolloopbaan kinderen zonder papieren, Arteveldehogeschool
- Klankbordgroep proefschrift Sara Lembrechts 'Kinderen en jongeren in asielprocedures in beroep voor de RvV', UGent
- Stakeholderoverleg in kader van armoedetoetsen: uitfasering sociale toeslag (Groeipakket) & afstemming inkomenstarief kinderopvang-Groeipakket, Agentschap Opgroeien
- Opvolggroep Jeugddelinquentierecht, Agentschap Opgroeien
- Stuurgroep Cliëntenrechten, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
- Platform SGG – seksueel grensoverschrijdend gedrag, Sensoa
- Onafhankelijke Adviesraad Smartschool, Smartschool
- Stakeholdergroep SBO-project 'Disconnect to Reconnect', UGent, KU Leuven, UAntwerpen
- Intervisiegroep wegwijzers Alles over Pesten, Vlaams netwerk Kies Kleur tegen Pesten
- Begeleidingscomité 'Onderzoek naar het begrijpen van seksueel geweld tegen minderjarige slachtoffers en de zorgverlening door de ZSG's (zorgcentra na seksueel geweld)', Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
- Coalitie voor Inclusief Onderwijs kerngroep: Hart voor handicap - de Genereuzen, Grip, Konekt, Docenten voor Inclusie (Beno Schraepen). KRC behoort tot expertenteam samen met o.a. Onafhankelijk Leven, Kannet, Doof Vlaanderen en Noozo.
- Werkgroep Tucht Onderwijsraad Antwerpen, Onderwijsraad Antwerpen
- Overleggroep Kinderrechten in Migratie, KRC
- Denkgroep Recht op Leren, Vlaamse Onderwijsraad (Vlor)
- Stakeholdersgroep zorgpad complexe scheiding, Agentschap Opgroeien
- Adviescommissie Diversiteit en Inclusie, Expertisenetwerk Onderwijs Arteveldehogeschool
- Stakeholdersoverleg SBO-project uitdagend gedrag in de kleuterklas, UGent, VUB, AP Hogeschool, UCLL
- Begeleidingsgroep Steunpunt voor inclusie, Steunpunt voor Inclusie
- Intervisie KRC - VMRI en Ouders voor Inclusie

Deel 2
Kinderrechten in 2025-2026: waar knelt het?

1. Recht op basiszorg

1.1 Terugbetaling van sondagezorg mag kinderen niet uitsluiten

Op onze klachtenlijn ontvingen we meldingen van gezinnen die door een gewijzigde interpretatie van de terugbetalingsregels voor sondagezorg de verpleegkundige zorg voor hun kind dreigden te verliezen. Hoewel sondagemateriaal wordt vergoed, valt de verpleegkundige handeling – het zetten van de sonde – in bepaalde situaties voortaan buiten de terugbetaling. Voor kinderen die afhankelijk zijn van sondage is deze zorg een medische noodzaak.

De nieuwe regeling heeft een grote impact op het dagelijkse leven van gezinnen. Ouders moeten soms hun werk terugschroeven om de zorg zelf op te nemen of moeten de hoge bijkomende kosten voor thuisverpleging betaald zien te krijgen. Daarnaast komt de toegang tot kinderopvang, school en vrijetijdsactiviteiten in het gedrang. Een gewijzigde terugbetalingsregeling leidt zo onbedoeld tot uitsluiting van kinderen die net extra ondersteuning nodig hebben om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving.

We brachten deze bezorgdheden onder de aandacht van de federale minister van Volksgezondheid. Die liet weten dat de federale overheid het cumulverbod voor kinderen jonger dan twaalf jaar zal opheffen met een nieuw ministerieel besluit dat de regelgeving aanpast. We volgen dit dossier verder op.

1.2 Geen zorgvacuüm voor kinderen die logopedie nodig hebben

Ouders van kinderen met ontwikkelingsproblemen dreigden door een striktere toepassing van de regels hun terugbetaling voor logopedie te verliezen. Het ging onder meer om kinderen met autisme of een ernstige spraakontwikkelingsstoornis. Logopedie is essentieel voor hun ontwikkeling en participatie.

Het knelpunt was de overschakeling van een traject bij een individuele logopedist naar een multidisciplinair traject in een Centrum voor Ambulante Revalidatie (CAR). In sommige gevallen leidde dit ertoe dat de terugbetaling van de individuele logopedie wegviel, ook wanneer een multidisciplinair traject door lange wachtlijsten of aanmeldstops niet (meteen) kon worden opgestart. Kinderen dreigden daardoor noodzakelijke therapie te verliezen zonder dat er een passend alternatief was.

We brachten deze problematiek onder de aandacht van de minister van Volksgezondheid. We vroegen dat kinderen hun terugbetaling voor individuele logopedie mochten behouden zolang het kind niet kon beginnen aan een multidisciplinair traject. De minister kondigde aan de toepassing van de cumulregels aan te passen. Niet langer het moment waarop een multidisciplinaire diagnose wordt gesteld, maar de feitelijke situatie van het kind is voortaan bepalend. Ouders die hun terugbetaling verloren, kunnen contact opnemen met hun logopedist of ziekenfonds.

© FatCamera

2. Recht op hulp op maat

Ook dit jaar kregen we opnieuw heel wat meldingen over kinderen en jongeren die moeilijk toegang vinden tot een passend hulptraject. Wanneer hun hulpvraag niet volledig aansluit bij het profiel of het aanbod van de hulp, worden ze doorverwezen of belanden ze opnieuw op wachtlijsten. Jongeren vallen zo steeds meer tussen de mazen van het net. Soms is er zelfs helemaal geen net meer. Het aanbod dat deze jongeren nodig hebben, ontbreekt dan volledig. Vooral voor jongeren met complexe psychische, gedrags- of ontwikkelingsproblemen blijft de noodzakelijke hulp uit. Hun recht op kwaliteitsvolle zorg staat steeds zwaarder onder druk.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt jaar na jaar vast dat de jeugdhulp zich in een structurele crisis bevindt. Op 31 december 2025 wachtten 9.748 kinderen en jongeren op niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. Een deel van hen kreeg nog geen enkele hulp, een ander deel wel, maar geen juiste en toereikende hulp. Specifiek stonden 6.143 jongeren op de wachtlijst bij een jeugdhulpaanbieder en 5.899 jongeren met een handicap bij het VAPH. Sommigen onder hen wachtten op beide vormen van hulp. Daarnaast zijn er nog wachtlijsten voor rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, persoonlijke assistentiebudgetten en kinderpsychiatrie.

Lange wachtlijsten, personeelsuitval, breuken in trajecten en een tekort aan passende zorg maken dat kinderrechten systematisch in het gedrang komen. Dit is een aanhoudend systeemfalen: kinderen en jongeren worden te vaak niet tijdig en adequaat ondersteund en beschermd. De gevolgen zijn zwaar. We zien situaties waarbij jongeren teruggestuurd worden naar huis, waar ouders de zorg moeten zien op te vangen zonder de expertise en de middelen van de hulpverlening. Soms stijgt daardoor de druk op het gezin enorm, komen de onderlinge relaties onder hoogspanning te staan. Te vaak voelen gezinnen zich aan hun lot overgelaten. De problemen escaleren, terwijl ze vruchteloos wachten op hulp. Ondertussen ontbreekt dan elke vorm van continuïteit. De ontwikkeling van kinderen en jongeren en hun gezinnen wordt hierdoor zwaar gehypothekeerd.

2.1 Geen uitstroomperspectief: vast in carrousel van kortstondige opnames

Minderjarigen in de jeugdhulp verblijven steeds meer en langer in kortstondige crisisopnames die dan vaak verlengd worden, en in time-outmodules zonder enig perspectief op de lange termijn. Door een structureel tekort aan residentiële vervolgcapaciteit lukt het steeds moeilijker om een concreet plan voor uitstroom mogelijk te maken. Dit dwingt de betrokken diensten tot een opeenvolging van ad-hocinterventies en maakt een stabiele en voorspelbare ontwikkeling van de jongere onmogelijk.

Van de ene crisisplaats naar de andere

Emma (15) neemt met ons contact op. Na verschillende crisisopnames, beschermingsmaatregelen en uiteindelijk een verblijf op de materniteit in een ziekenhuis omdat er geen oplossingen waren, kwam ze in de time-outleefgroep in een gemeenschapsinstelling terecht. Ondanks wekelijks overleg tussen verschillende betrokken diensten blijft een duurzaam perspectief uit.

Emma stond eerder aangemeld voor een multifunctioneel centrum, maar dat traject ging niet door omdat het toen volgens Emma en haar pleegmama beter ging. Kort daarna liep het toch weer fout, maar Emma was ondertussen haar plek op de wachtlijst kwijt. Dus werd ze opnieuw aangemeld voor een multifunctioneel centrum. Al zes maanden gaat Emma van crisisplaats naar crisisplaats. Hulpverleners zoeken naar een passende vervolgplaatsing, maar voorzieningen schatten haar ondersteuningsnoden als te zwaar in en weigeren haar bij de aanmelding. Door het uitblijven van een vaste plek escaleert de situatie steeds meer. Voorzieningen hebben daardoor nog meer twijfels over de haalbaarheid in hun setting.

De indicatiestelling wordt nu ter discussie gesteld. Emma staat met hoogste prior aangemeld. Wekelijks is er overleg, er zijn fase 3-gesprekken omdat voorzieningen inschatten dat de zorgnood voor Emma te hoog is, maar er komt geen concreet plan uit de bus. Ook extra personeelsmiddelen om voorzieningen bij te staan bieden geen soelaas meer, omdat ze geen personeel vinden. Door deze onvoorspelbaarheid is het moeilijk om continuïteit te bieden. Emma probeert in tussentijd naar een psycholoog te gaan, maar door de crisisplaatsingen, verspreid over Vlaanderen, is het moeilijk om dit traject vast te houden.

Wij spraken met Emma, de sociale dienst van de jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstelling om een zicht te krijgen op haar situatie en de hulpverlening. We vernamen dat een voorziening bereid was om haar leefgroep uitzonderlijk open te stellen voor Emma en opvang te bieden voor twee weken. Emma was opgelucht met deze boodschap. Later vernemen we dat Emma noodgedwongen terug bij haar pleegmama verblijft in afwachting van een plaats in een MFC. Maar hier is nog geen enkel perspectief. Haar verblijf bij pleegmama verloopt met ups en downs.

Het probleem is niet langer uitsluitend dat er lange wachtlijsten zijn, waardoor er voor kinderen en jongeren geen plaats wordt gevonden. Er is ook geregeld geen passend aanbod. Overlegstructuren draaien op volle toeren, maar er komen geen concrete oplossingen meer uit de bus. Priors worden afgekeurd omwille van quota. In sommige regio's waren de middelen voor intersectorale prioritaire hulpvragen halverwege het jaar al uitgeput. In verschillende meldingen zien we hoe de overlegmomenten elkaar opvolgen – wekelijks overleg, fase 3-traject, vergaderingen met alle mogelijke partners. Telkens opnieuw met dezelfde uitkomst: "geen perspectief", "geen uitstroommogelijkheden", "niemand weet waar de jongere naartoe kan".

Overal uit de boot

Een ondersteuner van een thuisbegeleidingsdienst trekt aan de alarmbel voor drie jongeren (alle drie 14-15 jaar) met een beperking die bij hem afzonderlijk in begeleiding zijn. Ze zijn alle drie definitief geschorst op school wegens probleemgedrag. Het CLB vindt voor hun type onderwijs in de provincie geen enkele school meer die hen wil inschrijven of een vrije plaats heeft. Hun dagbesteding valt weg waardoor de deuren bij sommige multifunctionele centra dichtslaan. Een opname in een psychiatrisch aanbod om aan hun welzijn te werken mislukt; ze worden overal geweigerd omdat hun profiel "te complex" is. De ondersteuner signaleert dat de jeugdhulp, het VAPH en het onderwijs kampen met zulke lange wachtlijsten dat er een nefaste selectie naar de meest 'haalbare' cliënt ontstaat. De meest kwetsbare jongeren vallen overal uit de boot. Ze krijgen ondanks de betrokkenheid van het OCJ en de jeugdrechtbank geen residentieel aanbod en glijden verder af richting criminaliteit.

Elk kind moet kunnen rekenen op een geïntegreerd en flexibel traject, met duidelijke verantwoordelijkheid, blijvende opvolging en maatwerk, ook wanneer de hulpvraag bijzonder complex is.

We analyseerden de conceptnota *Naar de jeugdhulp van morgen* van de minister van Welzijn vanuit kinderrechtenperspectief.

Aanbevelingen

We stellen vast dat de minister belangrijke ambities formuleert die aansluiten bij adviezen van het Kinderrechtencommissariaat. We merken ook dat er nieuwe middelen worden vrijgemaakt. We benadrukken echter dat de ambities concreter moeten. Het ontbreken van duidelijke actiepunten, keuzes en heldere verantwoordelijkheden maakt dat het plan moeilijk kan worden opgevolgd of geëvalueerd vanuit een kinderrechtenkader. We vragen daarom om kinderrechten expliciet te verankeren in het plan; om de crisisjeugdhulp te versterken en te ontlasten; om ambitieus te zijn voor jongeren in complexe hulptrajecten; en om de wachtlijsten structureel en duurzaam aan te pakken en zo opnieuw te garanderen dat elke minderjarige die hulp nodig heeft ook passende hulp krijgt.

Meer lezen: Advies bij het plan *'Naar de jeugdhulp van morgen'*, 26 januari 2026

Wat er gebeurt met jongeren die jarenlang niet de hulp krijgen die ze nodig hebben, zien we in onze meldingen. Voor hen ontbreekt vaak, na jaren van onaangepaste of afwezige hulpverlening, ook de hulp die ze nodig hebben om de overgang te maken naar een zelfstandiger leven. De eerste stappen naar de volwassenheid zetten ze daardoor in erg moeilijke omstandigheden.

Achttien jaar en in een neerwaartse spiraal

De psychotherapeut van een meisje dat ondertussen 18 jaar is geworden, contacteerde ons. Het meisje staat onder bewindvoering voor persoon en goederen. Ze heeft een lichte verstandelijke handicap, ASS, ADHD en psychiatrische problemen. Ze gaat al een jaar de crisisopname in de psychiatrie in en uit, telkens gedwongen. Ze loopt telkens weer weg, onderneemt een suïcidepoging. De politie brengt haar dan naar de spoeddienst, waarna ze opnieuw gedwongen wordt opgenomen. Ze zit voornamelijk opgesloten op haar kamer, wordt gefixeerd of naar de isolatiecel gebracht. Ze wordt vaak overspoeld door emoties waarin ze volledig vastloopt. Ze stelt dwanghandelingen waardoor ze zichzelf fysiek in gevaar brengt. Ondertussen heeft

ze in verschillende voorzieningen brand gesticht zodat ze kon weglopen. Meerdere voorzieningen zeggen dat ze haar niet meer willen opnemen. Na de laatste brandstichting wordt ze mogelijk ook strafrechtelijk vervolgd. Het idee is om haar dan te laten doorstromen naar de forensische psychiatrie, maar die wachtlijsten zijn enorm lang. Dit alles zorgt bij het meisje voor heel wat onrust. Ze loopt de muren op. Ze kan erg agressief reageren. Volgens de melder heeft ze nood aan een-op-eenbegeleiding op een stabiele plek door een veilige volwassene die haar helpt te reguleren. Maar de melder noch de bewindvoerder wordt betrokken in het traject van het meisje.

Senne, 7 jaar: iedereen ziet de nood, niemand biedt een plaats

Senne is zeven jaar en heeft een voorgeschiedenis van ernstig trauma, hechtingsproblemen en agressief gedrag. Na een opname in een kinderpsychiatrische afdeling werd een diagnostisch traject opgestart. Vervolgens verbleef hij in crisisopvang, met bijkomende observatie. Zowel de kinderpsychiatrie als de crisisopvang kwamen tot een gelijkaardige conclusie: Senne heeft een zeer gestructureerde omgeving, een kleine leefgroep en intensieve individuele begeleiding nodig.

Toch stropt zijn hulpverleningstraject. Verschillende voorzieningen weigerden zijn aanmelding. Sommige vinden dat zijn gedragsproblemen eerst psychiatrisch moeten worden behandeld. Andere oordelen dat hij niet kan functioneren in een leefgroep of ze zeggen dat zij geen een-op-eenbegeleiding kunnen bieden. De kinderpsychiatrische dienst stelt dat verdere opname geen oplossing biedt en dat hij nood heeft aan een residentiële leefgroep met aangepaste ondersteuning.

Ook de indicatiestelling blijft voor discussie zorgen. Voorzieningen aarzelen daardoor om hem op te nemen. Een mogelijk spoor richting gespecialiseerde GES+-ondersteuning botst dan weer op leeftijdsvoorwaarden; deze trajecten zijn in principe bedoeld voor jongeren vanaf twaalf jaar. Het is bovendien de vraag of een zevenjarige jongen kan verblijven in een leefgroep met tieners.

Senne zit vast in een vicieuze cirkel. Omdat hij geen school loopt, willen sommige voorzieningen hem niet opnemen. Maar net omdat er geen ondersteuning is, slaagt hij er niet in om opnieuw naar school te gaan. Hoewel alle betrokken diensten erkennen dat de thuissituatie onhoudbaar is en hij nood heeft aan gespecialiseerde hulp buiten het gezin, verblijft hij uiteindelijk toch thuis. Iedereen is het erover eens dat dit niet tegemoetkomt aan zijn noden. Hoe lang kunnen de ouders dit volhouden?

Er vonden al verschillende escalatiebesprekingen voor complexe problematieken plaats, maar telkens zonder resultaat. Op dit moment staat Senne nergens op een wachtlijst voor een passend traject. Bekeken wordt of hij in aanmerking komt voor het hulpprogramma voor jongeren in geblokkeerde ontwikkelingstrajecten. Dit wordt verder bekeken met de consulent en de jeugdrechtbank.

Het Kinderrechtencommissariaat woonde een escalatiebespreking bij. Tijdens dit overleg kreeg het gezin het positieve nieuws dat Senne in oktober kon instromen in een leefgroep. Ook een geestelijke-gezondheidspartner sloot hierbij aan en zou bekijken hoe ze samen het MFC konden ondersteunen. Voor Senne en zijn gezin was dit verlossend nieuws, maar hulpverleners benadrukken dat lang niet alle escalatiebesprekingen tot een positief resultaat leiden.

2.2 Kinder- en jeugdpsychiatrie: wachtlijsten en uitsluitingscriteria blokkeren hulp

De kinder- en jeugdpsychiatrie kampt met overvolle wachtlijsten of met een tijdelijke patiëntenstop. Het tekort aan kinder- en jeugdpsychiaters is nijpend. In sommige regio's kunnen gezinnen bij geen enkele psychiater terecht. Dit is een harde realiteit voor gezinnen die op zoek zijn naar dringende hulp voor hun kind. Dit geldt zowel voor psychiatrische afdelingen in ziekenhuizen als voor ambulante psychiatrische zorg.

Psychiaters en psychologen trekken ook zelf al jaren aan de alarmbel. Ze doen wat ze kunnen, maar ze krijgen de aanvragen niet gebolwerkt. Een psychiater vertelde ons hoe onlangs, toen de wachtlijst van hun dienst weer "open" ging, er in één uur meer aanmeldingen binnenliepen dan er plekken vrijkomen in één jaar. Een andere psychiatrische afdeling contacteerde ons voor een meisje van 12 jaar dat al meer dan een jaar bij hen op de afdeling verbleef omdat ze niet kon doorstromen naar een reguliere leefgroep. Een psychiater op een crisisafdeling zei dat ze vrijwel geen jongeren meer vrijwillig kunnen opnemen: er zijn zoveel gedwongen opnames van minderjarigen dat deze bijna alle capaciteit innemen. Een gedwongen opname is vaak het gevolg van het feit dat eerdere hulp uitbleef en de situatie escaleert. Deze psychiater uitte zijn bezorgdheid naar aanleiding van de gedwongen opname van een jongen van zeven jaar. De stijging van het aantal gedwongen opnames van jongeren is iets dat we al langer aankaarten en waar we bezorgd over zijn.

Zelfs minimale psychiatrische hulp is onbereikbaar

Een moeder belt over haar 10-jarige zoon die een zware vorm van autisme heeft. Bij stress-situaties reageert de jongen extreem agressief, waardoor het gezin hem thuis fysiek en mentaal niet meer de baas kan. Er is dringend nood aan zwaardere, specifieke medicatie. Het gezin botst echter op een totale opnamestop en overvolle wachtlijsten bij kinderpsychiaters in de regio. Ze kunnen bij geen enkele arts terecht. Ze hebben een officieel aanmeldingsdocument (A-doc) voor een residentiële opname in een multifunctioneel centrum, maar de wachttijd daarvoor bedraagt minstens twee jaar. De moeder geeft aan dat ze de zorg thuis eventueel wel kan volhouden, op voorwaarde dat er tenminste een psychiater naar de medicatie kijkt. Maar zelfs die minimale medische basishulp is onbeschikbaar.

Dit gezin botst op structurele tekortkomingen. Wij kunnen in zulke situaties niet veel doen. We informeerden de moeder dat ze bij een nieuw incident naar een spoeddienst kan gaan, zodat ze daar een kinderpsychiater kunnen zien. Maar we weten heel goed dat een spoeddienst geen structurele oplossing kan bieden.

Al tijdens de Staten-Generaal Geestelijke Gezondheid in 2020 werden de volgende aanbevelingen naar voren geschoven: de vraag naar structurele monitoring of systematische, periodieke opvolging van de wachttijden; de vraag naar overbruggingsondersteuning voor wie wacht op hulp; en extra aandacht voor kinderen en jongeren. Ook bij de laatste Staten-Generaal in 2026 was er ruime aandacht voor de wachttijden. Daarbij werd duidelijk hoe weinig zicht Vlaanderen nog altijd heeft op de werkelijke omvang van de wachtlijsten in de GGZ. Buiten de centra voor geestelijke gezondheidszorg ontbreken vaak gegevens over wie wacht, hoe lang en op hoeveel plaatsen tegelijk. Tegelijk werd benadrukt dat wachten niet mag betekenen dat mensen aan hun lot worden overgelaten. De minister van Volksgezondheid is hier aan zet.

We kregen het afgelopen werkjaar ook meer meldingen over de drempels die gezinnen ondervinden in de toegang tot geestelijke gezondheidszorg. In de zoektocht naar psychiatrische hulp botsen zij op verschillende criteria die de kinderpsychiatrie soms hanteert en die aanmeldingen voor of opstart van gespecialiseerde hulpverlening bemoeilijken.

We noteren meldingen van kinderen en jongeren die niet in opname kunnen gaan omdat ze bijvoorbeeld zelf weinig motivatie tonen ondanks hun zorgwekkend gedrag, omdat er sprake is van verslaving, een zware eetstoornis, zelfbeschadiging, acute suïcidale neigingen, agressie-incidenten of een lichte verstandelijke handicap of omdat er geen vervolghulp of context is.

Trajecten lopen volledig vast bij jongeren met een complexe combinatie van problemen. In de meldingen stellen we vast dat sommige jongeren die zowel een verblijf als therapeutische ondersteuning nodig hebben vaak overal tussenuit vallen. Deze jongeren gaan voortdurend in crisis thuis, in de jeugdhulpvoorziening of in de kinderpsychiatrie omdat een structurele, duurzame oplossing uitblijft. De fundamentele rust om therapeutisch met een jongere of een gezin aan de slag te gaan, ontbreekt dan. Ouders en professionals kunnen daardoor de handvaten die de kinderpsychiatrie aanreikt niet toepassen. Door opeenvolgende ad-hocoplossingen om de wachtlijsten in een multifunctioneel centrum of jeugdhulp op te vangen, escaleren problemen. Hierdoor verhoogt ook de druk op de kinderpsychiatrie.

In situaties waar de zorg voor een minderjarige volledig vastloopt, zien we dat voorzieningen vaak pas bereid zijn om een jongere op te nemen als er een partner in de kinderpsychiatrie is. Ze dringen hier vooral op aan omdat ze vrezen dat de zorg te zwaar is voor één voorziening terwijl de kans dat voorzieningen er door de aanhoudende wachtlijsten alleen voor komen te staan, groter wordt. De kinderpsychiatrie stelt op haar beurt vaak een stabiele verblijfssituatie of context als voorwaarde om op te starten. Soms zien we dat jeugdhulpvoorzieningen zelf (ernstige) psychiatrische symptomen hanteren als uitsluitingscriterium.

Gezinnen zitten te vaak vast in deze vicieuze cirkel. Noodzakelijke zorgtrajecten worden uitgesteld, met ingrijpende gevolgen voor de ontwikkeling, het welzijn en het toekomstperspectief van deze kinderen en jongeren.

Geen stabiele verblijfplaats, geen hulp

De 16-jarige Simon heeft een geschiedenis van ernstige fysieke en emotionele verwaarlozing. Hij vraagt zelf herhaaldelijk psychiatrische hulp. Ondanks verschillende aanmeldingen bij gespecialiseerde diensten krijgt hij geen passend aanbod. Een opname in een psychiatrische voorziening werd geweigerd omdat er geen context met voldoende draagkracht is. Voor ambulante begeleiding wordt zijn problematiek te complex geacht. Dagelijkse aanmeldingen voor residentiële opvang leveren geen plaats op. De huidige begeleiding is onvoldoende afgestemd op zijn noden. De consulent van de jeugdrechtbank maakt zich grote zorgen over zijn psychisch welzijn, zijn instabiele verblijfssituatie en het risico op dakloosheid. De jongere is bovendien vader van een eenjarige peuter. De consulent signaleert ons dat Simon tussen de mazen van het net dreigt te vallen en vraagt of wij nog mogelijkheden zien.

We gaven enkele kapstokken mee rond het netwerk geestelijke gezondheidszorg en de dreigende dakloosheid. Na intensieve samenwerking tussen verschillende diensten werd uiteindelijk een residentiële plaats gevonden bij een voorziening die kamertraining aanbiedt. Van daaruit wordt gewerkt aan verdere ondersteuning, waaronder een psychiatrisch traject. Toch blijft de situatie erg zorgwekkend. De jongere liep recent meer dan twee weken weg en belandde na een aanmelding op spoed in crisisopname. Een gedwongen opname dreigt als het risico op ontregeling aanhoudt.

Zowel de minister bevoegd voor Welzijn als de minister van Volksgezondheid zijn hier aan zet.

Uitbreiding ondersteuning voor sommige jongeren met complexe problemen

De Vlaamse minister van Welzijn kondigde in haar beleidsnota acties aan voor kinderen en jongeren van wie de situatie zo complex is dat hun recht op hulp en ondersteuning niet langer gegarandeerd is. Het gaat vaak om kinderen die een verstandelijke handicap combineren met ernstige gedragsstoornissen.

In 2025 werden de observatie-, diagnose- en behandelingseenheden (ODB-units) uitgebreid. Zij bieden vanaf 16 jaar – en uitzonderlijk vanaf 12 jaar – tijdelijke gespecialiseerde observatie, diagnostiek en behandeling, aangevuld met een outreachende werking die expertise naar de leefomgeving van de jongere brengt.

Daarnaast werden in 2025 ook 'verknopingsunits VAPH-GGZ' opgericht. Die combineren expertise uit VAPH en geestelijke gezondheidszorg. Met een intensief traject ondersteunen zij jongeren en volwassenen vanaf 16 jaar met een verstandelijke handicap en ernstige psychiatrische of gedragsproblemen.

Aanbevelingen

Dit zijn belangrijke stappen in de uitbouw van gespecialiseerde zorg voor een zeer kwetsbare doelgroep. Tegelijk blijven ze beperkt. Voor veel kinderen en jongeren met complexe psychische problemen die niet onder het VAPH vallen of die niet aan de toelatingsvoorwaarden zoals leeftijd, regio en verblijfsstatuut voldoen, blijven de knelpunten rond de toegang tot passende kinder- en jeugdpsychiatrische zorg en jeugdhulp, en de afstemming tussen sectoren bestaan. We vragen aan de Vlaamse minister van Welzijn en aan de federale minister van Volksgezondheid om er samen voor te zorgen dat alle minderjarigen de zorg krijgen die ze nodig hebben.

2.3 Jeugdhulp: bureaucratische drempels remmen toegang tot zorgtrajecten

Essentiële jeugdhulp- en zorgtrajecten worden geblokkeerd door bureaucratische barrières die niets te maken hebben met de zorgbehoefte van het kind.

Twaalf kilometer te ver voor psychiatrische hulp

Een hulpverlener trekt aan de alarmbel voor Maria (14 jaar). Maria heeft ernstige psychische problemen, een vermoedelijke verstandelijke beperking en een erkenning als slachtoffer van mensenhandel. De jongere verblijft al jarenlang in het crisiscircuit, met herhaaldelijk wegloopgedrag, zelfverwonding en grote veiligheidsrisico's. Volgens de hulpverlening heeft Maria langdurige psychiatrische en verpleegkundige ondersteuning nodig, maar ze vindt geen passend aanbod. Hoewel er een plaats was in een gespecialiseerde psychiatrische voorziening, kon Maria er niet heen omdat de voorziening net buiten het bevoegde arrondissement lag. Daardoor ging een concrete behandelingsmogelijkheid verloren.

Het strikt hanteren van regiogrenzen leidt tot ongelijkheid. Het hulpverleningslandschap telt immers een aantal historisch gegroeide 'blinde vlekken'. Gezinnen in die regio's vinden moeilijker hulp. Wanneer ze in naburige regio's niet terecht mogen, blijven ze van hulp verstoken, met soms zware gevolgen. We hebben dit ook aangekaart bij de minister van Welzijn en zij zou voor bijkomende investeringen in de jeugdhulp in de richting van deze onderbediende regio's kijken.

Geen opname omdat vader onvindbaar is

Een hulpverlener van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) meldt de situatie van een 10-jarige jongen met het syndroom van Down voor wie al jarenlang gedeelde zorg noodzakelijk wordt geacht. Er wordt gekeken naar een residentiële opname in een multifunctioneel centrum, maar dit kan niet door administratieve problemen rond de registratie van zijn identiteit en verblijf.

De jongen heeft geen rijksregisternummer. De Belgische biologische vader kan hem niet eenvoudig erkennen aangezien mama nog gehuwd is met een man die in het buitenland woont. Er is niet geweten waar haar echtgenoot zich bevindt. Ondanks lopende juridische procedures blijft de registratie van de jongen uit. Het is onduidelijk waarop het precies vastloopt.

Zonder rijksregisternummer heeft de jongen geen toegang tot fundamentele rechten en voorzieningen, waaronder het groeipakket en gespecialiseerde ondersteuning van het VAPH. Hierdoor komt ook de noodzakelijke residentiële hulpverlening niet van de grond, hoewel de zorgnood en het toekomstperspectief voor alle betrokken diensten duidelijk zijn.

Wij overlegden met de betrokken hulpverleners over de mogelijkheden om de registratie van de jongen in orde te brengen. We verzamelden bijkomende informatie over zijn verblijfs- en afstammingssituatie, waaronder het verblijfsstatuut van mama en de geboorteaktes van de kinderen. We ondersteunden de hulpverleners in dit proces. De hulpverleners gingen op basis van onze aanknopingspunten in gesprek met de advocaat. Als dit blijft vastlopen, gaan we hierover een overleg organiseren met de hulpverlening en de advocaat om de mogelijkheden te bekijken.

Bezoek aan een leefgroep in een voorziening met veel ervaring en kennis in de zorg voor kinderen met een handicap

2.4 Oneigenlijke inzet van justitie en geslotenheid als noodoplossing

Het structurele capaciteitstekort binnen Welzijn dwingt gemeenschapsinstellingen en open voorzieningen in een oneigenlijke rol als noodopvangnet.

Sommige jongeren die baat hebben bij een meer open voorziening belanden noodgedwongen in gemeenschapsinstellingen, omdat er te weinig reguliere welzijnsbedden zijn. Lichte feiten of incidenten die gebeuren omdat gepaste hulp door de wachtlijsten uitblijft, worden soms aangegrepen om jongeren in de gemeenschapsinstelling te laten verblijven. Sommige jongeren zijn er vaak langer dan verwacht omdat vervolghulpverlening uitblijft.

In 2025 verbleven ook drie jongeren in het Vlaams detentiecentrum in Beveren zonder dat ze formeel uit handen waren gegeven. Dat is decretaal nochtans de enige grondslag voor een plaatsing daar. Op de vraag naar de wettelijke basis moest de administratie toegeven dat die er vermoedelijk niet is. Dat is erg zorgwekkend: jongeren belandden zo in een gevangenisregime zonder pedagogische omkadering, buiten elk decretaal kader om. Capaciteitstekorten mogen niet worden opgelost met noodgrepen die de rechtszekerheid van de jongere ondergraven.

De Vlaamse regering besliste ook om de nieuwe *high care high risk*-plaatsen in de gemeenschapsinstellingen voor jongeren met ernstige psychische problemen en een hoog veiligheidsrisico voor de samenleving tijdelijk open te stellen voor jongeren met een VOS-statuut (verontrustende opvoedingssituatie), tot een alternatief buiten de gemeenschapsinstellingen is opgericht. Het aanbod in de gemeenschapsinstellingen is immers enkel bedoeld voor jongeren die een delict pleegden.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat het aantal plaatsen in geslotenheid jaar na jaar groeit. We maken ons zorgen over deze evolutie.

Tegelijkertijd zien we dat sommige kwetsbare jongeren in voorzieningen nog nauwelijks deelnemen aan de leefgroep en vaak langdurig op hun kamer verblijven omdat de open leefgroepstructuur niet meer is voorzien op hun veiligheids- en zorgprofiel. We zien dat jongeren soms extra trauma's oplopen doordat ze te lang moeten wachten op meer gepaste hulpverlening of omkadering.

Veel tijd alleen door plaatstekort in gemeenschapsinstelling

Chris kreeg van de jeugdrechter een wettelijke plaatsing van 6 maanden opgelegd in een gemeenschapsinstelling. Door een acuut plaatstekort kon dit vonnis niet uitgevoerd worden. In tussentijd verbleef hij in het multifunctioneel centrum waar hij al enkele jaren is. De laatste jaren liep de begeleiding van Chris daar steeds moeilijker, met verschillende agressie-incidenten en bijna dagelijkse fugues. Chris heeft geen netwerk rond zich. Zowel de voorziening als de jeugdadvocaat trokken bij ons aan de alarmbel. De voorziening kon niet meer de zorg en de omkadering bieden die Chris momenteel nodig heeft. Daarom verbleef hij uit veiligheidsoverwegingen al 105 dagen in een strikt regime, het merendeel van de tijd alleen op zijn kamer. Na contact met de voorziening en de jeugdadvocaat van Chris uitten wij onze bezorgdheid bij het Agentschap Opgroeien en het Agentschap Justitie en Handhaving. Chris verblijft ondertussen in de gemeenschapsinstelling.

2.5 Pleegzorg: ruimte voor de stem van alle betrokken kinderen

Tijdens ontmoetingsavonden op verschillende plekken in Vlaanderen gingen we met pleegouders in gesprek over hun ervaringen met pleegzorg, de jeugdhulp en de jeugdrechtbank. Hoewel de ervaringen sterk uiteenliepen, kwam één boodschap terug: pleegkinderen en pleegouders willen betrokken worden bij beslissingen die hen raken. Sommige pleegouders vertelden dat zij en hun pleegkind weinig uitleg kregen over de werking van de jeugdrechtbank. Pleegouders zijn heel afhankelijk van de aanpak van de rechter. Soms worden ze echt gehoord en betrokken, anderen hebben veel minder die ervaring. Voor de kinderen was er te weinig informatie op maat. Ze hadden het gevoel dat ze tijdens de procedure onvoldoende werden gehoord. Via de klachtenlijn krijgen wij ook meldingen van ouders die zich niet voldoende betrokken en gehoord voelen in de pleegzorgsituatie van hun kind.

De kwaliteit van de begeleiding wordt ondermijnd door het tekort aan consulenten en pleegzorgbegeleiders, die vaak verschillende rollen tegelijk moeten opnemen. We blijven ook via de klachtenlijn meldingen ontvangen over moeilijk bereikbare consulenten. Pleegouders die voor meerdere kinderen zorgen, kaartten tijdens de ontmoetingsavonden aan hoe complex de opvolging is wanneer er te weinig afstemming is tussen de verschillende betrokken jeugdrechtbanken en diensten.

We namen daarnaast deel aan een dialoogdag van Pleegzorg Vlaanderen, waar pleegkinderen, pleegouders en andere betrokkenen samen nadachten over de toekomst van pleegzorg. Opvallend waren de gesprekken met pleegbroers en -zussen, de eigen kinderen van pleegouders. Zij vertelden dat hun stem onderbelicht blijft. Ze krijgen weinig informatie over wat een pleegplaatsing voor hun gezin betekent en worden zelden betrokken, terwijl zij hun pleegbroer of -zus vaak goed kennen. Ook andere kinderen in het pleeggezin verdienen informatie, ondersteuning en de kans om gehoord te worden. We waarderen dat Pleegzorg Vlaanderen aangaf met deze signalen aan de slag te zullen gaan.

Dialoogdag van de pleegouderraad Provincie Antwerpen over de rechten van kinderen in pleegzorg

3. Recht op een behoorlijke levensstandaard

Gezinnen in een kwetsbare situatie botsen vaak op ondoorzichtige regelgeving of onduidelijke communicatie wanneer ze proberen gebruik te maken van hun sociale rechten. Vooral voor het groeipakket en de OCMW-dienstverlening zien we in de meldingen dat administratieve beslissingen geregeld leiden tot onzekerheid, stress en financiële druk bij gezinnen. Het gaat vaak om gezinnen die verschillende kwetsbaarheden combineren: financiële onzekerheid, beperkte toegang tot informatie, taalproblemen, psychosociale problemen. Hulp komt vaak pas in beeld wanneer de situatie al sterk is geëscaleerd.

We zien in de meldingen hoe administratieve diensten vaak vertrekken van een burger die de regelgeving begrijpt, de juiste documenten tijdig verzamelt en de weg kent naar bezwaarprocedures. Voor heel wat gezinnen is dat geen realiteit. Kinderrechten waarborgen mag niet afhangen van de administratieve vaardigheden van ouders. Gezinnen en organisaties zeggen bovendien steeds vaker te ervaren dat de nadruk in sociale dienstverlening verschuift van ondersteuning naar sanctionering. Controle op het correcte gebruik van publieke middelen mag de opdracht om de rechten en de ontwikkeling van kinderen en hun gezin maximaal te beschermen niet in de weg staan.

3.1 Groeipakket en sociale toeslagen: informeren en begeleiden in plaats van straffen

In meerdere meldingen bleek dat gezinnen onvoldoende zicht hadden op de reden voor de terugvordering of stopzetting van de uitbetaling van het groeipakket of van extra toeslagen. Meestal wisten ze ook niet hoe ze die beslissingen konden betwisten, en waar ze daarvoor terechtkonden. Soms zijn ouders verlamd door paniek over de strenge brief met de grote terugvordering die plots in de bus valt. Soms begrijpen ze niet wat de brief betekent, omdat ze het Nederlands niet beheersen, omdat de ambtelijke taal te ingewikkeld is of omdat ze het systeem niet begrijpen.

De meldingen komen meestal van gezinnen die het financieel al erg moeilijk hebben. De teruggevorderde bedragen hebben ze ondertussen gebruikt voor huishoudkosten. Als ze dan plots een grote som moeten ophoesten, brengt dit hen in een lastig parket. Minder financiële ruimte vertaalt zich vaak onmiddellijk in nog meer beperkingen op het vlak van huishoudelijke uitgaven, vrije tijd, schoolkosten, mobiliteit of wonen. Financiële beslissingen die ouders in een dergelijke kwetsbare situatie treffen, zijn beslissingen die ook kinderen rechtstreeks raken.

Als ouders bij de uitbetaler geen antwoord krijgen op hun vragen, kunnen ze binnen het Agentschap Opgroeien aankloppen bij een aparte klachten- en bemiddelingsdienst, die goed werk levert wanneer mensen een klacht hebben over het groeipakket. Gezinnen vinden echter niet altijd de weg naar deze dienst.

Onduidelijke communicatie

Een vader neemt contact op. Hij heeft twee kinderen van 3 en 5 jaar. De ouders kregen een brief van de uitbetaler van hun groeipakket dat de sociale toeslag geleidelijk wordt afgebouwd en ze vanaf 2026 niets meer ontvangen omdat hun inkomsten te hoog zijn. De vader in dit Brusselse gezin is het Nederlands niet machtig. Hij vertaalde de brief met een app. De boodschap bleef onduidelijk, een medewerker van het gemeentehuis verwees hem door naar het Kinderrechtencommissariaat.

We hebben de briefwisseling doorgenomen. Het bleek te gaan om een terugvordering van een sociale toeslag bij het groeipakket. Het inkomen van het gezin lag volgens de uitbetaler boven het plafond voor de toeslag. Voor de berekening of de toekenning valt de uitbetalingsdienst terug op het laatst gekende inkomen via de belastingaangifte twee jaar eerder, en dat was te hoog. Het bedrag dat het gezin moet terugbetalen wordt maandelijks afgehouden van de toekomstige uitbetalingen van het groeipakket. We verwezen de vader door naar de klachten- en bemiddelingsdienst van het Agentschap Opgroeien als hij dit wilde betwisten.

Schooltoeslag terugvorderen is geen oplossing voor schooluitval

Toeslag teruggevorderd na te veel B-codes

Amira (18 jaar) neemt in april 2026 zelf contact op met ons. Ze woonde zelfstandig, maar moest haar huurcontract stopzetten en terugkeren naar huis nadat haar schooltoeslag werd teruggevorderd.

Ze koos begin september 2024 voor een school die veel dichter bij haar huis ligt. De klas waarvoor ze wilde inschrijven was echter volzet. De school gaf haar het weigeringsattest en zette haar op de wachtlijst. Tot half september 2024 bleef Amira er toch op eigen initiatief de lessen volgen. Ondertussen bleef ze ingeschreven in haar vorige school en werden daar B-codes geregistreerd voor haar ongewettigde afwezigheden.

Vanaf half september 2024 keerde Amira terug naar haar vorige school. Regelmatig schoollopen bleef moeilijk voor haar en het aantal B-codes liep verder op. Hierdoor en door onvolledige afwezigheidsattesten werd haar schooltoeslag teruggevorderd. Volgens de leerling had zij de school voor haar afwezigheden telkens een doktersattest bezorgd. Volgens de school waren niet alle attesten rechtsgeldig en kon de jongere voor de eerste helft van september 2024 geen bewijs van inschrijving bij een andere school voorleggen. De andere school bevestigde dat er nog geen formele inschrijving was. De school vertelde ook dat dergelijke situaties vaker voorkomen bij de start van een schooljaar, wanneer leerlingen al lessen volgen zonder dat hun inschrijving administratief rond is.

Doorheen het schooljaar voerde de school meerdere gesprekken met Amira en haar ouders over haar afwezigheden en de mogelijke gevolgen. Tegelijk blijkt er bij de opvolging van de zorg te weinig afstemming geweest te zijn. Zo geeft de school aan geen zicht te hebben op een eventueel CLB-traject rond haar afwezigheden, ondanks de ernst ervan.

Uiteindelijk leidde de opeenstapeling van afwezigheden tot de uitschrijving van Amira. Ze kon zich nadien opnieuw inschrijven. Wij verwezen haar door naar de klachten- en bemiddelingsdienst van het groeipakket om na te gaan of bepaalde attesten alsnog kunnen worden rechtgezet.

Het Kinderrechtencommissariaat blijft kritisch over het koppelen van financiële rechten binnen het groeipakket aan het aantal B-codes voor problematische afwezigheden op school.

Wij pleiten al langer voor eenvormige regels voor alle scholen. De omzendbrief werd aangepast. Sinds september 2025 zijn leerlingen die zonder geldige reden te laat komen of vroeger vertrekken problematisch afwezig zodra zij daardoor één lesuur of meer van een halve schooldag missen. Bij een geldige reden, zoals overmacht, mag de school geen problematische afwezigheid registreren. Met deze regeling wil de Vlaamse overheid vermijden dat scholen B-codes verschillend toepassen en een gelijke behandeling bij de toekenning van de schooltoeslag garanderen.

Wij vragen wel dat de toepassing van deze regeling zorgvuldig wordt opgevolgd en gemonitord. Alleen zo kan worden nagegaan of scholen de registratieregels op een correcte en uniforme manier toepassen. Daarnaast blijven we voorstander van een aparte L-code voor 'te laat komen', zodat scholen laattijdigheid kunnen opvolgen en aanpakken zonder die meteen gelijk te schakelen met een problematische afwezigheid.

Aanbevelingen

Problematische afwezigheden zijn vaak een signaal van onderliggende problemen waarvoor begeleiding nodig is. We betwijfelen ten zeerste of het afnemen van financiële ondersteuning een doeltreffende manier is om afwezigheden en schooluitval tegen te gaan. Het VN-Kinderrechtencomité uitte vroeger al zijn bezorgdheid over de intrekking van schooltoeslagen bij frequente afwezigheid, vanwege de impact op kwetsbare kinderen. Het vroeg Vlaanderen om een niet-repressieve aanpak tegen schooluitval. We pleiten ook voor voldoende waarschuwingen en begeleiding vooraleer financiële gevolgen worden verbonden aan afwezigheden op school.

Maak schooluitstappen inclusief

We krijgen soms ook meldingen over leerlingen die niet kunnen deelnemen aan schooluitstappen, omdat er openstaande schoolrekeningen zijn. We vragen dat scholen er altijd naar streven dat iedereen kan meedoen met activiteiten, los van financiële (of andere) overwegingen. Maar we begrijpen ook dat dat geen gemakkelijke opdracht is. We merken vaak dat scholen hierrond al heel veel inspanningen leveren. Maar wanneer de rekeningen zich blijven opstapelen en scholen ondanks inspanningen op muren blijven botsen, zien ze het uitsluiten van een kind van betalende activiteiten vaak nog als enige oplossing.

Aanbevelingen

We blijven onderstrepen dat betwistingen rond onbetaalde schoolrekeningen geen negatieve weerslag mogen hebben op de pedagogische relatie tussen de leerling en de school. Het recht op onderwijs van het kind en gelijke onderwijskansen hebben voorrang op discussies over geld.

OCMW-dienstverlening en leefloon

We hebben het afgelopen werkjaar meldingen gekregen over de schorsing of de stopzetting van het leefloon, waarbij de betrokken gezinnen ook een gebrek aan duidelijke informatie en moeilijke communicatie met diensten ervaarden. Dit leidde geregeld tot onbegrip en het gevoel onrechtvaardig behandeld te worden. Voor veel kwetsbare gezinnen is het OCMW het laatste sociale vangnet. Als een beslissing over steun onvoldoende wordt begrepen of de communicatie moeizaam verloopt, kan ook het vertrouwen in dat vangnet ondermijnd worden. Dat kan niet alleen gevolgen hebben voor de toegang tot andere rechten, maar ook de drempel verhogen om later opnieuw hulp te zoeken.

Leefloon verlaagd omdat zoon logeert bij oma

Een alleenstaande moeder contacteert ons. Ze heeft een zoon van 16 jaar die vaak blijft overnachten bij zijn grootmoeder omdat het daar veel rustiger is. Het appartement waar moeder woont, is zeer gehorig. Het domicilie van de zoon is ongewijzigd en staat bij de moeder. Ook draagt de moeder de zorg en de kosten, ook als hij bij oma logeert. Het OCMW stelt plots in december dat moeder hierdoor niet langer kan worden beschouwd als alleenstaand met een kind ten laste, maar als alleenstaande. Haar leefloon wordt verlaagd. Dit heeft voor het gezin financieel ernstige gevolgen. Moeder contacteerde onze dienst in maart om hulp te vragen.

We adviseerden de moeder om een gesprek te vragen met de voorzitter van het Bijzonder Comité voor de Sociale Dienst. Tijdens dat gesprek legde ze al de bewijzen voor dat zij wel degelijk de kosten blijft dragen voor haar zoon, ook in de periodes dat hij bij oma logeert. Ze toonde aan dat de beslissing genomen werd op basis van onvolledige en onjuiste informatie tijdens het onderzoek. Ze kreeg het advies om een nieuwe aanvraag in te dienen bij de maatschappelijk assistent op basis van gewijzigde omstandigheden. Ze volgde dit advies, ook al was er geen reële wijziging in haar gezinssituatie. Vanaf mei ontving ze opnieuw een leefloon voor de categorie alleenstaande met kind ten laste. Het leefloon werd wel niet met terugwerkende kracht geregulariseerd voor de periode december-april.

Leefloon geschrapt omdat 16-jarige zoon brommertjes opknapt

Een vader neemt contact op omdat het OCMW besliste het leefloon voor hun gezin stop te zetten. Het OCMW had vernomen dat de zoon van 16 jaar via Facebook een bericht had geplaatst dat hij als hobby graag aan brommertjes sleutelde. Als mensen een kapotte brommer hadden staan, wilde hij die wel opknappen als project. Het geld dat hij daarmee verdient, investeert hij opnieuw in zijn hobby. Het OCMW concludeerde hieruit dat er extra inkomen was dat niet was aangegeven door het gezin en ze dus niet eerlijk waren. Vader gaat in beroep tegen de beslissing en dient een heraanvraag in.

We contacteerden de vader nadien om het resultaat van de beroepsprocedure op te volgen. Hij liet weten dat hij besloten had geen beroep in te dienen omdat de pro-deo-advocaat had laten verstaan dat ze deze zaak tegen het OCMW niet zouden winnen. Hij heeft het zo gelaten, want al zijn vertrouwen in de diensten en de samenleving is weg. Hij zal zelf zijn plan wel trekken, zegt hij.

De meldingen roepen vragen op over de manier waarop sommige beslissingen tot schorsing of stopzetting van het leefloon of andere financiële steun tot stand komen. Melders vertellen dat hun steun werd stopgezet nadat het OCMW had geoordeeld dat niet langer aan een voorwaarde was voldaan of dat bewijsstukken onvoldoende duidelijk waren. Zij vinden dat er daarbij niet altijd voldoende ruimte is voor dialoog of tijd om onduidelijkheden uit te klaren. Op basis van de meldingen kunnen wij niet beoordelen in welke

mate deze ervaringen wijzen op een bredere tendens bij OCMW's. Ze tonen wel hoe ingrijpend dergelijke beslissingen voor gezinnen kunnen zijn en hoe belangrijk een duidelijke motivering en communicatie en mogelijkheid tot dialoog zijn.

Alleenstaande moeder in de schulden na schorsing leefloon

Een medewerker van een thuiszorgdienst contacteert ons over een alleenstaande mama met twee jonge kinderen. Het OCMW heeft haar leefloon voor een jaar geschorst. Mama heeft aan 'arm zijn' een fulltime job. Ze heeft veel stress, is depressief en wordt soms agressief. De jeugdrechtbank is betrokken, de kinderen staan op een wachtlijst om geplaatst te worden. Mama heeft een bewindvoerder. Het OCMW heeft daarnaast besloten dat ze geen voedselpakketten meer mag halen omdat ze zich daar agressief had gedragen. Ze maakt nu schulden want ze zit zonder inkomen en spaargeld.

We hebben de thuiszorgdienst informatie bezorgd over de regelgeving rond de schorsing van het leefloon en de regelgeving rond voedselpakketten. Vanuit kinderrechtenperspectief lijkt het optreden van het OCMW niet proportioneel te zijn. Thuiszorg nam opnieuw contact op met het OCMW, zei dat wij op de hoogte waren en gebruikte de door ons aangereikte argumenten. De arbeidsrechtbank besliste in beroep dat het leefloon onrechtmatig was ingehouden. Het OCMW werd verplicht de som met terugwerkende kracht terug te betalen. De mama krijgt ook opnieuw voedselpakketten.

Wie het oneens is met een beslissing van het OCMW, kan zoals de mama hierboven in beroep gaan bij de arbeidsrechtbank. Die mogelijkheid tot beroep is een belangrijke rechtswaarborg. In de praktijk is deze weg niet voor iedereen even toegankelijk. Een beslissing aanvechten vraagt kennis van de procedure, tijd en veel energie. Voor mensen die zich al in een kwetsbare situatie bevinden en tegelijk geconfronteerd worden met het wegvallen van financiële steun, kan die stap bijzonder zwaar zijn.

Zowel federale als lokale beleidsbeslissingen voeren de druk op de OCMW's op. We zien daarbij steeds grotere verschillen tussen gemeenten. We vrezen dat lokale beleidsvrijheid kan leiden tot postcode-ongelijkheid, waarbij kinderen, naargelang hun woonplaats, geen toegang hebben tot dezelfde rechten en ondersteuning.

De meest kwetsbare gezinnen in onze samenleving, die we ook zien in onze meldingen, hebben vaak het gevoel dat ze geen recht meer hebben op vergissingen. Administratieve fouten, misverstanden of laattijdige reacties mogen niet automatisch leiden tot het wegvallen van het bestaansminimum zonder dat eerst is nagegaan wat er precies aan de hand is en welke ondersteuning nodig is.

Deze gezinnen staan door hun levensomstandigheden vaak onder hoogspanning. De hoge verwachtingen van het OCMW voeren die druk verder op. Voor melders voelt het OCMW niet altijd aan als een steun, als een dienst die helpt rechten die onvoldoende gewaarborgd zijn op te nemen. Ze ervaren het OCMW soms eerder als een handhaver die hamert op plichten of bewijzen dat een gezin de tussenkomst van het OCMW wel verdient.

Aanbevelingen

Controle behoort tot de wettelijke opdracht van een OCMW. Ze mag echter nooit de kerntaak verdringen. Wanneer kinderen betrokken zijn, moet hun belang expliciet meewegen in de beoordeling. Voor deze kwetsbare gezinnen mag de balans niet overslaan naar eerst plichten en dan pas rechten. We vragen dat sociaal werkers binnen het OCMW hun discretionaire bevoegdheid blijven gebruiken om, samen met de cliënt, de aanvullende maatschappelijke dienstverlening op maat vorm te geven.

Leefloon geschrapt omdat jongere Oekraïens afstandsonderwijs volgt

Een voogd neemt contact op over een niet-begeleide minderjarige uit Oekraïne. Het meisje verblijft al twee jaar in België. Ze volgde aanvankelijk middelbaar onderwijs in België, in combinatie met Oekraïens afstandsonderwijs. Omdat dit niet meer houdbaar was, koos ze dit jaar volledig voor Oekraïens afstandsonderwijs. Het OCMW van de stad waar ze woont heeft haar leefloon ingetrokken omdat ze geen regulier onderwijs in Vlaanderen volgt. Volgens de voogd is dit alleen daar een probleem; andere gemeenten erkennen het afstandsonderwijs wel en betalen het leefloon.

Wie financieel niet meer wordt gesteund door ouder(s) en onvoldoende of geen inkomen heeft, kan bij het OCMW een leefloon aanvragen om te studeren. Dat betekent niet dat studeren met een leefloon een recht is. Het OCMW heeft een grote beslissingsvrijheid. De voorwaarden voor een leefloon in deze omstandigheden zijn vastgelegd in samenspraak met

de maatschappelijk werker en worden opgenomen in het Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie. We adviseren de melder om eerst na te gaan wat in het GPMI werd afgesproken.

In verschillende meldingen werd expliciet verwezen naar de impact van dergelijke beslissingen op kinderen en op het gezinsleven. Melders gaven aan dat sancties of administratieve beslissingen hun bestaanszekerheid bedreigden. De meldingen illustreren hoe snel financiële problemen kunnen escaleren wanneer dit laatste vangnet (tijdelijk) wegvalt.

In zowat alle cijfers over armoede en kwetsbaarheid springen alleenstaande ouders eruit. Met één inkomen en de zorg voor kinderen op één paar schouders is hun speelruimte vaak bijzonder klein. Tijdens een hoorzitting in de Belgische Senaat op 26 juni 2026 bracht kinderrechtencommissaris Caroline Vrijens hun zorgen onder de aandacht. Ze pleitte er voor structurele steun die alleenstaande ouders meer ademruimte geeft. Want betere ondersteuning van ouders versterkt ook de kansen en rechten van hun kinderen.

Advies '*Kinderen hebben baat bij sterke steun voor alleenstaande ouders*', 26 juni 2026

Kinderrechtencommissaris Caroline Vrijens en de Délégué général aux droits de l'enfant Solayman Laqdim vragen in de Belgische Senaat meer aandacht voor de zorgen van alleenstaande ouders

4. Recht op integriteit

4.1 In het gezin: signalen over onveiligheid kinderen te weinig onderzocht

We kregen het afgelopen werkjaar meldingen van ouders die aangeven dat hun bezorgdheid over intrafamiliaal geweld, middelengebruik of psychische instabiliteit bij de andere ouder onvoldoende ernstig wordt genomen omdat hun dossier het label 'vechtscheiding' draagt. Wij kunnen niet beoordelen of die bezorgdheid gegrond is. Wel stellen we vast dat melders vaak het gevoel hebben dat ze geen instantie vinden die hun bezorgdheid onafhankelijk onderzoekt.

In een aantal meldingen was al vóór de relatiebreuk sprake van intrafamiliaal geweld. Ouders ervaren dat die voorgeschiedenis voor de familierechtbank naar de achtergrond verdwijnt zodra de partners uit elkaar zijn. Rechters lijken te veronderstellen dat het geweld is gestopt omdat de ouders niet meer samenleven. Ouders die ons contacteren hebben het gevoel dat de familierechter bij het uitwerken van de verblijfsregeling nauwelijks rekening houdt met het onveiligheidsgevoel van hun kinderen bij de andere ouder. Vaak zijn de kinderen getuige geweest van het geweld tussen hun ouders.

Bezorgdheid over veiligheid van kinderen bij papa

Een moeder is bezorgd over de veiligheid van haar kinderen. Er is een lange voorgeschiedenis van geweld door haar ex-partner. Meermaals waren er politie-interventies, ze kreeg expliciete doodsbedreigingen, een arts heeft verwondingen vastgesteld. Er zijn aanwijzingen en getuigenissen over drugsgebruik door haar ex-partner. In het verleden was er een contactverbod. De familierechter heeft nu de frequentie van het contact van de vader met zijn kinderen verhoogd. De kinderen geven volgens de moeder aan dat ze zich niet veilig voelen. Ze hebben al de politie moeten inschakelen. Een van de kinderen ondernam een poging tot zelfdoding. De moeder klaagt aan dat alles wordt bekeken door het prisma van de strijd tussen de ouders, terwijl zij zich oprecht zorgen maakt over haar kinderen. Ze vindt dat hun stem te weinig wordt gehoord.

We ontvangen ook meldingen van grootouders of andere familieleden die zich zorgen maken over een verslavingsproblematiek, psychische kwetsbaarheid of psychische instabiliteit van een ouder. Ze vrezen dat kinderen tijdens hun verblijf bij die ouder fysiek of emotioneel onveilig zijn. Ouders en ook andere melders kunnen die bezorgdheden evenwel niet altijd onderbouwen.

Machteloos tegenover onveiligheidsgevoel van kinderen

Een vader met twee kinderen, een zoon van 12 jaar en een dochter van 5 jaar, contacteert ons. Hij is met de moeder een week-weekregeling overeengekomen via EOT. De familierechtbank moet de regeling nog bekrachtigen. De vader vraagt nu een zitting. Hij zegt meerdere signalen te ontvangen uit hun omgeving over het drankgebruik van zijn ex-partner. De kinderen komen volgens hem met verontrustende verhalen thuis na een week bij hun moeder: er is veel ruzie, mama roept veel, trekt aan hen, … De kinderen vragen om minder naar hun moeder te gaan. De zoon heeft op een bepaald moment zelf de politie gebeld nadat zijn mama hem hardhandig had aangepakt. De vader heeft al klachten ingediend voor een verontrustende opvoedingssituatie. Maar er gebeurt niets. Hij weet niet hoe hij zijn kinderen kan beschermen.

De familierechter kan soms weinig doen omdat er geen harde bewijzen zijn, of omdat er nog een strafonderzoek loopt. Soms doet de andere ouder de meldingen af als laster. Soms wordt de klacht geseponeerd. Intussen blijven de kinderen in de kou staan, zonder dat er duidelijkheid komt over hun veiligheid. Niet zelden blijven ouders of kinderen signalen geven dat het niet goed loopt.

Geweld tegen kinderen en vrouwen te vaak onderbelicht bij de familierechtbank

Deze signalen sluiten aan bij de bevindingen van GREVIO, het onafhankelijk toezichtsorgaan op de uitvoering van het Verdrag van Istanbul, gericht op het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en van huiselijk geweld. In de recentste evaluatie van de toestand in België wijst GREVIO erop dat geweld tegen vrouwen en kinderen hier nog te vaak onderbelicht blijft in procedures over ouderlijk gezag en omgang. België heeft de voorbije jaren zeker belangrijke stappen gezet, onder meer met het tijdelijk huisverbod, de Veilige Huizen en de aangepaste regels voor gerechtelijke bemiddeling. Maar GREVIO stelt ook vast dat informatie uit een strafrechtelijk of hulpverleningstraject niet altijd

op een gestructureerde manier wordt geïntegreerd in de besluitvorming van de familierechtbank.

Melders verwachten dat wij kunnen helpen de kinderen te beschermen of ons kunnen uitspreken over de noodzaak om de verblijfsregeling aan te passen. Wij kunnen echter niet formeel tussenbeide komen in een zaak wanneer er een rechter betrokken is. Wij lichten telkens onze rol toe, geven informatie en verwijzen door naar diensten die in bepaalde situaties wel een mandaat hebben om op te treden, of naar de eigen advocaat.

Aanbevelingen

Wij roepen op om de expertise rond intrafamiliaal geweld bij familierechtbanken te versterken. Daarnaast zijn een betere samenwerking en informatie-uitwisseling tussen politie, parket, jeugdhulp, jeugdrechtbank en familierechtbank noodzakelijk, met respect voor de geldende procedurele waarborgen en de rechten van alle betrokkenen. Alleen zo kan relevante informatie over mogelijke veiligheidsrisico's tijdig worden meegenomen bij beslissingen over ouderlijk gezag en verblijf. Tot slot vragen we gespecialiseerde ondersteuning voor kinderen die klem komen te zitten tussen het herstel van contact met een ouder en hun eigen gevoelens van onveiligheid. Binnen die procedures vragen we meer aandacht voor de stem van het kind, zodat rechters de ervaringen en het gevoel van veiligheid van kinderen expliciet meewegen bij beslissingen over verblijf en contact.

4.2 Op school: ervaringen en wensen van kinderen op de voorgrond plaatsen

Wanneer het gaat over hun veiligheid, lichaam of waardigheid, willen kinderen en jongeren niet alleen beschermd worden, maar ook gehoord. In de meldingen horen we van kinderen en jongeren hoe volwassenen vaak beslissingen nemen over hen, terwijl hun eigen ervaringen en wensen naar de achtergrond verdwijnen. Dat speelt bij pesten, bij meldingen van grensoverschrijdend gedrag door onderwijspersoneel, maar ook bij ogenschijnlijk kleinere kwesties zoals toilet- of kleedkamergebruik.

Pesten: kloof tussen goede intenties en de praktijk

We blijven in de meldingen over pesten op school soms een grote kloof zien tussen een goed uitgebouwd antipestbeleid op papier en de realiteit wanneer zich een acuut pestprobleem voordoet. Scholen nemen signalen van pesten niet altijd voldoende snel of ernstig op, waardoor leerlingen zich in de steek gelaten voelen en de relatie met ouders op de proef wordt gesteld.

Scholen schieten dan in actie, maar de maatregelen blijven soms te oppervlakkig, zijn te curatief of leggen veel verantwoordelijkheid bij de leerling zelf. De leerling wordt zo dubbel slachtoffer: de feiten worden geminimaliseerd, en hij of zij krijgt het advies om in therapie te gaan of weerbaarheidstraining te volgen, om zich 'eroverheen te zetten', of afstandsonderwijs te volgen. Ook na de eerste interventies blijft goede nazorg essentieel, waarbij de leerling zelf betrokken wordt bij de keuze, uitvoering en evaluatie van de maatregelen.

Volwassenen luisteren niet echt en beslissen alles boven zijn hoofd

Een jongere van 16 vertelt hoe hij sinds september gepest wordt op school. De pester is een jongen met wie hij bevriend was. De leerling gaf verschillende signalen over het pesten: tijdens het medisch onderzoek, aan zijn leerkrachten en de zorgcoördinator en zelfs aan de directeur. Bij de directie kreeg hij tot drie keer toe te horen dat hij moest terugkomen als het nog erger werd. De school zegt dat ze zich onder druk gezet voelt door de ouders en de betrokken hulpverleners. Ze vraagt om de genomen maatregelen tijd te geven. De relatie tussen school en ouders is ondertussen volledig verzuurd. Voor de jongen is naar school gaan te moeilijk geworden. De situatie is zo ver afgegleden dat hij nu thuiszit met depressieve klachten. In ons gesprek met hem gaf de jongere aan dat hij zich niet gehoord voelde. Dat volwassenen boven zijn hoofd beslisten, dat hij zijn verhaal wel kon doen maar dat zij dan toch de lijnen uittekenden. De jongen kan volgend schooljaar overstappen naar een andere klas, maar de relatie met de school is nog niet geheeld.

Aanbevelingen

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een preventief en daadkrachtig antipestbeleid, met snelle opvolging van signalen, herstelgericht werken, nazorg en een actieve betrokkenheid van de leerling(en). De stem van de leerling moet centraal staan. Hoewel scholen kunnen terugvallen op bestaande expertise, zoals *Alles over Pesten* en gespecialiseerde organisaties, blijkt uit meldingen dat deze kennis niet altijd voldoende wordt benut. Ook de onderwijsinspectie speelt een belangrijke rol door het leef- en leerklimaat, de leerlingenbegeleiding en de kwaliteit van het antipestbeleid op te volgen en te toetsen.

Grensoverschrijdend gedrag door onderwijspersoneel: nood aan betrokken en aanspreekbare schoolbesturen

We krijgen meldingen over gebrekkig pedagogisch functioneren van onderwijspersoneel op school. Het gaat bijvoorbeeld om overdreven sancties uitdelen of leerlingen ongelijk behandelen. We zien ook meldingen over fysiek geweld van onderwijspersoneel tegenover leerlingen, vaak bij hele jonge kinderen – tussen 3 en 7 jaar. Ouders zeggen dat hun kind hardhandig werd aangepakt, aan de haren werd getrokken, ruw op een stoel werd geduwd of een mep kreeg. Bij oudere leerlingen gaat het vaker over vernederend taalgebruik, roepen, racistische uitspraken.

Zowel ouders als collega-leerkrachten die dergelijke incidenten melden, zijn bang voor repercussies. Ze durven daardoor vaak niet in actie te komen. Ouders geven aan dat het hun woord is tegen dat van de betrokken leerkracht, en dat schoolbesturen vaak achter hun directie staan. Zeker bij jonge kinderen is het moeilijk om na te gaan wat er juist gebeurd is omdat hun taal en hun vermogen om gebeurtenissen precies te verwoorden nog volop in ontwikkeling zijn. Juist omdat jonge kinderen niet altijd precies kunnen verwoorden wat er gebeurd is, mag hun beleving niet te snel worden gerelativeerd. Ook wanneer feiten moeilijk vast te stellen zijn, blijft het belangrijk dat school en schoolbestuur erkennen dat een kind zich bang of onveilig kan voelen na een hardhandig optreden van een volwassene.

We zien dat bij dergelijke meldingen de leerling uiteindelijk vaak van school verandert. Als er niet meteen een geschikte school gevonden wordt, zit het kind of de jongere daardoor noodgedwongen thuis.

Na hardhandig optreden: ouders zoeken erkenning en opvolging

Een professional neemt contact op met het Kinderrechtencommissariaat in verband met een 6-jarige jongen. Hij was met blauwe plekken thuisgekomen van school. Volgens de jongen waren ze veroorzaakt door de leerkracht. Tijdens het daaropvolgende overleg met de ouders, de leerkracht, de zorgleerkracht en de directie erkende de school dat de leerkracht de verwondingen had toegebracht op een moment dat de leerling volgens de school "moeilijk hanteerbaar" was. De ouders hebben het gevoel dat de school het incident wil afsluiten zonder verdere stappen. De moeder had de melder gevraagd of het zinvol is om verdere stappen te ondernemen en welke dan mogelijk zijn.

Als antwoord op deze vraag om informatie brachten wij de mogelijkheden in kaart. De ouders kunnen opnieuw het gesprek aangaan met de directie, ze kunnen het schoolbestuur betrekken of het CLB inschakelen om hen te ondersteunen of voor hen te bemiddelen. De ouders kunnen ook een klacht indienen bij de politie, maar dit verandert de dynamiek: met een formele klacht bij de politie wordt het spoor van overleg en bemiddeling verlaten.

We verwijzen steeds naar het schoolbestuur omdat grensoverschrijdend gedrag een aangelegenheid is van werkgever en werknemer. Schoolbesturen zijn de eindverantwoordelijken voor hun scholen en personeel. We benadrukken dat het belangrijk is dat directies en schoolbesturen meldingen altijd serieus nemen en onderzoeken. Ze moeten daarbij ook voldoende aandacht hebben voor de beleving van de jongere en zijn ouders over het incident.

Als Kinderrechtencommissariaat kunnen we niet aan waarheidsbevinding doen. Maar de beleving zelf erkennen is al een eerste stap naar herstel. We vinden het belangrijk dat leerkrachten begeleid en opgevolgd worden. Functionerings- en evaluatiegesprekken kunnen daarbij helpen. Als er geen waarneembare verbetering is, kan het schoolbestuur beslissen om een tuchtprocedure op te starten. Dit kan leiden tot een blaam, inhouding van wedde, schorsing, terbeschikkingstelling, ontslag of afzetting.

In de praktijk zijn er soms nog situaties waarin leerkrachten fysiek of hardhandig ingrijpen om de veiligheid van andere leerlingen of personeelsleden te garanderen. De vraag wanneer dergelijk ingrijpen noodzakelijk en proportioneel is, en waar de grens ligt tussen vrijheidsbeperkende maatregelen en grensoverschrijdend handelen, verdient blijvende aandacht.

Sinds september 2024 is er een duidelijk wettelijk kader voor afzondering en fixatie. Dat kader biedt belangrijke waarborgen wanneer scholen vrijheidsbeperkende maatregelen toepassen. Het Departement Onderwijs en de onderwijsverstrekkers informeren scholen en bieden hun materiaal en ondersteuning om de regelgeving te begrijpen, een procedure uit te werken, maatregelen te registreren en na te gaan of een maatregel toegestaan is.

4.3 In de vrije tijd en in de sport: bezorgdheden van kinderen en ouders constructief aanpakken

De meldingen die wij ontvangen benadrukken het belang van een sterk integriteitsbeleid. Integriteit vraagt constructieve reacties op bezorgdheden over privacy, respectvolle omgang en bewust omgaan met grenzen. Van een jeugdvriendelijke club of federatie verwachten we dat ze luistert en constructief reageert wanneer er bezorgdheden zijn. We verwijzen in eerste instantie door naar de aanspreekpersoon integriteit (API) van de club of de sportfederatie en reiken kapstokken aan vanuit kinderrechtenperspectief.

Volleybalfederatie geeft goede voorbeeld rond kledingwissel op en rond het veld

Speelsters ongemakkelijk over publieke kledingwissel

Een moeder schrijft ons aan in naam van verschillende ouders. Ze zijn bezorgd over het beleid voor kledingwissels binnen de volleybalsport. Jonge speelsters en spelers moeten zich net voor de wedstrijd omkleden op het veld in het bijzijn van het publiek. Vele meisjes voelen zich daar ongemakkelijk bij. Sommige sportclubs gaan hier voorzichtiger mee om dan andere. Dit zou volgens de moeder niet mogen afhangen van de 'goodwill' of sensitiviteit van een club. De ouders vragen een structurele richtlijn. Ze willen dat truitjeswissels bij jeugdspelers buiten het zicht van het publiek gebeuren, bij voorkeur in de kleedkamer. Clubs moeten hierin verantwoordelijkheid nemen. API's en ouders moeten een stem krijgen in dat beleid. De ouders hadden al contact met Volley Vlaanderen en Volley Belgium. De federaties bevestigden dat ze bij alle reeksen adviseren om shirts buiten het zicht van publiek te wisselen, zowel bij meisjes als bij jongens.

Wij gingen in gesprek met Volley Vlaanderen en namen ook contact met Sportieq, dat zich inzet voor een veilig, gezond en ethisch sportklimaat in Vlaanderen. Naar aanleiding van deze melding maakte Volley Vlaanderen richtlijnen rond omkleden, douchen en truitjeswissels op.

Sportieq schreef een advies voor de volledige sportsector. Iedereen gaat anders om met schaamte en naaktheid. De organisatie wijst erop dat omkleden in het zicht daarom oncomfortabel kan zijn voor sporters en toeschouwers. De leeftijd van de sporters kan daarbij een rol spelen, maar ook de alomtegenwoordige aanwezigheid van smartphones.

Sportieq vraagt sportclubs en -federaties om duidelijke afspraken te maken voor een veilige, respectvolle en comfortabele sportomgeving voor iedereen. Dat kan bijvoorbeeld door in kleedkamers te voorzien of andere oplossingen uit te werken zoals mobiele schermen. Sportieq benadrukt ook het belang van kinderen en jongeren betrekken bij keuzes die raken aan hun lichamelijke integriteit.

De aandacht voor lichamelijke integriteit stopt niet aan de deuren van de sportclub. Ook voor het onderwijs krijgen we soms vragen over omkleedmomenten tijdens de lessen lichamelijke opvoeding. Zo contacteerden ouders ons omdat hun dochter van acht jaar zich niet langer wilde omkleden in een ruimte waar ook jongens aanwezig waren. Ze ging daardoor soms liever niet naar school op dagen met turnen of zwemmen. Voor het onderwijs is er geen specifieke regelgeving over de organisatie van omkleedmomenten. We verwijzen melders naar de adviezen van Sportieq. Ook op school verdienen privacy, lichamelijke integriteit en het welbevinden van kinderen zorgvuldige afweging.

Beslissingen over toegang tot vrije tijd: het kind als kompas

We krijgen meldingen over sportclubs die bij beslissingen over de toegang tot de club te weinig oog hebben voor de impact van deze beslissing op het kind of de jongere. Dat zien we bijvoorbeeld bij tuchtprocedures, uitsluitingen of conflicten binnen sportclubs. Ouders vinden dat deze beslissingen soms onverwacht komen, onvoldoende worden toegelicht of moeilijk te betwisten zijn.

Ook in het vrijetijdswerk zien we situaties waar organisaties zich strikt beroepen op regels of procedures en daarbij het welzijn van kinderen of jongeren uit het oog verliezen. In enkele meldingen botsten kinderen op regels, procedures of organisatorische keuzes die onvoldoende rekening leken te houden met hun individuele situatie.

Zo mocht een zesjarige jongen niet deelnemen aan een vrijetijdsactiviteit omwille van een conflict tussen volwassenen. In een andere melding werd een twaalfjarig meisje op de eerste dag van een kamp alleen naar huis gestuurd omdat haar inschrijving niet aan de administratieve voorwaarden voldeed.

Ook in jeugdbewegingen en sportclubs zien we situaties waarin kinderen zich onvoldoende gehoord voelen wanneer organisatorische afspraken botsen met hun welzijn. Zo kregen we een melding over een meisje dat in een jeugdbeweging moest doorschuiven naar een hogere leeftijdsgroep, terwijl ze zich beter voelde bij de jongere groep.

We benadrukken dat het belang van het kind steeds het vertrekpunt moet zijn van beslissingen die hen raken. We stellen vast dat vrijwilligersorganisaties zoals sportclubs of jeugdbewegingen vaak bereid zijn om zich flexibel op te stellen, maar dan toch onverwacht een lijn in het zand trekken.

Geschorst na een uitbarsting

Jonas speelt in een basketbalclub. Onlangs had hij een uitbarsting in een moment van frustratie. Met deze uitspatting overtrad Jonas het huishoudelijk reglement van de club. Hij is geschorst. Het bestuur gaat verder overleggen. De ouders vroegen ons welke hun rechten zijn en hoe zij Jonas op een correcte manier kunnen begeleiden en beschermen.

Wij kunnen niet zeggen of de club een gegronde reden had om het lidmaatschap van Jonas te ontbinden. Dat behoort niet tot onze bevoegdheid. We geven wel advies vanuit een kinderrechtenperspectief en vragen dat clubs ook in die momenten transparant zijn en duidelijk communiceren met de ouders en de jongere. Bij voorkeur nemen ze de te volgen procedure uitgebreid op in hun reglement. De federatie-API bekijkt nu hoe dit thema bij alle clubs onder de aandacht kan worden gebracht.

We kregen ook opnieuw enkele meldingen over voetbal en basketbal waarbij kinderen vastzitten tussen twee clubs omdat er discussie is over de transfer van jeugdspelers. De jonge sporters willen niet terug naar hun vorige club en trainen mee in een nieuwe club, maar ze kunnen niet meedoen aan wedstrijden. De periode voor de jaarlijkse vrijheidsaanvraag is voorbij of nog veraf. De keuze van kinderen en jongeren om hun vrije tijd door te brengen waar zij dat willen, botst hier met het reglement van de federatie.

We blijven vaststellen dat veel ouders en jongeren nog te weinig geïnformeerd zijn over hun rechten en plichten voor aansluiting, vrijheidsregeling en transfers. Tegelijk vragen we federaties en sportclubs om bij discussies over transfers het belang van het kind voorop te stellen. De bestaande reglementen van bijvoorbeeld Voetbal Vlaanderen en Basketbal Vlaanderen bieden mogelijkheden om vastgelopen situaties op te lossen, bijvoorbeeld via een transfer bij bijzondere omstandigheden. Maar voor de jongste kinderen stellen we ons ook de vraag of dergelijke transfer- en vrijheidsregelingen überhaupt nodig zijn.

Kan een kleuter niet vrij overstappen naar nieuwe voetbalclub?

Louis, 4 jaar, zette de afgelopen maanden zijn eerste stapjes in een voetbalclub. Hij doet het heel graag. Het seizoen is nu afgelopen, en de ouders willen voor volgend seizoen veranderen van club. Ze vernemen nu dat daarvoor een transfer nodig is, want de jaarlijkse periode voor ontslag is voorbij. De ouders wisten niet dat er voor zulke

© Simonkr

jonge kinderen ook al dergelijke regels bestaan. Ze kregen wel een reglement bij aansluiting, maar hebben dit niet helemaal doorgenomen. De ouders vragen of het klopt dat deze regels bestaan en welke mogelijkheden ze hebben.

We gaven de ouders uitleg over de transfer- en vrijheidsregeling binnen het voetbal. We erkennen dat zulke regels een legitiem doel kunnen hebben, bijvoorbeeld om de werking van clubs en competities te organiseren. Tegelijk vinden we het moeilijk te verantwoorden dat zulke regels ook gelden voor kinderen die nog maar net met sporten beginnen. Een administratieve regeling mag niet verhinderen dat een jong kind kan sporten bij de club van zijn of haar keuze.

We wezen de ouders op de mogelijkheden van een transfer in onderlinge overeenkomst, een administratieve transfer bij bijzondere omstandigheden, en de vrijheidsregeling in april. Begin augustus vroeg de nieuwe club de transfer aan; de oude club ging onmiddellijk akkoord. Louis kon zonder problemen overstappen naar zijn nieuwe club. De melding illustreert evenwel het onbegrip en de onzekerheid die dergelijke regels bij jonge kinderen en hun ouders kunnen veroorzaken.

Aanbevelingen

We vragen sportfederaties om voor de jongste leeftijdscategorieën, zoals U6 en U7, geen vrijheids- of transferregeling vast te leggen. Jonge kinderen die pas beginnen te sporten, moeten zonder dergelijke administratieve belemmeringen kunnen kiezen bij welke sportclub ze actief willen zijn. Het belang van het kind, het (ontdekken van) sportplezier en de vrije sportkeuze moeten primeren op regels die de clubwerking of competitie organiseren.

4.4 In de media

Wie beslist over het beeld van een kind?

Ouders worstelen met vragen over wie foto's of video's van hun kinderen online mag delen, en wat zij kunnen doen wanneer beelden zonder hun toestemming verspreid worden. Deze vragen duiken op in uiteenlopende contexten: binnen families, op sociale media, maar ook op school. Ouders zoeken duidelijkheid over hun rechten en plichten, en over de mogelijkheden om beelden te laten verwijderen.

Digitale media creëren zo nieuwe spanningen binnen families. Ouders – al dan niet gescheiden – maken soms verschillende keuzes over de onlinezichtbaarheid van hun kinderen. Grootouders of andere familieleden delen soms foto's of video's zonder toestemming van de ouders. Tegelijk blijkt dat kinderen zelf vaak weinig inspraak hebben in hoe hun afbeelding wordt gebruikt of verspreid. De meldingen die wij daarover krijgen roepen vragen op over de toestemming, de privacy en de plaats van de stem van het kind.

Frustratie over fotobeleid van de school

Een vader heeft een probleem met het fotobeleid van de basisschool van zijn zoon. Hij wil niet dat foto's van zijn zoon gedeeld worden. Hij tekent daarom steeds het formulier bij het begin van het schooljaar. De school zet alle foto's van elke activiteit op de website. Zijn zoon vindt het jammer dat hij daardoor nooit mee op de foto mag. Hij voelt zich buitengesloten. Zijn vader vraagt de school of dit anders kan: de meeste foto's op een interne website die enkel voor de school, de leerlingen en de ouders toegankelijk is, en een selectie op de openbare website van de school. In dat geval kan hij wel akkoord gaan dat er foto's van zijn kinderen genomen worden. De school wil niet ingaan op zijn voorstel. Zijn kinderen staan ondertussen ook niet meer op de klasfoto. Nochtans gaf hij daar wel expliciet toestemming voor.

Scholen maken best een duidelijk onderscheid tussen toestemming voor het maken van foto's of video's en toestemming om die beelden te delen of te publiceren. Ouders die geen toestemming geven voor publicatie mogen niet onredelijk benadeeld of uitgesloten worden. Het Kinderrechtencommissariaat moedigt scholen aan om hierover transparante afspraken te maken, ouders duidelijk te informeren over het gebruik van beelden en, waar mogelijk, te zoeken naar oplossingen die zowel de privacy van leerlingen als hun volwaardige deelname aan het schoolleven respecteren.

Digitale media bepalen vandaag mee hoe kinderen zichzelf presenteren en hoe anderen hen zien. Foto's, video's en onlineprofielen maken steeds vaker deel uit van hun identiteitsontwikkeling. Beeldrecht draait dus niet alleen om privacy, maar ook om autonomie, inspraak en de mogelijkheid van kinderen om geleidelijk zelf controle te krijgen over hun online-identiteit. De meldingen tonen hoe belangrijk het is dat volwassenen zorgvuldig omgaan met die verantwoordelijkheid.

Minderjarige influencers verdienen betere bescherming

Op vraag van de Kamercommissie Economie, Consumentenbescherming en Digitalisering brachten we een advies uit over een wetsvoorstel dat de arbeidswetgeving wil aanpassen aan de activiteiten van minderjarige influencers (kidfluencers).

Wij verwelkomen het voorstel omdat het kidfluencers beter beschermt en hun digitale activiteiten expliciet onder het arbeidsrecht brengt als economische activiteit. Tegelijk benadrukken we dat dit slechts een eerste stap is. Kinderen en jongeren die actief zijn als influencer lopen immers specifieke risico's, zoals verlies van privacy, prestatiedruk en commerciële druk – risico's waar het voorstel nog onvoldoende een antwoord op geeft.

We verwijzen bijvoorbeeld naar het fenomeen van de vlogfamilies, waarbij het gezinsleven een onlineverdienmodel wordt en de kinderen mee het gezicht van het videokanaal zijn. Soms worden ze zelfs ingezet om reclame te maken voor producten of moeten ze scripts aflezen. Deze ouders zijn tegelijk opvoeder, werkgever en beheerder van de inkomsten. Dergelijke praktijken vragen om extra waarborgen voor de privacy, de inspraak en de bescherming van deze kinderen en jongeren.

Aanbevelingen

Wij pleiten daarom voor een breder beschermingskader, met informatie op maat van jongeren, regels voor inspraak en toestemming van minderjarigen, een betere afstemming op de privacyregelgeving en bescherming voor alle economische influenceractiviteiten. Daarnaast pleiten we voor een wettelijk vastgelegd maximumbedrag dat kidfluencers kunnen verdienen en duidelijke regels rond betalingen in natura.

We vragen ook om in een specifiek kader te voorzien voor jongeren van 15 tot 18 jaar, met begeleiding, informatie en bescherming tegen commerciële druk, zodat zij veilig kunnen ondernemen en hun creatieve talenten kunnen ontwikkelen binnen het arbeidsrecht.

Advies '*Naar een betere rechtsbescherming van minderjarige influencers*', 28 oktober 2025

Totaalverbod op sociale media: meer fijnmazige aanpak nodig

Voor kinderen en jongeren zijn sociale media een vanzelfsprekend onderdeel van hun dagelijkse leven. Dat bevestigt het tweejaarlijkse onderzoek *Apenstaartjaren* van Mediaraven, Mediawijs en imec-mict-UGent. De digitale leefwereld biedt kansen maar houdt ook risico's in, zoals schadelijke content waar kinderen en jongeren online op botsen, commerciële druk, grensoverschrijdend gedrag en verlies van privacy. Daarnaast zijn er nieuwe uitdagingen door de snelle opmars van artificiële intelligentie. Jongeren gebruiken AI steeds vaker, ook voor emotionele ondersteuning. Een op de tien jongeren geeft aan nergens terecht te kunnen met vragen over onlineveiligheid.

Kinderen hebben recht op een veilige digitale omgeving. Dit is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van platformen en overheden.

Onlinebescherming is geen beperking van de vrijheid van kinderen, maar een voorwaarde om veilig en volwaardig digitaal te kunnen deelnemen. Een verbod op sociale media voor kinderen tot 15 jaar, zoals dat in sommige landen al bestaat, is voor ons echter niet het meest geschikte spoor.

Onderzoeksrapport Apenstaartjaren 2026

Aanbevelingen

Zo'n verbod op sociale media is in strijd met verschillende kinderrechten, zoals het recht op informatie en het recht op participatie. De wereld van kinderen en jongeren vandaag is ook deels digitaal. Met een verbod dreig je hen uit te sluiten van een deel van de samenleving.

Wij begrijpen ook de bezorgdheid van ouders, experten en beleidsmakers over de impact van socialemediaplatformen op kinderen en jongeren. Wij pleiten voor een meer fijnmazige aanpak met controle, handhaving en monitoring, en educatie.

De Kinderrechtencommissaris gaf mee input voor het advies van de Hoge Gezondheidsraad van 12 december 2025 over de effecten van het gebruik van schermen en sociale media op jongeren. Op 19 december 2025 lanceerde de Vlaamse minister voor Media een Actieplan Veilig Online 2026-2029. Dit legt de nadruk onder meer op mediawijsheid en de verantwoordelijkheid van de platformen. Voor dat laatste is een sterke Europese samenwerking nodig. Hoe het actieplan in de praktijk zal worden gebracht, moet de komende jaren blijken.

Advies van de Hoge Gezondheidsraad

Leeftijdsverificatie: privacyvriendelijk en proportioneel

Op 27 januari 2026 namen we deel aan een hoorzitting in de Kamercommissie Justitie over leeftijdsverificatie en online-anonimiteit. Daarbij benadrukten we dat maatregelen om kinderen online beter te beschermen steeds moeten vertrekken vanuit een kinderrechtenperspectief. Leeftijdscontrole kan nuttig zijn om kinderen af te schermen van schadelijke inhoud of ongepaste commerciële praktijken. Ze mag echter niet leiden tot buitensporige gegevensverzameling of een aantasting van hun privacy.

Aanbevelingen

Wij pleitten daarom tijdens de hoorzitting voor privacyvriendelijke en proportionele systemen van leeftijdsverificatie, gecombineerd met duidelijke wettelijke waarborgen. Tegelijk benadrukten we dat leeftijdsbeperkingen alleen niet volstaan. Naast bescherming zijn ook educatie, begeleiding en digitale weerbaarheid essentieel. Kinderen en jongeren moeten leren omgaan met onlinerisico's en betrokken worden bij het beleid dat hun digitale leefwereld vormgeeft.

Hoorzitting in de Kamercommissie Justitie over leeftijdsverificatie en online-anonimiteit

Europees beleid voor onlinebescherming schakelt versnelling hoger

Op Europees niveau is het beleid rond de onlinebescherming van minderjarigen volop in ontwikkeling, al bleef nieuwe bindende regelgeving het voorbije jaar beperkter dan de politieke communicatie soms doet vermoeden.

Sinds 17 februari 2024 is de Europese 'Digital Services Act' volledig van toepassing. Die regelgeving moet nu worden toegepast en gehandhaafd. Zo geven de Europese richtsnoeren over de bescherming van minderjarigen van 14 juli 2025 invulling aan artikel 28 van de Digital Services Act. Dat verplicht platforms die toegankelijk zijn voor minderjarigen een hoog niveau van privacy, veiligheid en beveiliging te waarborgen. In 2026 stelde de Europese Commissie hierop inbreuken vast van TikTok, Instagram en Facebook. Die platformen houden onder meer onvoldoende rekening met de risico's van *infinite scroll*, autoplay, notificaties en aanbevelingssystemen voor de lichamelijke en mentale gezondheid van gebruikers, onder wie ook kinderen. De Commissie veroordeelde ook Meta omdat het te weinig doet om te voorkomen dat kinderen jonger dan 13 jaar Facebook en Instagram gebruiken.

Het Europees Parlement vroeg in een resolutie van 26 november 2025 onder meer om een minimumleeftijd van 16 jaar voor sociale media, met ouderlijke toestemming tussen 13 en 16 jaar. Het vroeg ook om een verbod op onder meer lootboxes (virtuele verrassingen die je koopt of verdient), verslavende ontwerptechnieken en nudify-apps (apps die het mogelijk maken om een gekleed persoon naakt af te beelden). Tussen maart en juli 2026 werkte een Europees panel met experten gezondheidszorg, psychologie, neurowetenschappen, technologie, kinderrechten en digitale geletterdheid, samen met jongerenvertegenwoordigers, aanbevelingen uit voor een veiligere onlineomgeving voor minderjarigen. Op basis van het eindrapport *Child Safety Online: Protecting and Empowering Minors in a Digital World* zal de Commissie bekijken hoe het bestaande regelgevend kader kan worden versterkt en, waar nodig, nieuwe regelgeving ontwikkelen.

De komende Europese beleidsfase moet duidelijk maken of er een geharmoniseerde minimumleeftijd voor sociale media komt, op welke platformen die van toepassing zal zijn en hoe leeftijdsverificatie kan worden georganiseerd zonder een verregaande surveillance-infrastructuur te creëren. Ook de regulering van verslavende ontwerptechnieken, AI-companions, seksuele deepfakes en commerciële beïnvloeding van kinderen staat hoog op de agenda.

Opvallend en positief is de verschuiving in het Europese debat de afgelopen jaren van de verantwoordelijkheid van kinderen en hun ouders naar de ontwerpkeuzes, verdienmodellen en verantwoordelijkheid van digitale platformen. Tegelijk blijft de spanning bestaan tussen twee modellen: een model dat de toegang van jonge kinderen tot sociale media wil beperken om hen te beschermen; en een model dat meer vertrekt vanuit een brede kinderrechtenbenadering waarbij kinderen online moeten kunnen participeren en dat daarom inzet op veilige, privacyvriendelijke en leeftijdsgeschikte digitale diensten. Vanuit het recht op participatie is het ook belangrijk om kinderen en jongeren zelf mee te nemen als mede-ontwerpers en evaluatoren van digitaal beleid.

Een nieuwe juridische ontwikkeling is de tijdelijke herinvoering van de mogelijkheid voor onlinediensten om uit eigen beweging materiaal van seksueel kindermisbruik op te sporen en te melden. Child Focus dringt daar al langer op aan, zeker nadat dit kader in april 2026 was vervallen. Bedrijven hadden daardoor niet langer de mogelijkheid om misbruikbeelden op te sporen op hun communicatiediensten.

Belangrijker is dat er een permanent kader komt dat platformen effectief verplicht om het verspreiden van misbruikmateriaal zo moeilijk mogelijk te maken, met behulp van door vastbenoemde autoriteiten goedgekeurde technologie en criteria.

↘ Advies '*Kinderen hebben recht op een veilige digitale leefwereld*', 4 juni 2025

5. Recht op identiteit en diversiteit

5.1 Draagmoederschap: kinderrechten als toetssteen

Draagmoederschap is vandaag al mogelijk in België, maar een wettelijk kader ontbreekt. De federale regering maakt momenteel werk van een wetgevend kader voor 'altruïstisch hoogtechnologisch draagvrouwschap'.

Wij verwelkomen het voornemen van de federale regering om een wettelijk kader voor draagmoederschap uit te werken. Het ontbreken van duidelijke wetgeving vandaag leidt tot uiteenlopende praktijken, rechtsonzekerheid en ongelijke bescherming van de rechten van kinderen.

Het Kinderrechtencommissariaat bracht een algemeen advies uit over draagmoederschap vanuit kinderrechtenperspectief. Kinderrechten vormen voor ons de ondergrens voor de vraag of een praktijk of een model aanvaardbaar is. Ons advies besteedt ook aandacht aan grensoverschrijdend draagmoederschap, omdat ook kinderen die via een buitenlands traject worden geboren recht hebben op bescherming van hun identiteit, afstamming, nationaliteit en juridische positie.

Een ongereguleerd systeem biedt onvoldoende bescherming voor kinderen. Wij vinden de risico's die verbonden zijn aan commercieel draagmoederschap te groot. Financiële transacties bij draagmoederschap brengen fundamentele risico's met zich mee op uitbuiting, verkoop van kinderen, verlies van identiteit en rechtsonzekerheid. Het feit dat sommige trajecten goed verlopen, neemt die structurele risico's niet weg. We beschouwen een strikt omkaderd altruïstisch model daarom als het meest aangewezen vertrekpunt. Binnen dit model zijn duidelijke waarborgen nodig rond afstamming, identiteit, juridisch ouderschap en begeleiding van de betrokkenen. Ook een onafhankelijke toetsing is nodig, omdat afspraken tussen volwassenen niet volstaan. Er moet steeds worden nagegaan of de rechten en belangen van het kind beschermd zijn.

Erkenning van kind via draagmoeder blijft uit

Een man, 65 jaar, contacteert ons over zijn dochter, geboren via een draagmoeder in Nigeria. Ondanks de documenten die het draagmoederschap bevestigen, wordt het kind in België niet erkend. Het meisje is ondertussen 2 jaar. Ze verblijft bij haar grootmoeder en haar tante in Senegal. De vader vraagt of wij iets kunnen doen om de procedure te versnellen. Financieel staat het water hem aan de lippen.

Deze melding toont hoe kinderen door het ontbreken van duidelijke regelgeving langdurig in rechtsonzekerheid kunnen terechtkomen.

Kinderen die via draagmoederschap geboren worden, mogen nooit de gevolgen dragen van keuzes van volwassenen, verschillen tussen rechtsstelsels of tekortkomingen in de regelgeving.

Advies *'Draagmoederschap vanuit kinderrechten bekeken: risico's, waarborgen en grenzen'*, 16 juni 2026

5.2 Adoptie: rol overheid stopt niet met afschaffing buitenlandse adoptie

Interlandelijke adoptie behoort voor Vlaanderen vanaf 2027 tot het verleden. De Vlaamse regering besliste om deze praktijk stop te zetten omdat het systeem te kwetsbaar bleek te zijn voor misbruik en fouten. De adoptieprocedure voor kandidaat-ouders die nog geen kind kregen toegewezen, is stopgezet. De procedure wordt alleen afgerond voor kandidaat-ouders aan wie al een adoptiekind is toegewezen, en die een geldig geschiktheidsattest hebben.

De afschaffing van de mogelijkheid om een kind uit het buitenland te adopteren, komt er na jaren van kritiek op het systeem. Uit verslaggeving in de media, uit het eindrapport van het expertenpanel inzake interlandelijke adoptie (2021) en tijdens parlementaire hoorzittingen in het Vlaams Parlement bleek dat er sprake was van fraude, misbruik en fouten.

Vlaanderen deed pogingen om nieuwe misbruiken te voorkomen, onder andere door een sterkere samenwerking met herkomstlanden, een betere nazorg en een grondige evaluatie van de landen waar Vlaanderen voor adoptie mee samenwerkte. Eind 2023 werd een volledige adoptiepauze ingevoerd die in 2027 met de nieuwe wetgeving permanent wordt.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dit een goede beslissing. Het VN-Kinderrechtenverdrag bepaalt dat bij adoptie het belang van het kind de doorslaggevende overweging moet zijn. Dat gaat verder dan bij andere

beslissingen over kinderen, waar het belang van het kind een van de eerste overwegingen moet zijn.

Meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat tonen de diepe impact van de structurele risico's en tekortkomingen voor het kind en andere betrokkenen bij interlandelijke adoptie. Het gaat onder meer om foutieve of onvolledige afstammingsinformatie, moeilijke en kostelijke zoektochten naar eerste ouders, gebrekkige nazorg, druk op kandidaat-adoptieouders en een gebrek aan transparantie. Ook signalen van gedwongen adopties en frauduleuze praktijken tonen aan hoe kwetsbaar het systeem is. Daardoor is het niet mogelijk om de rechten van elk kind in dit systeem te garanderen.

Wanneer er sprake is van een systeem waarin kinderrechten structureel onder druk staan of geschonden worden, is een onmiddellijke stop, in combinatie met een snelle en zorgvuldige afbouw, de enige verantwoorde keuze.

De verantwoordelijkheid van de overheid stopt echter niet met deze beslissing. Ze moet blijven inzetten op de rechten van geadopteerden, onder meer op het vlak van nazorg, identiteit en toegang tot informatie over hun herkomst.

Binnenlandse adoptie blijft mogelijk, maar vereist dezelfde garantie dat het belang van het kind daadwerkelijk centraal staat.

In juni 2026 gaf het Kinderrechtencommissariaat ook advies bij een verzoekschrift aan het Vlaams Parlement om een parlementair onderzoek te voeren naar historische illegale binnenlandse en buitenlandse adopties in België. Volgens de minister van Welzijn loopt er op dit moment een onderzoek op Vlaams en federaal niveau en is een extra parlementair onderzoek niet nodig.

In september 2026 vond in de commissie Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement een hoorzitting plaats over het voorstel van resolutie over de afbouw van transnationale adoptie en het voorstel van resolutie over de definitieve stopzetting van interlandelijke adoptie. Het Kinderrechtencommissariaat was uitgenodigd op deze hoorzitting.

5.3 Provinciaal hoofddoekenverbod laat leerlingen weinig alternatieven

In de zomer van 2025 vernietigde de Vlaamse minister van Bestuurszaken de beslissing van de Oost-Vlaamse provincieraad om vanaf 1 september 2025 de hoofddoek te verbieden in het provinciaal onderwijs.

Volgens de minister volgde de provincieraad niet de juiste procedures en hield hij geen rekening met de voorziene inspraakmogelijkheden.

In december keurde de provincieraad echter opnieuw een reglement met hoofddoekenverbod goed voor schooljaar 2026-2027, ondanks negatief advies van de schoolraad en protest van leerkrachten en leerlingen. We kregen een melding over de gevolgen van deze beslissing voor leerlingen die een hoofddoek dragen. Daaruit bleek dat van de 92 betrokken leerlingen 20 meisjes hun hoofddoek aflegden, 26 naar een andere school overstapten en 46 geen oplossing hadden. Communicatie en (psychosociale) begeleiding ontbraken, met onzekerheid en emotionele belasting bij leerlingen tot gevolg.

We zien al enkele jaren in meldingen van moslimmeisjes en sikh-jongens over het verbod op levensbeschouwelijke tekens dat steeds meer scholen overgaan tot zo'n verbod, ook al betekent dit dat leerlingen vaak weinig alternatieven hebben in de regio. Dit bedreigt hun recht op onderwijs.

Aanbevelingen

Wij pleiten voor een kindvriendelijke, rechtszekere en proportionele benadering. Een algemeen en preventief verbod zoals hier treft kinderen en jongeren in een cruciale fase van hun identiteitsontwikkeling. Het beperkt hun vrijheid van godsdienst, vrijheid van expressie en hun recht op onderwijs.

Ook de geschillenkamer van het Vlaams Mensenrechteninstituut boog zich in april 2026 over een algemeen verbod op levensbeschouwelijke kentekens in het GO!. Ze oordeelde dat dit verbod moslimmeisjes indirect discrimineert op grond van geloof en geslacht. De geschillenkamer sprak zich uit naar aanleiding van een klacht van zes meisjes over het hoofddoekenverbod in hun school.

Volgens de geschillenkamer streeft het verbod legitieme doelen na, maar moet het rekening houden met de belangen van alle partijen. Dit verbod schendt volgens de geschillenkamer het recht op religieuze identiteit en beperkt de toegang tot onderwijs.
De geschillenkamer wijst ook op een paradox: er wordt gebruikgemaakt van gendergelijkheid om een verbod te rechtvaardigen, terwijl deze meisjes en jonge vrouwen zelf het recht opeisen om een hoofddoek te dragen.

Luisteren naar leerlingen die de gevolgen dragen van hoofddoekenverbod

De kinderrechtencommissaris ging op 11 maart 2026 in Gent in gesprek met vijf leerlingen van het Provinciaal Onderwijs Gent over het hoofddoekenverbod van het Oost-Vlaamse provinciebestuur. In de media kwamen vooral voor- en tegenstanders van zo'n verbod aan het woord. Wij wilden de stem horen van de meisjes die de gevolgen dragen van deze beslissing.

We bespraken met hen de oorsprong, de communicatie over en de gevolgen van het verbod. De leerlingen vertelden hoe ze al vóór het verbod gevoeld hadden op school dat hun recht om een hoofddoek te dragen afbrokkelde. Ze kregen opmerkingen over hoofddoeken en losse kleding. Een meisje mocht ook niet meer op de klasfoto met haar hoofddoek.

Alle meisjes benadrukten dat ze een dialoog over deze beslissing gemist hebben. "Er is iemand naar de school gekomen om dit mee te delen, maar onze mening deed er niet toe", zei een leerling. Dat raakt aan hun recht om gehoord te worden bij beslissingen die hen rechtstreeks aanbelangen. Participatie betekent niet dat leerlingen zelf beslissen, wel dat naar hun mening wordt geluisterd en dat die mening ernstig wordt meegenomen in de besluitvorming.

De meisjes konden wel terecht bij enkele leerkrachten, maar die konden de beslissing niet beïnvloeden. De leerlingen zeiden ook stellig, in tegenstelling tot geruchten hierover, dat zij niet gedwongen worden om de hoofddoek te dragen. Ze zeggen trots te zijn op hun geloof en dat ook te willen uitdragen. Het feit dat die mogelijkheid wordt afgenomen en dat enkel moslimmeisjes de nadelen ondervinden van een verbod, vinden ze onrechtvaardig.

Niet alle aanwezige meisjes wisten al wat ze volgend schooljaar zouden doen. Hun hoofddoek afleggen, vinden ze vernederend; ze willen trouw blijven aan hun geloof. Ook van school veranderen is niet altijd mogelijk. Verschillende meisjes zitten in richtingen waar het vijfde en zesde jaar in dezelfde studierichting moeten worden afgewerkt. Het is daarom soms onmogelijk om een andere school te vinden. Sommige meisjes kiezen misschien voor de examencommissie; de leerlingen vertelden ons dat veel meisjes met een hoofddoek zich daar melden.

5.4 Inclusie in sport is meer dan toegang garanderen

Sport en vrije tijd spelen een belangrijke rol in de identiteitsontwikkeling van kinderen en jongeren. Het zijn plekken waar zij talenten ontdekken, vriendschappen opbouwen en ervaren dat zij erbij horen. Wanneer kinderen het gevoel krijgen dat een beperking, een ondersteuningsnood of een persoonlijk kenmerk hen minder welkom maakt, raakt dat niet alleen aan hun deelname, maar ook aan hun gevoel van eigenwaarde en verbondenheid.

Enkele meldingen over sport en vrije tijd maken duidelijk dat inclusie niet altijd vanzelfsprekend is. Ze tonen dat kinderen moeilijk aansluiting vinden wanneer het aanbod sterk gericht is op competitie of wanneer begeleiders onvoldoende kunnen inspelen op specifieke ondersteuningsnoden.

Ouders signaleren dat inclusie een vanzelfsprekend uitgangspunt lijkt voor clubs. In de praktijk blijft de uitwerking ervan echter nog te vaak afhankelijk van de kennis, de draagkracht of de bereidheid van individuele begeleiders en organisaties. Sport- en vrijetijdsorganisaties draaien op het grote engagement van vrijwilligers en soms jonge monitoren of trainers die niet altijd opgeleid of ondersteund zijn om met specifieke ondersteuningsnoden om te gaan.

Daardoor haken sommige kinderen af of voelen zij zich niet langer welkom. Zo stopte een jongere met Gilles de la Tourette met judo omdat zijn trainer herhaaldelijk opmerkingen maakte over zijn tics. Net daarom zijn voldoende ondersteuning, vorming en duidelijke handvatten belangrijk om ervoor te zorgen dat elk kind zich ook in de praktijk welkom en veilig voelt.

Waterpoloclub beweert dat draagkracht overschreden is

Een vader contacteert ons nadat een zwem- en waterpoloclub het lidmaatschap van zijn zoon heeft stopgezet. De jongen heeft een dubbele ontwikkelingsstoornis. De club geeft aan dat er herhaaldelijk moeilijkheden waren tijdens trainingen die de draagkracht van de vrijwilligerswerking overstegen. Volgens de club zijn er onvoldoende middelen om in structurele individuele ondersteuning te voorzien. Wel zet de club in op vorming van haar trainers. Ze had voorgesteld dat de vader zelf aanwezig zou zijn om zijn zoon te begeleiden. De vader vindt dat de club onvoldoende inspanningen heeft geleverd om redelijke aanpassingen te doen. Volgens hem wordt zijn zoon uitgesloten op basis van zijn ondersteuningsnoden. De melding was eind augustus nog bij ons in behandeling. We gaan in gesprek met betrokken partners (Sport Vlaanderen, G-sport Vlaanderen, Ouders voor Inclusie) en stellen bemiddeling voor.

Ook zonder competitie een plek in de sport

Kinderen die niet passen in een competitief sportmodel vinden niet altijd een passend aanbod. Die uitdaging lijkt zich soms nog sterker te stellen in sporten met een kleiner aantal clubs. Daar zijn minder alternatieven voorhanden.

Aanbevelingen

Wij wijzen daarom op het belang van breedtesport – het bestaan van voldoende sportmogelijkheden gericht op recreatie, plezier en gezondheid, en niet op competitie.

Participatie vraagt meer dan toegang alleen: kinderen moeten ook zichzelf kunnen zijn. Wij verwijzen daarbij naar de Panathlonverklaring over de rechten van het kind in de sport. Die stelt dat elk kind recht heeft op sportbeoefening, op een aanbod dat aansluit bij zijn of haar tempo, leeftijd en mogelijkheden, en dat expliciet alle vormen van discriminatie bant en sociale integratie voor elk kind afdwingt.

Verplicht stoppen met waterballet omdat competitie niet lukt

Een moeder contacteert ons over haar dochter die al vijf jaar waterballet volgt. Volgens haar zijn de sport, de structuur en het sociaal contact voor haar dochter van enorm belang. Het meisje kampt met een concentratiestoornis en gaat naar het buitengewoon onderwijs. Hoewel ze gemotiveerd is en zich volop inzet, behaalt ze niet de vereiste punten om door te stromen naar het competitieve traject. Voor haar leeftijd bestaat binnen de club geen recreatief alternatief. De moeder benadrukt dat het haar niet om een klacht tegen de club gaat, maar om een breder signaal. Ze stelt zich vragen bij het ontbreken van een laagdrempelig, recreatief sportaanbod voor kinderen die niet in het competitieve traject passen. Ze wijst ook op de impact hiervan op kinderen met een kwetsbaarheid of extra ondersteuningsnoden en eist aandacht voor de vraag hoe dit zich verhoudt tot de principes van inclusie, gelijke kansen en levenslang sporten.

6. Rechten op en in onderwijs

6.1 FOCUS

Thuiszitters uit de schaduw

Steeds meer kinderen gaan niet of niet voltijds naar school. Ze zitten thuis en verdwijnen zo stilletjes onder de radar. Deze kinderen en jongeren staan centraal in ons dossier *Thuiszitters uit de schaduw. Wat kinderen en jongeren, ouders en professionals ons leren.*

Ons dossier bundelt klachten, cijfers en inzichten uit gesprekken met jongeren, ouders, onderwijsmensen, CLB-medewerkers, hulpverleners en beleidsmakers. Het legt structurele knelpunten bloot, formuleert beleidsaanbevelingen en toont inspirerende praktijken die het leerrecht van elk kind kunnen versterken.

Twee groepen baren ons extra zorgen: leerlingen die niet ziek zijn maar die met een doktersattest thuisblijven, en leerlingen die na een definitieve uitsluiting geen of pas laat een nieuwe school vinden. Hun afwezigheid is gewettigd, en net daardoor rinkelt nergens een alarmbel. Ze blijven onzichtbaar in de statistieken, terwijl hun schoolloopbaan verstoord raakt.

Dit groeiend aantal thuiszitters is een waarschuwingssignaal: ons schoolsysteem werkt niet voor iedereen. Scholen staan onder zware druk en botsen op grenzen in hun zoektocht naar passende antwoorden voor kinderen en jongeren met soms complexe zorgnoden of ernstige gedragsproblemen.

De impact van dit thuiszitten op kinderen en jongeren is groot. De structuur en het ritme van de school vallen weg. Bij veel kinderen groeit het gevoel er niet meer bij te horen, ze verliezen hun vertrouwen. Ook gezinnen dragen een zware last. Ouders passen hun leven aan en proberen hun kind op te vangen. Thuiszitten raakt aan het recht op onderwijs, welzijn en ontwikkeling.

Aanbevelingen

Om elk kind uit de schaduw te halen, is gerichte actie nodig op verschillende niveaus. In onze aanbevelingen benadrukken we het belang van sterke en goed ondersteunde schoolteams, zodat zij de draagkracht en de expertise hebben om diverse ondersteuningsnoden op te vangen.

Wanneer kinderen toch tijdelijk of langdurig uitvallen, moeten aangepaste onderwijs- en ondersteuningstrajecten hun leerrecht maximaal waarborgen. Daarnaast vragen we een samenhangend onderwijs- en welzijnsbeleid dat vertrekt vanuit de rechten en de noden van het kind. Het is ook essentieel om thuiszitten systematisch te monitoren, zodat omvang, oorzaken en gevolgen van het probleem beter in beeld komen en gericht beleid mogelijk wordt.

Publicatie *Thuiszitters uit de schaduw. Wat kinderen en jongeren, ouders en professionals ons leren*, 26 september 2025

Veel belangstelling voor inzichten en aanbevelingen KRC

Op 26 september 2025 stelde het Kinderrechtencommissariaat dit nieuwe onderwijsdossier voor tijdens een druk bijgewoonde studiedag in het Vlaams Parlement. We deelden daar onze bevindingen en aanbevelingen met ruim 300 deelnemers uit onderwijs en jeugdhulp, en lieten verschillende perspectieven aan het woord. Jongeren vertelden over de breuken in hun schoolparcours, en over hoe ze thuiszitten beleven. Ouders vertelden over de impact op hun kind, hun werk en hun leven. In een panelgesprek gaven professionals uit onderwijs en welzijn hun kijk op de situatie. De minister van Onderwijs sloot de voormiddag af met een korte reflectie via een videoboodschap.

www.kinderrechten.be/project/studiedag-thuiszitters

Ook na de publicatie liepen veel vragen binnen voor bijkomende toelichting en uitwisseling. We gingen in gesprek over onze bevindingen en onze aanbevelingen. Samen met de Permanente Ondersteuningscel GO! en de afdeling Scholen en Leerlingen van AGODI organiseerden we twee webinars: een voor CLB-medewerkers van het GO! en een voor voorzitters en deskundigen van de Lokale Overlegplatformen (LOP's).

Uit het webinar met de LOP's onthouden we dat verschillende steden en gemeenten er in hun meerjarenbegroting voor kiezen om minder of niet (meer) te investeren in brugfiguren. In ons dossier pleiten we nochtans voor een vaste plek voor brugfiguren in het lokaal flankerend onderwijsbeleid van steden en gemeenten om thuiszitten te helpen voorkomen of aan te pakken. Ook structurele ondersteuning vanuit Vlaanderen blijft uit.

We gaven ook toelichting voor onder andere de Commissie Leerlingenbegeleiding van de Vlaamse Onderwijsraad; de werkgroep 'Scholen voor Iedereen' van de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin; Katholiek Onderwijs Vlaanderen; bij overleg tussen het Departement Onderwijs en de medische sector; en voor Beweging.net West-Vlaanderen.

Op 23 januari 2026, de Internationale Dag van het Onderwijs, trok het Kinderrechtencommissariaat naar Leuven om het leerrecht van kinderen en jongeren zichtbaar te maken. Op het Ladeuzeplein plaatste de Leuvense themagroep Schooluitval 102 lege stoelen, één voor elke jongere uit Leuvense jeugdhulpvoorzieningen die niet voltijds naar school kan. Het krachtige beeld liet zien wat al te vaak onzichtbaar blijft en bracht een duidelijke oproep: laat geen enkele jongere achter. De stad Leuven nodigde ons nadien uit op een overleg over flexibele leertrajecten met onderwijs-, zorg- en welzijnspartners.

Blijvende signalen over thuiszitters: brief aan ministers en Vlaams Parlement

Na de publicatie van ons dossier bleven klachten en meldingen over thuiszittende kinderen en jongeren binnenlopen. Met ons dossier hebben we duidelijk een pijnpunt blootgelegd dat lang onderbelicht is gebleven. We deden daarom ook verschillende terreinbezoeken.

We kregen onder andere een gezamenlijke oproep van het Huis van het Kind Voorkempen en een brede groep partners uit onderwijs, welzijn en hulpverlening aan het beleid. Ze zien steeds vaker hoe kinderen en jongeren vastlopen door toenemende druk op school, thuis en in de samenleving en door ontoereikende of laattijdige ondersteuning.

Op 23 april 2026 schreven we een brief aan de Vlaamse volksvertegenwoordigers, de minister van Onderwijs en de minister van Welzijn over deze aanhoudende signalen en de nood aan structurele antwoorden.

Inspiratie uit de praktijk

Scholen en schoolbesturen hebben ook inspirerende praktijken die tonen dat het anders kan. We bezochten er een aantal:

- In basisschool Simonnet in Sint-Martens-Latem bouwt de 'hartjesjuf' al jaren elke dag mee aan een sterk welzijnsbeleid, met aandacht voor emoties, verbinding en rust op school.
- 'Hou ze vast' is een professionele leergemeenschap die alle secundaire scholen in Halle, het CLB, lokale partners en politie over de netten heen verbindt om schooluitval tegen te gaan.
- Bij zorgboerderij 'Recht van 't Veld' in Duffel vertelden jongeren, zorgboeren en CLB's hoe rust, dieren en structuur helpen om de band met school te behouden.
- In basisschool Immaculata-Maria in Roosdaal ondersteunt een psychologisch consulent als zorgcoördinator mee leerlingen, leerkrachten en ouders. Samen met de Werkgroep Schoolpsychologie van de zes Vlaamse hogescholen die de opleiding Toegepaste Psychologie aanbieden, gingen we er in gesprek over de meerwaarde van psychologische expertise in schoolteams.

Lees meer over deze praktijken

De oproep is raadpleegbaar op *https://www.kinderrechten.be/project/thuiszitters-uit-de-schaduw*

Wijs! is een scholengemeenschap in Sint-Niklaas met meer dan 10.000 leerlingen in het secundair onderwijs. Met het PAUZE-project begeleiden zij jongeren uit de eerste graad B-stroom die dreigen uit te vallen via intensieve trajecten rond sociale vaardigheden, herstel, verbinding en leren. Drie jongeren blikten met ons terug op het traject dat ze een of twee schooljaren eerder doorliepen. Ze vertelden wat het traject voor hen betekende en hoe het hun opnieuw perspectief gaf. "In de B-stroom voelde ik me niet op mijn plaats. Ik verveelde me en stelde daardoor vaak moeilijk gedrag. Dankzij PAUZE ontdekte ik waar mijn talenten liggen. De begeleiders hebben me geholpen om naar de opstroomoptie in een andere school te gaan. Dat was niet gemakkelijk, want ik moest mijn vrienden achterlaten. Nu ben ik heel blij dat ik die stap heb gezet. Ik zit nu in een richting die echt bij mij past."
Ook de ETO-werking (Extra Time-Out) van VTS 3 toont hoe een school voor buitengewoon onderwijs, met eigen middelen, schooluitval probeert te voorkomen met gepersonaliseerde trajecten.

Impact van wachtlijsten in jeugdhulp op onderwijs

Internaten, CLB's en scholen in de bres voor jeugdhulp die tekortschiet

De directeur van een onderwijsinternaat trekt aan de alarmbel over een jongen die bij hen is geplaatst. De problematiek van de jongen is te zwaar voor het onderwijsinternaat. Hij werd er preventief geschorst. De directeur richt zich tot het CLB en de partners uit de jeugdhulp. Ze kan niet begrijpen dat er enkel contextbegeleiding is gestart, terwijl duidelijk is dat de draagkracht van het gezin op is. De jongen geeft zelf aan dat hij in het weekend criminele feiten pleegt. Vanuit de jeugdhulp komt het signaal: hij heeft een bed. Daardoor staat hij op ellenlange wachtlijsten. De directeur hekelt het feit dat onderwijsinternaten in de bres moeten springen wanneer jeugdhulp geen antwoorden of geen plek heeft. Ook deze jongen heeft recht op intensieve, aanklampende hulpverlening.

We kregen gelijkaardige signalen van andere scholen, CLB's en onderwijsinternaten. Op 25 februari 2026 namen we hen mee naar een overleg met de minister van Welzijn. Op 8 september 2026 hadden we een overleg met het kabinet van de minister van Onderwijs.

6.2 Een school vinden: rechten van kinderen met extra ondersteuningsnoden brokkelen af

Uit onze meldingen over studie- en schoolkeuze en weigering van inschrijving blijkt dat voor een groep kinderen en jongeren de vraag niet is welke school of studierichting het best aansluit bij hun talenten en noden, maar wel of er überhaupt plaats is voor hen. De meldingen tonen dat deze moeilijkheden niet alle kinderen op dezelfde manier treffen. Vooral voor kinderen die al kwetsbaar zijn door hun thuissituatie, psychische problemen, migratieachtergrond, armoede of een handicap is de toegang tot onderwijs minder vanzelfsprekend. Hun rechten op onderwijs en ontwikkeling brokkelen geleidelijk af want ze hebben andere ondersteuningsnoden.

Capaciteit bepaalt het schooltraject van kinderen

Leerlingen komen terecht op wachtlijsten, vinden geen plaats in een gewenste studierichting, moeten uitwijken naar een andere school of geraken na een uitsluiting moeilijk opnieuw ingeschreven. We stellen dat vast in de B-stroom en in de hogere jaren van de arbeidsmarktgerichte finaliteit, in het buitengewoon onderwijs, in het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers (OKAN) en in Brussel en andere (groot) stedelijke regio's met een hoge capaciteitsdruk.

We kregen bijvoorbeeld een melding van een meisje over haar zus die na heroriëntering naar 2B geen plaats vond in een geschikte school. Ze stond op verschillende wachtlijsten, maar ze vond geen plek voor de start van het nieuwe schooljaar en zat noodgedwongen thuis. Een ouder mailde ons vier attesten van niet-gerealiseerde inschrijvingen in 2B voor zijn dochter bij verschillende scholen.

Wij informeren melders over inschrijvingsrechten, wachtlijsten en weigeringsdocumenten. We verwijzen door naar LOP, CLB en andere bevoegde instanties. We capteren en signaleren terugkerende capaciteitsproblemen aan beleidsmakers. We kunnen geen pasklare oplossingen aanreiken. Meldingen als deze helpen ons wel om dit structurele probleem te blijven aankaarten bij de minister, met de vraag naar doordachte beleidsoplossingen.

Kinderen met extra ondersteuningsnoden botsen vaak op drempels

Een groot deel van de dossiers betreft kinderen met een handicap, een autismespectrumstoornis, complexe leer- of gedragsnoden, medische problematieken of een individueel aangepast curriculum. Voor hen blijkt de zoektocht naar een passende onderwijsplek bijzonder moeilijk te verlopen. De combinatie van beperkte capaciteit, complexe regelgeving en schaarse gespecialiseerde ondersteuning zorgt ervoor dat deze kinderen vaker vastlopen bij overgangsmomenten of inschrijvingen.

Wij helpen gezinnen hun weg te vinden in een complex onderwijslandschap en verduidelijken de rechten rond ondersteuning, oriëntering en redelijke aanpassingen.

Al drie jaar niet naar school

Een CLB-medewerkster mailt voor een jongen van 9 jaar met een autismespectrumstoornis. Bij de overgang van het gewoon kleuteronderwijs naar het gewoon lager onderwijs moest hij herinschrijven in dezelfde school. Door het kleinere aantal plaatsen viel hij uit de boot. Zijn ouders gingen samen met het CLB op zoek naar een plaats in het buitengewoon onderwijs. Voor het vierde jaar op rij melden zij hem nu aan in een ruime regio. De vorige jaren belandde hij telkens op een wachtlijst. Deze jongen, die een verslag type 2 heeft, zit inmiddels al drie schooljaren thuis zonder enig onderwijsaanbod. Ook voor volgend schooljaar is er geen zicht op een inschrijving. De CLB-medewerkers uiten hun ernstige bezorgdheid over de impact op het kind en zijn gezin. Het CLB kon bekomen dat de jongen twee nachten per week in een multifunctioneel centrum verblijft, maar er is geen dagbesteding. De school op dezelfde campus gaat niet in op de vraag om hem in overcapaciteit in te schrijven.

We begrijpen dat het CLB terughoudend staat tegenover Permanent Onderwijs aan Huis (POAH). Dat is bedoeld voor kinderen die door een beperking niet naar school kunnen gaan. Toch vinden we dit in de huidige situatie het overwegen waard. Vanuit het recht op onderwijs vinden wij het belangrijk om maximaal gebruik te maken van de mogelijkheden die een leerling opnieuw aansluiting kunnen geven bij onderwijs. Deze jongen gaat inmiddels al drie jaar niet meer naar school. Ook al is dit wellicht niet de ideale oplossing, POAH kan wel helpen zijn onderwijstraject weer op gang te brengen. In een reactie aan ons gaf het CLB mee dat het met het spoor van POAH aan de slag gaat.

Andere meldingen tonen dezelfde pijnlijke realiteit: ouders die al drie of vier jaar tevergeefs proberen een plaats te vinden voor hun kind. Ze zien hun kind stagneren in zijn ontwikkeling en moeten soms hun professionele activiteiten stopzetten om zelf de zorg voltijds op te nemen. De rechten van deze kinderen komen ernstig in het gedrang, soms voor een lange periode. En deze meldingen zijn het topje van de ijsberg.

Afbrokkelende toegang tot onderwijs voor leerlingen met een IAC-verslag

Ouders moeten bij verschillende scholen aankloppen voor zij een school vinden die hun kind met een IAC-verslag (individueel aangepast curriculum) wil inschrijven 'onder ontbindende voorwaarden'. In verschillende meldingen duiken signalen op van informele of zogenaamde 'weigeringen onder tafel'. Scholen zijn decretaal verplicht om in te schrijven wanneer er nog vrije plaatsen zijn. Als ze dat niet kunnen, moeten ze een attest van weigering meegeven. Sommige scholen zeggen tegen ouders dat ze het kind niet kunnen begeleiden of dat een inschrijving weinig zin heeft, zonder dat ze daarbij de formele procedure volgen.

Dergelijke praktijken zijn in strijd met het inschrijvingsrecht. Ze ondermijnen het vertrouwen van ouders in het gewoon onderwijs. Ouders kunnen een klacht indienen bij de Commissie Leerlingenrechten. Velen zetten die stap niet omdat zij zich door de houding van de school niet welkom voelen of omdat ze niet op de hoogte zijn van hun rechten. Hierdoor verdwijnen weigeringen uit beeld, kunnen ouders hun rechten moeilijk afdwingen en ontbreekt een betrouwbaar zicht op de omvang van het probleem.

Daarnaast zien we nog andere vormen van ontrading of praktijken die het recht op onderwijs, op ondersteuning en participatie en het inschrijvingsrecht uithollen bij leerlingen met een IAC-verslag. In het verleden kregen we bijvoorbeeld meldingen over inschrijvingen van een leerling met een IAC die vaak al heel snel ontbonden werden zonder grondig traject. We zien ook hoe sommige scholen in de loop van het schooljaar met het voorstel komen om het IAC-verslag te wijzigen om een ander type ondersteuning mogelijk te maken. Maar vaak werkt dit een snelle ontbinding in de hand.

School ontbindt onverwacht de inschrijving

Een moeder contacteert ons over haar dochtertje dat de tweede keer de instapklas doet. Ze heeft een IAC-verslag. In de loop van het schooljaar gaf de school tijdens verschillende overlegmomenten aan dat het meisje vooruitgang boekte en dat ze het volgende schooljaar kon doorstromen naar de eerste kleuterklas. Op geen enkel moment gaf de school aan dat ze hieraan twijfelde of dat ze een ontbinding van de inschrijving overwoog. Eind mei werd mama gevraagd om een 'IAC-verslag gewijzigde nood' te ondertekenen. De school legde haar niet uit dat dit gevolgen kon hebben voor de inschrijving. Mama kreeg gewoon te horen dat de wijziging nodig was om de ondersteuning beter af te stemmen op de behoeften van haar dochter. Een week later kreeg ze plots het nieuws dat de inschrijving voor volgend schooljaar was ontbonden omdat de aanpassingen onredelijk zouden zijn.

We krijgen signalen van CLB-medewerkers dat ze de opmaak van een IAC-verslag zo lang mogelijk uitstellen uit vrees dat dit de poort openzet naar ontbinding van de inschrijving. Het gaat om scholen die al vaker de boodschap hebben gegeven dat de draagkracht van hun team wordt overschreden.

In ons standpunt van 4 juni 2026 hebben we opnieuw onze grote bezorgdheid geuit over het aanhoudende plaatstekort in het buitengewoon onderwijs en de moeizame realisatie van inclusief onderwijs.

Aanbevelingen

Wij benadrukten vier concrete aanbevelingen:

- Investeer in bijkomende capaciteit.
- Maak versneld werk van een nieuw inschrijvingsrecht voor het buitengewoon onderwijs en van een gezamenlijk aanmeldsysteem voor Vlaanderen en Brussel.
- Geef voorrang aan kinderen die in een eerdere aanmeldperiode geen plaats vonden.
- Zorg voor een betere controle op het inschrijvingsrecht.

We vragen een betere registratie en opvolging van inschrijvingsweigeringen en ontbindingen van inschrijving, zodat de overheid sneller weet welke scholen deze maatregelen opvallend vaak toepassen. Daarnaast pleiten we voor een laagdrempelig meldpunt waar ouders, CLB's en andere betrokkenen informele of twijfelachtige inschrijvingspraktijken kunnen melden, zodat de onderwijsinspectie haar controletaak beter kan opnemen.

Standpunt *Geen plaats, geen perspectief. Een oproep voor meer capaciteit, een sterker inschrijvingsrecht en meer inclusie voor kinderen met een handicap*, 4 juni 2026

We bezorgden het standpunt aan de Vlaamse volksvertegenwoordigers en aan de minister van Onderwijs. In de commissie Onderwijs van 25 juni 2026 beantwoordde de minister verschillende vragen over het aanhoudende plaatstekort in het buitengewoon onderwijs. Hoewel niet expliciet naar ons standpunt werd verwezen, kwamen verschillende van onze aandachtspunten aan bod. De minister erkende de structurele druk op het buitengewoon onderwijs. Ze wees op de geplande capaciteitsuitbreiding en extra investeringen. Ze kondigde een langetermijnvisie aan via onder meer de strategienota over het buitengewoon onderwijs en de uitrol van pioniersscholen in het kader van 'Scholen voor iedereen'.

6.3 Op school geraken: het recht om op een menswaardige manier naar school te gaan

Net voor de zomervakantie ontplofte het dossier van het leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs door een aankondiging van De Lijn. De vervoersmaatschappij zou in het schooljaar 2026-2027 verschillende busritten schrappen en de norm van 90 minuten per busrit loslaten. De aankondiging kwam op een bijzonder gevoelig moment, na het dodelijke ongeval in Buggenhout met een bus die kinderen uit het buitengewoon onderwijs vervoerde. De verontwaardiging was groot. De Vlaamse regering stelde de toelage bij, zodat de huidige kosten van het vervoer opnieuw worden gedekt. Het ongenoegen van ouders over de lange, belastende busritten voor hun kinderen blijft evenwel. Met een nieuwe visienota zet de Vlaamse regering eindelijk een nieuwe stap richting de langverwachte grote structurele hervorming.

Lange busritten met een zware impact op kinderen

Kinderen vertrekken zeer vroeg, komen laat thuis en brengen dagelijks meerdere uren door op de bus. We zien bijvoorbeeld meldingen van een leerling die om 6u30 vertrekt en pas rond 19 uur thuis is, of een vijfjarige kleuter die om 6 uur 's ochtends de deur uit moet en pas om 19u15 terug thuis is met de bus.

Lange ritten van en naar school zijn voor alle kinderen belastend, maar ze zijn dat des te meer voor kinderen in het buitengewoon onderwijs. Vele leerlingen hebben specifieke ondersteuningsbehoeften, bijvoorbeeld door autisme, gedragsproblemen, medische noden of een verminderde draagkracht. Lange ritten hebben daardoor niet alleen een praktische impact, ze beïnvloeden ook hun welbevinden en hun leervermogen.

De klachtenlijn kijkt mee toe of de norm van 90 minuten wordt gehaald. Voor zo'n 5 procent van de leerlingen is dat al niet meer het geval, weten we van De Lijn. De meldingen die wij binnenkrijgen, roepen bovendien vragen op over de effectieve reistijd per leerling en over de berekening van de reistijd bij het gebruik van overstapparkings. De chauffeursapp, die intussen bijna alle chauffeurs gebruiken, moet eindelijk zicht geven op de effectieve ritduur.

In april 2026 overlegden we met De Lijn over de terugkerende meldingen over ritten die langer dan 90 minuten duren. Het Kinderrechtencommissariaat blijft er voor pleiten dat kinderen niet langer dan 60 minuten onderweg zijn. Sommige scholen signaleren ook dat er minder bussen rijden voor evenveel of meer leerlingen. We horen bezorgdheden over plannen om grotere bussen te gaan gebruiken. Ten slotte kaartten we ook het toezicht op en de handhaving van de kwaliteit van de bussen aan.

Veiligheid, zorg en vertrouwen

Kwalitatief leerlingenvervoer is niet alleen een kwestie van reistijd of efficiëntie, maar ook van veiligheid, zorg en vertrouwen. Chauffeurs en busbegeleiders dragen verantwoordelijkheid voor de veiligheid en het welzijn van kwetsbare leerlingen.

Vergeten op de bus

Marwan is een leerling met type 1-diabetes die soms snelle medische interventie nodig heeft. Hij viel in de bus in slaap en stapte niet uit bij de school. Dit werd niet opgemerkt omdat er verkeerd geteld was. De bus reed naar de stelplaats waar Marwan onopgemerkt in de bus bleef zitten. Pas nadat de school gebeld had met de vraag waarom Marwan afwezig was, werd de bus gecontroleerd.

Wij boden ondersteuning bij het herstelgesprek op school. De busbegeleider bood verontschuldigingen aan. De school nam maatregelen zodat voortaan voor alle bussen extra nagegaan wordt dat alle leerlingen effectief zijn afgestapt. School, ouders en busbegeleider maakten afspraken over de communicatie: wanneer Marwan bijvoorbeeld 's ochtends met lage suikerwaarden vertrekt, wat kan leiden tot sufheid en vermoeidheid, laat mama dit per sms al weten aan de begeleider. De busbegeleider wacht Marwan op aan de busdeuren en blijft niet achteraan in de bus staan. Bij de opvolging van deze situatie stellen we vast dat de gemaakte afspraken werken.

Na het tragische dodelijke busongeval op 26 mei 2026 in Buggenhout merkten we toegenomen onrust bij ouders en leerlingen in het buitengewoon onderwijs.

Voor het Kinderrechtencommissariaat was dit een pijnlijke aanleiding om opnieuw een probleem te benoemen dat al jaren bekend is.

Grote verontwaardiging over impact van onderfinanciering

De toelage voor het leerlingenvervoer steeg de voorbije jaren sterk, van 70 miljoen euro in 2021 naar 138 miljoen euro in 2025. De werkelijke kosten voor De Lijn bedroegen echter meer dan 148 miljoen euro, ruim 10 miljoen euro boven de toelage. De Lijn moet van de Vlaamse regering binnen het toegekende budget blijven. Tegelijk stijgt de vraag naar vervoer door het groeiend aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs. Bovendien nemen ook de kosten toe: brandstofprijzen stijgen en in de toekomst zijn er meer lesdagen na de afschaffing van de facultatieve verlofdagen en de sterke vermindering van de pedagogische studiedagen.

Eind april 2026 stuurde de vervoersmaatschappij een brief naar de scholen waarin ze waarschuwt voor mogelijke aanpassingen aan het leerlingenvervoer voor het schooljaar 2026-2027. Deze berichten zaaiden bezorgdheid bij gezinnen en scholen.

Routine en voorspelbaarheid maken het verschil

Emile is vijf jaar en meervoudig beperkt. Hij gaat voor het tweede schooljaar op rij met de bus naar school. Het is een kleine bus met 7 plaatsen. In de bus heeft hij een vaste plek. Hij zit in zijn eigen aangepaste stoel en draagt een beschermende helm. De begeleider moet naast hem zitten, zodat die meteen kan ingrijpen wanneer Emile begint te hoofdbonken. Dit betekent dat er dus steeds een begeleider stand-by moet zijn op de bus. De mama van Emile maakt zich zorgen over de aankondiging van aanpassingen aan het busvervoer. Emile heeft zoveel mogelijk nood aan routine en voorspelbaarheid, en zo weinig mogelijk prikkels. Als dat er niet is, krijgt hij crisissen waarbij hij zichzelf pijn doet. Emile zelf naar school brengen kunnen de ouders niet. Ze moeten beiden werken, het persoonlijk assistentiebudget is goedgekeurd, maar wordt niet uitbetaald.

Vanuit kinderrechtenperspectief moeten deze kinderen op een veilige en comfortabele manier naar school kunnen gaan, met een beperkte reistijd. Wij vroegen De Lijn om rekening te houden met deze bezorgdheid wanneer ze wijzigingen aan busritten overweegt, zeker voor jonge kinderen met grote zorgnoden. Eind juni kreeg de mama van Emile via de school het bericht dat De Lijn een andere onderaannemer had aangesteld voor het vervoer en dat het nieuwe voertuig over een iets grotere capaciteit beschikt.

Het Kinderrechtencommissariaat stelde eerder al de vraag of het huidige budget volstaat om binnen het huidige onderwijslandschap en de krappe arbeidsmarkt de ambitie van maximaal 90 minuten reistijd (enkele rit) te blijven waarmaken voor elk kind.

Op 16 juni kondigde De Lijn effectief aan dat ze voor het schooljaar 2026-2027 verschillende busritten (204 van de 2.155 ritten) zou schrappen om binnen het budget te blijven. De Lijn zou de maximale reistijd van 90 minuten per rit loslaten. Voor ons is dit een absolute bovengrens; wij pleiten al jaren voor een maximale reistijd van 60 minuten. De aankondiging zorgde voor bijzonder veel verontwaardiging in de samenleving. Wij trokken mee aan de alarmbel. Dit gaat over kinderen met een handicap die gemiddeld al veel langer onderweg zijn naar school dan andere kinderen, omdat de scholen vaak veraf liggen. Dat de reistijden nog langer dreigen te worden, is onaanvaardbaar.

Uit de brief van een moeder van een 12-jarige zoon naar aanleiding van de aankondiging van De Lijn:

"Die regel (van de maximale reistijd van 90 minuten, red.) was er dan misschien wel maar hij werd in realiteit voor velen niet toegepast. De problemen waren nooit opgelost! En nu gaat men er nog wat extra creëren. (...) De steeds langere busritten wogen steeds meer en meer door... want waar hij vroeger nooit klaagde dat hij niet op de bus wou, werd het constant een gevecht om hem 's morgens naar de bus te krijgen. Elke avond was het "morgen niet busje"... elke ochtend drama en een gevecht om hem op tijd klaar te krijgen. Over naar school gaan klaagt hij totaal niet. Hij gaat zelfs graag! En als je het hem vraagt heeft hij liever school dan vakantie... MAAR mijn zoon is die bus zodanig moe, letterlijk en figuurlijk."

Na dagen van grote onrust besloot de Vlaamse regering dat ze het nodige geld zoekt zodat het budget van De Lijn voor het collectief leerlingenvervoer gevrijwaard blijft.

Stap dichter bij de hoognodige hervorming

Wij pleiten al jaren voor een shift in het busvervoer voor deze kinderen. Een structurele hervorming naar mobiliteitsondersteuning op maat is hoognodig. Centraal moet staan wat een kind nodig heeft: toegankelijke, comfortabele en veilige ondersteuning met beperkte reistijden.

Het is tijd om de waaier aan ondersteuningsmogelijkheden uit de pilootprojecten die de Vlaamse regering in 2017 lanceerde voor de modale shift voor collectief leerlingenvervoer effectief uit te voeren, zodat elke leerling vlot en veilig op school geraakt. We betreuren dat die structurele hervorming al zo lang op zich laat wachten. De beleidsdomeinen Onderwijs, Mobiliteit, Welzijn, Jeugd en Binnenlandse Aangelegenheden moeten dringend samenwerken om duurzame oplossingen in heel Vlaanderen en Brussel te realiseren.

We verwachten een concreet plan om de alternatieven door te voeren. Wij zijn bijvoorbeeld voorstander van opvang in de school en van buitenschoolse opvang die inclusief kan ingericht worden voor leerlingen uit het buitengewoon onderwijs. Voor- en naschoolse opvang is voor een groep ouders een goede en geruststellende oplossing die ze kunnen combineren met hun werk. Mobiliteitscoaches kunnen sommige leerlingen leren het openbaar vervoer te gebruiken.

De huidige regelgeving voor het leerlingenvervoer voldoet niet meer. Ze belemmert soms onderwijstrajecten in het buitengewoon en het gewoon onderwijs. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt daarom een volwaardig decreet Mobiliteitsondersteuning dat strookt met artikel 23 van het Kinderrechtenverdrag – kinderen met een handicap hebben recht op zorg van de overheid – zoals we stellen in ons advies van 2023. Dat benadrukt het recht op bijzondere zorg met het oog op zelfstandigheid. Een decreet Mobiliteitsondersteuning moet uitgangspunten en minimale vereisten voor dit vervoer vastleggen.

Advies *'Leerlingenvervoer buitengewoon onderwijs: Wanneer wordt eindelijk de bocht genomen naar vervoersondersteuning op maat'*, 13 december 2023

Wettelijk kader staat haaks op de realiteit

Een directeur contacteert ons over een van hun leerlingen OV3 die met het oog op zijn verdere schoolloopbaan les volgt in een andere vestiging binnen een andere opleidingsvorm (OV1). Deze leerling met ASS maakte gebruik van het recht op gratis leerlingenvervoer. De Lijn wil nu niet voorzien in het vervoer van deze leerling naar de andere vestigingsplaats omdat de jongere geen attest heeft voor de opleidingsvorm daar.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit al jaren voor een waaier aan alternatieve oplossingen voor het leerlingenvervoer buitengewoon onderwijs. In deze documentaire brachten we deze alternatieven in beeld. We spraken onder meer met Bas, hier op pad met mobiliteitscoach Joren.

Bekijk de documentaire

We contacteerden het Departement Onderwijs. Dat ziet geen mogelijkheid om binnen het huidig regelgevend kader vervoer toe te staan. Het rigide systeem maakt het onmogelijk om passende oplossingen uit te werken. De wetgeving voor onderwijs, waarbij de leerling 50 procent in een andere opleidingsvorm kan volgen, en de regelgeving voor leerlingenvervoer staan haaks op elkaar. De ouders doen nu een beroep op de grootvader om de jongen te brengen. Een mogelijke oplossing is een wijziging in attest voor de opleidingsvorm. Dit kan volgens het CLB pas vanaf het nieuwe schooljaar. Nochtans kan na die wijziging meteen het leerlingenvervoer worden aangepast.

Ook leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften die in een gewone school zitten, kunnen mobiliteitsondersteuning nodig hebben. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt al langer om een systeem van mobiliteitsondersteuning dat toepasbaar is in het veranderende onderwijslandschap dat evolueert naar meer inclusie, en nu nog meer met 'Scholen voor iedereen'. We vragen daarom om dit recht op mobiliteitsondersteuning decretaal te verankeren.

Leerling in gewoon onderwijs valt buiten vervoersregeling

Een ouder contacteert ons over hun zoon die in een rolstoel zit. Ze wonen tegenover de lagere school, wat maakt dat hij elke middag naar huis kan voor verzorging. Volgend jaar gaat hij naar het middelbaar. De middelbare school is niet in hetzelfde dorp. De jongen geraakt niet op school. Leerlingenvervoer is geregeld voor buitengewoon onderwijs, niet voor gewoon onderwijs.

We werden twee keer geconsulteerd door het kabinet Onderwijs over de hervorming van het leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs. Op 10 juli 2026 keurde de Vlaamse regering de visienota *Hervorming van het leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs* goed. We verwelkomen dat de visienota expliciet kiest voor een leerlinggerichte benadering en dat er een decreet Mobiliteitsondersteuning komt. De visienota erkent daarnaast dat een hervorming van het leerlingenvervoer alleen kan slagen als ook wordt geïnvesteerd in kwaliteitsvolle voor- en naschoolse opvang. De hervorming wordt verder uitgewerkt via een participatief traject met ouders, scholen, CLB's, lokale besturen en andere partners, in samenwerking met de beleidsdomeinen Onderwijs, Mobiliteit, Welzijn en Binnenlands Bestuur. Ze moet rond zijn bij de start van het schooljaar 2028-2029. De visienota brengt ons een stap dichter bij de langverwachte structurele hervorming.

Centrale opstapplaatsen niet eender waar

Centrale opstapplaatsen kunnen binnen de structurele hervorming een deel van de oplossing zijn. Door leerlingen op een beperkt aantal centrale plaatsen te laten opstappen, hoeven bussen niet elk kind thuis op te halen. Zo kunnen omwegen of lussen worden vermeden. In de pilootregio's, waar het leerlingenvervoer al langer is aangepast, staat het werken met opstapplekken standaard in het reglement. In de rest van Vlaanderen kan het niet worden afgedwongen. In de afsprakennota tussen De Lijn en de scholen staat dat deze haltes zo gekozen worden dat kinderen veilig kunnen op- en afstappen. Bij bushaltes wordt gedacht aan haltes met een bushokje, waar kinderen en ouders beschut zijn tegen regen, wind en andere weersomstandigheden. Waar mogelijk maakt De Lijn gebruik van bestaande bushaltes.

Bij de keuze van een opstapplaats vragen wij ook om rekening te houden met de veiligheid van de weg ernaartoe. Daarom vinden wij het belangrijk dat lokale besturen betrokken zijn. Zij kunnen zorgen voor veilige opstapplaatsen, ondersteuning bij vervoer en bijvoorbeeld ook inclusieve buitenschoolse opvang.

In de praktijk stelt de school vaak een opstapplaats voor. Daarbij wordt onder andere rekening gehouden met de haltes van De Lijn en de geschiktheid van de locatie. Als een halte toch ongeschikt is, moet overleg mogelijk zijn. We kregen enkele meldingen die vragen deden rijzen over de opstapplaatsen die scholen voorstellen aan ouders.

Onbeschut wachten in een zachte berm in een bocht

Een moeder schrijft ons over veranderingen in het busvervoer van haar zoon in het buitengewoon onderwijs. Tot nu werd hij door de schoolbus thuis opgehaald en afgezet. Voor volgend schooljaar kregen zij de melding dat hij gebruik zou moeten maken van een opstapplaats op ongeveer 650 meter van hun woning. De voorgestelde opstapplaats van De Lijn is een paal in de zachte berm. Geen voetpad, geen zebrapad, geen fietspad, geen beschutting, in een S-bocht. Ook een deel van de route naar de opstapplaats is zonder voetpad.

We spraken met de ouders. De school had ondertussen laten weten dat ze probeert een uitzondering te vragen zodat de jongen ook volgend jaar aan huis kan worden opgehaald. De ouders waren ook verontwaardigd over de formulering in de brief waarmee de school hen op de hoogte bracht van de veranderingen. Die

wekte de indruk dat de ouders zouden moeten afzien van het leerlingenvervoer als ze de voorgestelde halte niet aanvaardden. We kregen hierover nog een andere melding. We namen contact op met het Departement Onderwijs en met De Lijn. Het Departement gaf aan dat er vandaag geen specifiek kader of specifieke richtlijnen bestaan voor de manier waarop scholen opstapplaatsen voorstellen of hierover communiceren met ouders. De Lijn bevestigde dat ouders die geen gebruik maken van een centrale opstapplaats hun recht op leerlingenvervoer niet verliezen. Tegelijk zei De Lijn bereid te zijn om scholen te ondersteunen bij de uitwerking van centrale opstapplaatsen en de communicatie daarover met ouders.

6.4 Op school: Scholen voor iedereen?

Niet voor elke leerling is het schooltraject een rechte lijn. In meldingen zien we hoe kinderen en jongeren met specifieke ondersteuningsnoden, in duaal leren of met een langdurige ziekte botsten op de grenzen van ons onderwijs. Vooraleer onze scholen 'Scholen voor Iedereen' zijn – de naam van het beleids- en veranderingstraject van de Vlaamse overheid naar meer inclusief onderwijs – is er werk aan de winkel.

Specifieke leernoden

De meldingen over specifieke leernoden tonen hoe kwetsbaar het recht op onderwijs wordt wanneer scholen, ondersteuning en hulpverlening onvoldoende kunnen inspelen op de onderwijsbehoeften van kinderen. Het gaat om leerlingen met autisme, ADHD, dyslexie, DCD, gedrags- en ontwikkelingsstoornissen of medische problematieken, die al dan niet een individueel aangepast curriculum (IAC) volgen. Hoewel inclusief onderwijs het uitgangspunt is, ervaren veel gezinnen dat er in de praktijk geen of onvoldoende ondersteuning is.

Redelijke aanpassingen vragen blijvende afstemming

Wanneer een kind een 'label' heeft, betekent dit niet automatisch dat meteen verregaande redelijke aanpassingen noodzakelijk zijn. De school past, waar nodig, redelijke aanpassingen toe om hindernissen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften weg te nemen. Zo zijn de lessen toegankelijk voor iedereen.

In verschillende meldingen geven ouders aan dat zij telkens opnieuw moeten uitleggen, onderhandelen en opvolgen om de nodige ondersteuning voor hun kind te krijgen. Redelijke aanpassingen worden niet altijd consequent toegepast. Afspraken worden anders geïnterpreteerd dan verwacht. Ondersteuning laat lang op zich wachten of wordt stopgezet.

Onze klachtenlijn licht rechten rond redelijke aanpassingen en ondersteuning toe. We helpen de verwachtingen van de ouders en de wettelijke verplichtingen van de school te verduidelijken. We geven informatie over de rol van de school, het CLB en het leersteuncentrum. We brengen ouders in contact met Ouders voor Inclusie.

Meldingen over inclusietrajecten in het gewoon onderwijs verwijzen we door naar het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI). Als ouders, de school en het CLB het blijvend oneens zijn over de noodzaak of de inhoud van een IAC-verslag of OV4-verslag, verwijzen we door naar de Vlaamse Bemiddelingscommissie.

Leerkracht Frans wil aanpassing bij dyslexie niet toepassen

Een moeder contacteert ons over haar zoon in het vijfde middelbaar. Ze geeft aan dat hij zware dyslexie heeft en daardoor doorgedreven hulpmaatregelen nodig heeft. In het vierde was dit geen probleem, maar sinds dit schooljaar loopt het bij de leerkracht Frans heel moeilijk. De leerkracht weigert het gebruik van een hulpboekje dat de vorige jaren nooit een probleem was. In dit boekje zit een woordenlijst die hij nodig heeft. Voor de jongen zou het onmogelijk zijn om de woorden allemaal te onthouden. De moeder probeerde al meermaals te spreken met de leerkracht, de directie en de leerlingenbegeleider. Maar de leerkracht weigert haar aanpak te veranderen. Mama heeft opnieuw overleg met de directie, het CLB en de leerlingenbegeleider. Ze vreest dat ze daar de boodschap zal krijgen dat de woordenlijst er niet komt.

We belden de moeder en volgden dit op met een e-mail. Het is belangrijk dat redelijke aanpassingen zorgvuldig worden bekeken. Wanneer ze al geruime tijd worden toegepast, mogen ze niet zonder overleg worden stopgezet. De regelgeving rond redelijke aanpassingen, in lijn met het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap, vertrekt vanuit het recht op inclusie en gelijke onderwijskansen.

Leerstoornissen zoals dyslexie vallen onder de juridische definitie van een beperking of handicap, met het recht op redelijke aanpassingen. We vinden het opvallend dat we anno 2026 nog meldingen krijgen over ondersteuning voor dyslexie. Redelijke aanpassingen, zeker voor leerlingen met dyslexie, zouden inmiddels voldoende ingeburgerd moeten zijn.

Staten-Generaal over de evolutie naar 'Scholen voor Iedereen'

Van december 2025 tot en met februari 2026 namen we deel aan de Staten-Generaal over de evolutie naar 'Scholen voor Iedereen'. Samen met leerlingen, ouders, leraren, scholen, ervaringsdeskundigen, experten, onderwijsverstrekkers en andere partners gingen we in gesprek over de voorstellen uit de consultatienota van de Vlaamse regering. Die schetst een visie op meer inclusief en kwaliteitsvol onderwijs tegen 2040 en bevat concrete maatregelen, een strategie en een tijdspad om die ambitie te realiseren.

Aanbevelingen

Wij benadrukten het belang van een brede invulling van inclusie. We pleitten ervoor om het leerrecht van alle leerlingen centraal te stellen en inclusie niet te verengen tot specifieke groepen, zoals leerlingen met complexe ondersteuningsnoden en leerlingen met uitzonderlijk sterke cognitieve capaciteiten.

We betreuren dat het verslag van dit uitgebreide participatietraject dat begin 2026 plaatsvond, pas midden juli 2026 werd vrijgegeven. Een tijdige terugkoppeling is essentieel voor een effectief en zinvol participatietraject en om het vertrouwen in participatieve beleidsvorming te versterken. De strategienota was eind augustus nog niet goedgekeurd door de Vlaamse regering.

Duaal leren

Leerlingen in een duaal traject lopen meer risico om hun schoolloopbaan te onderbreken. De regelgeving bepaalt dat een leerling die na 20 opleidingsdagen geen werkplek heeft gevonden wordt uitgeschreven uit de duale opleiding. De leerling moet zich dan in een andere opleiding, in dezelfde of een andere school, inschrijven. Een leerling moet de duale opleiding ook afbreken als geoordeeld wordt dat hij niet arbeidsrijp of arbeidsbereid is. Om schooluitval te voorkomen moeten deze leerlingen tijdig kunnen overstappen naar een passend alternatief.

Abrupte stopzetting van opleiding zonder alternatief

Een moeder contacteert het Kinderrechtencommissariaat omdat haar dochter niet langer welkom is in haar traject duaal leren. De jongere had al een moeizame schoolloopbaan achter de rug door een kwetsbare thuissituatie en psychische kwetsbaarheid. Daarom verkoos zij een duaal traject boven een regulier schooltraject. Ze had het vijfde jaar succesvol afgerond en mocht starten in het zesde jaar. Kort na het begin van het schooljaar beslist de school, na overleg met de werkplek, dat de leerling onvoldoende arbeidsrijp is om haar traject verder te zetten. Voor de leerling en haar moeder komt deze beslissing onverwacht. Zij wijzen erop dat eerder nog positieve signalen werden gegeven en dat mondelinge afspraken waren gemaakt over een geleidelijke opstart van de stage.

Tijdens de klachtenbehandeling blijkt dat de school zich zorgen maakt over de stiptheid en de draagkracht van de leerling en de haalbaarheid van een traject in duaal leren. De leerling en haar moeder ervaren daarentegen vooral een gebrek aan duidelijke communicatie. Ze hekelen het feit dat het traject abrupt werd stopgezet zonder een voorafgaand gesprek over alternatieven. De beslissing leidt tot een vertrouwensbreuk en brengt het verdere onderwijstraject van de jongere in het gedrang.

De ouders dienden met onze ondersteuning klacht in tegen de beslissing bij de Commissie inzake Leerlingenrechten. De Commissie gaf hun gelijk, de leerling kon haar opleiding hervatten. De heropstart verliep moeizaam. De spanning tussen school en gezin was opgelopen, het wederzijdse vertrouwen geschaad. Toch behaalde de leerling haar diploma.

Deze melding illustreert een terugkerend spanningsveld binnen duaal leren. Leerlingen die al een lastig schooltraject achter de rug hebben, botsen soms snel op vragen rond arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid. De leerlingen van wie de inschrijving ontbonden wordt, vinden dan vaak nog moeilijk een school.

Duaal leren is mogelijk vanaf de tweede graad. Leerlingen die pas later instromen, hebben het vaak moeilijker om een vlotte overgang te maken tussen de aanloopfase die voorbereidt op een instap in duaal leren, en een OAO-contract (Overeenkomst Alternerende Opleiding). Ze hebben te weinig tijd en ruimte om de leerdoelen te behalen.

Aanbevelingen

We vragen al langer om een voltijds 'groeitraject' te creëren om leerlingen die nog niet klaar zijn voor duaal leren via een aanbod op maat toe te leiden naar duaal of niet-duaal onderwijs, de Examencommissie, het volwassenenonderwijs of naar de arbeidsmarkt.

Flexibele leerwegen bieden ruimte voor leren en herstel

Flexibele leerwegen zijn belangrijk voor leerlingen die bijvoorbeeld door ziekte of gezondheidsproblemen tijdelijk niet voltijds naar school kunnen gaan. Uit onze meldingen blijkt dat ouders en leerlingen daarbij geregeld botsen op de spanning tussen herstel en verwachtingen van scholen op het vlak organisatie en evaluatie.

We krijgen vragen over stages en praktijkvakken, over de aanwezigheid op school en het gebruik van Bednet of TOAH. We krijgen meldingen over hun rechten bij de evaluatie. Evaluatie vertrekt het best van wat het kind binnen zijn mogelijkheden wél geleerd heeft. Tegelijk mogen evaluaties het herstel niet belemmeren: ze moeten flexibel zijn, met uitstel, spreiding of alternatieven als dat nodig is.

Deze vragen en meldingen illustreren dat standaardtrajecten niet altijd aansluiten bij de mogelijkheden van zieke leerlingen. Leerlingen mogen niet dubbel gestraft worden – door de ziekte en het herstel én door het missen van school. Tegelijk zien we ook scholen die zoeken naar oplossingen. Ze weten echter niet altijd welke ruimte ze hebben voor maatwerk.

Aanbevelingen

De klachtenlijn informeert gezinnen over de bestaande mogelijkheden binnen flexibele leerwegen. We benadrukken dat onderwijs- en evaluatietrajecten zoveel mogelijk moeten vertrekken van wat een leerling wel kan opnemen. Flexibiliteit moet er niet alleen zijn voor het behalen van leerdoelen, maar ook voor het herstel en het welzijn van de leerling.

School wil flexibel zijn voor stage

Marie doet voor de tweede keer haar laatste jaar en zit thuis met een ernstig gezondheidsprobleem. Daardoor komt ook haar stage, die nodig is om te kunnen afstuderen, onder druk te staan. De school organiseert onlinelesmomenten en bekijkt of een aangepaste stage mogelijk is, met haalbare uren en voldoende ondersteuning. Deze melding toont hoe ziekte rechtstreeks kan ingrijpen op het schooltraject van een leerling, en hoe belangrijk flexibel maatwerk is om herstel en afstuderen te verzoenen.

6.5 Sancties

Sancties moeten redelijk en proportioneel blijven

De school heeft een zekere vrijheid om haar zorg- en sanctiebeleid vorm te geven. Dat moet wel gebeuren binnen de krijtlijnen van het kinderrechtenverdrag en de regelgeving. Maatregelen moeten proportioneel zijn. Een school moet steeds kiezen voor de minst ingrijpende maatregel die de situatie voldoende kan aanpakken. Het Kinderrechtencommissariaat is een grote voorstander van herstelgericht werken. Maatregelen en sancties moeten in de eerste plaats gericht zijn op herstel, verantwoordelijkheid en leren uit fouten, eerder dan op louter bestraffen.

Toch krijgen we signalen over leerlingen die zeer zwaar gestraft worden met langdurige en blijvende gevolgen. Het gaat bijvoorbeeld om leerlingen die in het laatste trimester geen enkele uitstap mogen doen, het nieuwe schooljaar beginnen met een begeleidingscontract of niet welkom zijn op de proclamatie of het galabal.

Soms loopt de ene sanctie ook in de andere over zonder een duidelijke reden. Nochtans is de regel dat een leerling maar één keer gestraft mag worden voor een incident. Beroep tegen een begeleidende maatregel, een ordemaatregel of een preventieve schorsing is niet mogelijk. Leerlingen en ouders voelen zich daardoor vaak met de rug tegen de muur gezet.

Wanneer loopt de ene sanctie over in de andere?

Een moeder contacteert ons over het tuchttraject van haar zoon in het secundair onderwijs. Na een incident startte de school een begeleidingscontract op. Daarna volgden verschillende maatregelen elkaar op: het begeleidingscontract werd vroegtijdig stopgezet, er volgde een preventieve schorsing, volgens de ouders ook een tijdelijke uitsluiting, en daarna nam de leerling gedurende langere tijd niet meer deel aan de lessen. Uiteindelijk is een tuchtonderzoek opgestart dat kan leiden tot een definitieve uitsluiting. Voor de ouders is onduidelijk waarop elke maatregel gebaseerd is, hoe lang hij duurt en hoe elke maatregel zich verhoudt tot eerdere beslissingen. Ze weten ook niet of nieuwe maatregelen betrekking hebben op dezelfde feiten dan wel op nieuwe incidenten.

Wij hebben vragen bij deze opeenvolging van maatregelen. We vragen de school om verduidelijking over de tijdslijn, de juridische grondslag van de verschillende maatregelen en de manier waarop hierover met de ouders werd gecommuniceerd. Na overleg met het schoolbestuur mag de leerling opnieuw aansluiten in de klas.

Schoolbesturen hebben in tuchtprocedures een belangrijke rol. Hun beroepscommissie kijkt erop toe dat de school de procedure correct heeft gevolgd. Toch zijn er situaties waarbij de procedure genegeerd wordt en het schoolbestuur zich achter de school schaart.

Leerlingen op steeds jongere leeftijd definitief uitgesloten

Definitieve uitsluitingen komen vooral voor in het secundair onderwijs. We krijgen echter steeds vaker meldingen over kinderen van 8 of 9 jaar die in hun school niet langer welkom zijn. We maken ons zorgen over de proportionaliteit van de zwaarste tuchtmaatregel bij zulke jonge leerlingen. Een definitieve uitsluiting op jonge leeftijd heeft negatieve gevolgen voor de schoolbinding van kinderen en ouders. Een dergelijke ervaring kan het vertrouwen in het onderwijs blijvend schaden.

We hebben ook bedenkingen bij de risico's op procedurefouten wanneer scholen onvoldoende vertrouwd zijn met het juridisch kader van tucht in het basisonderwijs. Voor kinderen en ouders kunnen dergelijke fouten bijzonder ingrijpende gevolgen hebben voor hun recht om gehoord te worden en voor de waarborgen die een zorgvuldige besluitvorming moeten verzekeren.

Definitieve uitsluiting van een 9-jarige leerling

Een ouder contacteert het Kinderrechtencommissariaat nadat haar 9-jarige zoon Ali definitief werd uitgesloten uit de lagere school. De school verwees naar gedragsproblemen. Ze had eerder die maand al een preventieve schorsing opgelegd. Na dit tuchtonderzoek mocht Ali opnieuw starten op school. Een paar dagen later vond een nieuw incident plaats. Op basis daarvan werd enkele dagen later een definitieve uitsluiting uitgesproken, zonder een nieuwe tuchtprocedure en zonder dat de ouders opnieuw werden gehoord. De ouders ervaarden de maatregel als bijzonder zwaar gezien de jonge leeftijd van hun zoon en hadden vragen bij de gevolgde procedure.

Wij spraken met de schooldirectie, het schoolbestuur en het CLB. We konden ons niet uitspreken over de inhoud van de beslissing om Ali uit te sluiten, maar we wezen wel op het belang van een correcte toepassing van de procedurele waarborgen. Wanneer een tuchtprocedure is afgerond en een school zich beroept op nieuwe feiten, moet ze in principe een nieuwe procedure opstarten. De ouders moeten opnieuw de kans krijgen om hun standpunt toe te lichten. Uit deze melding blijkt dat zeker in het basisonderwijs de regelgeving rond tucht niet altijd voldoende gekend is, met mogelijke procedurefouten tot gevolg. Het schoolbestuur, dat mee oordeelt over het verloop van de procedure, bevestigde de definitieve uitsluiting. We informeerden de ouders over de mogelijkheid van een beroep bij een bevoegd rechtscollege.

Na een definitieve uitsluiting: kloof tussen regels en praktijk

Scholen voor secundair onderwijs volgen onze aanbeveling om gebruik te maken van de mogelijkheid in de regelgeving om een definitieve uitsluiting uitgesproken in de laatste weken en maanden van het schooljaar pas te laten ingaan eind augustus. Dit biedt de leerling de kans om het schooljaar af te ronden en deel te nemen aan de examens. De school blijft dan wel verplicht om de leerling de lessen effectief te laten bijwonen.

In verschillende meldingen zien we echter dat deze periode in de praktijk moeilijk verloopt. Scholen nemen tussenmaatregelen, bijvoorbeeld de leerling geen les laten volgen in de klas of de toegang tot de school verbieden en de leerling verplichten de leerstof zelfstandig thuis te verwerken. Leerkrachten zien het niet altijd zitten om de leerling na de uitsluiting terug toe te laten tot de klas. Soms zeggen ze zelfs dat ze te zeer aangedaan zijn door wat er gebeurd is om de leerling via interactief afstandsonderwijs in de klas te hebben. Voor de leerling is het moeilijk om op deze manier de leerstof bij te houden en de slaagkansen te vrijwaren.

Individueel traject na uitsluiting is onwerkbaar

Een ouder contacteert ons naar aanleiding van een tuchtbeslissing over haar zoon in het vierde middelbaar. De jongen is geschorst uit de lessen tot het einde van het schooljaar. Dan volgt de definitieve uitsluiting. De leerling mag nog wel examens afleggen. De ouders vinden dat de sanctie niet in verhouding staat tot de feiten. Zij vragen zich af of de rechten van hun zoon werden gerespecteerd en welke stappen nog mogelijk zijn.

Wij gaan in gesprek met de directie. De beslissing blijkt te passen in een langer traject van begeleidingspogingen en maatregelen na herhaald grensoverschrijdend gedrag van de leerling. Een beroepscommissie bevestigt de beslissing om de jongen aan het eind van het schooljaar definitief uit te sluiten. Wel moet bekeken worden wat in tussentijd voor de leerling moet gebeuren.

De school geeft aan dat een terugkeer naar de klas moeilijk ligt voor het leerkrachtenteam. De leerling moet een beperkt en individueel traject volgen, met afzonderlijke contactmomenten voor begeleiding en evaluatie. Dit blijkt in de praktijk moeilijk werkbaar te zijn. Hij moet de leerstof grotendeels zelfstandig verwerken, ervaart drempels om vragen te stellen en mist aansluiting met de klasgroep. Wij wijzen op het juridische kader, waarbij een definitieve uitsluiting pas ingaat vanaf de formele startdatum. Tot dat moment blijft het recht op deelname aan onderwijs in principe behouden. De manier waarop de school dat voor deze leerling invult, schendt mogelijk de rechten van deze jongere. We gaan in gesprek met de directie. De school beslist om hem voor de hoofdvakken terug toe te laten tot de lessen.

© Koen Broos

Actieplan Goed Gedragen: opletten voor te grote focus op sanctionering

Met het actieplan *Goed Gedragen* wil de Vlaamse overheid ongewenst gedrag op school terugdringen en schooluitval voorkomen. Ze schuift daarvoor 28 maatregelen naar voren die de rust, de structuur en de veiligheid in basis- en secundaire scholen moeten versterken. Een veilige en ondersteunende leeromgeving is een essentiële voorwaarde voor het recht op onderwijs, gelijke onderwijskansen en een sterk pedagogisch klimaat. Dat het plan erkent dat leerkrachten en directies ondersteuning nodig hebben, is positief: onderwijs is méér dan handhaven, het is begeleiden, bouwen aan vertrouwen, en leren samenleven.

Verschillende acties sluiten ook aan bij aanbevelingen uit onze onderwijsdossiers *Thuiszitters uit de schaduw* (2025) en *Straffe School. De grenzen van sanctioneren verkend* (2015), en onze klachtenanalyse. Het actieplan bevat waardevolle bouwstenen voor een kindvriendelijke aanpak van gedrag op school. Toch zijn er ook risico's op juridisering, disproportionaliteit of onvoldoende ondersteuning als dit actieplan niet zorgvuldig wordt toegepast en opgevolgd.

Aanbevelingen

Een belangrijke aanbeveling van het Kinderrechtencommissariaat is een welzijnsprofessional in elk schoolteam. De gedragsexpert in *Goed Gedragen* kan een stap in die richting zijn, op voorwaarde dat die vooral een begeleidende en geen sanctionerende rol krijgt. We betreuren wel dat het niet gaat om een structurele versterking van het zorgteam. Daarom blijven we pleiten voor een welzijnsprofessional in elke school, zonder lesopdracht, dicht bij leerlingen en leerkrachten.

Vanaf schooljaar 2026-2027 moeten scholen in een tuchtdossier motiveren welke begeleiding ze een leerling hebben geboden en, als dat niet mogelijk was, waarom. Dat sluit aan bij een bezorgdheid die wij al jaren formuleren: dat scholen soms te snel naar zware sancties grijpen zonder alternatieven te overwegen of zonder eerdere maatregelen voldoende te evalueren. Een maatregelencontinuüm is geen escalatieladder, het is een flexibel kader om ondersteuning en sancties telkens opnieuw af te wegen. De nieuwe motiveringsplicht kan die reflectie versterken, op voorwaarde dat ze meer is dan een administratieve verplichting.

Recht op privacy en recht op een nieuwe start ondermijnd

Tegelijk bevat het actieplan enkele maatregelen die raken aan fundamentele kinderrechten. Vooral de overdracht van tuchtdossiers naar een nieuwe school en de mogelijkheid om tassen, lockers en zakken van leerlingen te doorzoeken roepen vragen op over het recht op privacy, het recht op onderwijs en de bescherming tegen discriminatie.

Na een definitieve uitsluiting heeft elke leerling recht op een nieuwe start. Net daarom konden tuchtdossiers niet worden doorgegeven aan een nieuwe school. Vanaf schooljaar 2026-2027 verandert dat. De regelgeving voorziet weliswaar in een beperkte toegang via een gemandateerd personeelslid dat betrokken is bij de begeleiding van de leerling, in de vertrouwelijke behandeling van de informatie en een voorafgaandelijk gesprek met de ouders en de leerling. Toch zijn wij bezorgd over de mogelijke impact op het recht van leerlingen om zonder vooroordelen in een nieuwe school te starten. Eerdere fouten of conflicten dreigen te blijven doorwegen. Verwachtingen kunnen onbewust worden gekleurd. De focus kan verschuiven van een kansenbenadering naar risicodenken. Ouders kunnen zich ook niet tegen de overdracht verzetten.

Aanbevelingen

Wij vragen om deze maatregel nauwgezet op te volgen. Maakt deze informatie de begeleiding van leerlingen echt beter of leidt ze tot stigmatisering, nieuwe uitsluitingen en een moeilijke herstart?

Ook de voorgestelde bevoegdheid voor scholen om tassen, lockers en zakken van leerlingen te doorzoeken baart ons zorgen. Vanaf schooljaar 2027-2028 zouden directies dat kunnen doen wanneer er "concrete aanwijzingen" zijn van verboden gedrag. Een weigering om mee te werken kan aanleiding geven tot een tuchtmaatregel. Daarmee wordt een belangrijk evenwicht doorbroken. Vandaag behoren lockers en persoonlijke bezittingen tot de privésfeer van leerlingen. Doorzoeken kan alleen met hun toestemming of in een noodsituatie. Als een leerling weigert, kan de school de politie inschakelen, die wél over de wettelijke bevoegdheid beschikt om te doorzoeken. Dat systeem laat toe om op te treden wanneer dat nodig is, zonder van scholen een verlengstuk van de politie te maken.

Aanbevelingen

Wij pleiten ervoor het huidige kader te behouden: een doorzoeking alleen met toestemming van de leerling of door de politie.

Aparte gedragsscholen: niet de juiste oplossing

Gedragsproblemen van leerlingen kunnen scholen voor grote uitdagingen stellen. Deze jongeren structureel apart zetten lost echter niets op. Zo reageerden wij op een voorstel van de minister van Onderwijs om leerlingen die al twee of drie keer definitief zijn uitgesloten samen te brengen in aparte 'gedragsscholen.' Dat is een stigmatiserend plan dat haaks staat op inclusief onderwijs en 'Scholen voor iedereen'. Ook al zijn ze meermaals definitief uitgesloten, het is onze plicht om te blijven zoeken naar hoe we deze leerlingen aan boord kunnen houden.

Uitdagend gedrag is vaak een symptoom van onderliggende problemen: psychische kwetsbaarheid, een beperking, een moeilijke thuissituatie, armoede, trauma of negatieve beïnvloeding. Dat vraagt begeleiding, geen afzondering.

Scholen willen leerlingen meestal ook niet loslaten. Ze hebben vooral meer steun nodig om hun leerlingen aan boord te houden. Met sancties en afzondering alleen lopen ze vast. De band tussen jongeren met gedragsproblemen en de school is vaak al broos. Die helemaal doorknippen, vergroot het risico op uitval en maatschappelijke uitsluiting.

Aanbevelingen

We herhaalden meerdere van onze beleidsaanbevelingen uit ons dossier Thuiszitters uit de schaduw. Het recht op onderwijs stopt niet bij definitieve uitsluiting. Tijdelijk afstand nemen kan soms helend zijn, maar jongeren structureel apart zetten lost niets op. Onderwijs, welzijn en werk structureel nauwer laten samenwerken wel.

Opinie *Het recht op onderwijs stopt niet bij definitieve uitsluiting*, 18 februari 2026

7. Rechten van kinderen op de vlucht

7.1 Vrijheidsbeperking van minderjarigen op de vlucht: nood aan monitoring

Vijftien en in een gesloten centrum

De melder, die zelf in een gesloten centrum verblijft, maakt zich zorgen over een 15-jarige jongen die er vorige week is binnengebracht. De jongen is hier alleen, zijn ouders zijn in Tunesië. De melder zegt dat de jongen daar helemaal niet thuishoort, een gesloten centrum is geen plek voor een kind. De sociaal assistente van het centrum zegt "ermee bezig te zijn", maar er verandert volgens de melder niets. Volgens de melder is er geen twijfel mogelijk dat deze jongen minderjarig is. De jongen, die samen met de melder belt, zegt op de achtergrond dat hij bang en ongelukkig is, en dat hij zelfmoord wil plegen als hij in het centrum moet blijven. De melder vraagt ons of minderjarigen in een gesloten centrum mogen opgesloten worden.

© MachineHeadz

Het antwoord op de vraag van de melder is duidelijk: in België geldt een verbod op het verblijf van minderjarigen in een gesloten centrum. De enige uitzondering betreft jongeren die zich aan de grens aandienen als niet-begeleide minderjarige vluchteling en van wie de Dienst Vreemdelingenzaken twijfels heeft over de minderjarigheid. Zij worden onderworpen aan een leeftijdstest. Die test moet binnen drie tot maximum zes dagen na aankomst plaatsvinden. De jongere mag in afwachting daarvan niet langer dan de wettelijk voorziene termijn worden vastgehouden.

De jongere uit de melding bleek effectief minderjarig te zijn. Hij kreeg een advocaat en een voogd toegewezen. Het afgelopen jaar kregen we verscheidene meldingen van advocaten en vluchtelingenorganisaties over niet-begeleide minderjarige vluchtelingen in gesloten centra.

Termijn leeftijdsbepaling "stelselmatig" overtreden

"Ik schrijf u aan in mijn hoedanigheid als medewerker van een ngo die wekelijks bezoek brengt aan het gesloten centrum. (...). Wij merken bij onze bezoeken dat deze termijn [voor leeftijdsbepaling] stelselmatig wordt geschonden."

Melders signaleren dat jongeren die verklaren minderjarig te zijn, vaak langer dan de wettelijk voorziene termijn van zes dagen vastzitten in de gesloten centra. In een aantal van deze meldingen bleek de jongere na de leeftijdstest effectief minderjarig te zijn en werd dan in vrijheid gesteld.

We namen telkens contact op met het gesloten centrum en volgden de procedure verder op. We spraken hierover ook met de Jesuit Refugee Service, die de gesloten centra bezoekt. Zij hebben een protocol uitgewerkt om zelfverklaarde niet-begeleide minderjarigen in de terugkeercentra te monitoren en te documenteren. Ze melden vermoedelijke minderjarigen ook systematisch aan het Kinderrechtencommissariaat.

Aanbevelingen

Wij vragen om de leeftijdsbepaling van jongeren die verklaren minderjarig te zijn tijdig en zorgvuldig uit te voeren, en om de wettelijke termijnen strikt te respecteren. Zolang er twijfel bestaat over hun minderjarigheid, moet rekening worden gehouden met hun mogelijk kwetsbare positie en moet hun verblijf in een gesloten centrum zo kort mogelijk zijn.

Ook buiten gesloten centra kunnen minderjarige vluchtelingen worden geconfronteerd met vrijheidsbeperkende maatregelen. We ontvingen een melding van een jongere die na een 'bevel tot terugdrijving' (bijlage 11) was toegewezen aan een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum van de jeugdhulp. Dit is geen gesloten centrum, maar het meisje mocht niet naar buiten. Voor de jongere voelde dit verblijf aan als detentie. Ook in deze gevallen moet worden nagegaan of de maatregel noodzakelijk, proportioneel en voldoende kindgericht is, en zo kort mogelijk worden toegepast.

7.2 Lokale opvanginitiatieven behouden voor niet-begeleide minderjarigen

De federale regering wil dat asielzoekers alleen nog in een collectieve opvang verblijven. In haar regeerakkoord van 2025 kondigde ze daarom aan over te willen gaan tot de sluiting van de lokale opvanginitiatieven (LOI). De federale regering besliste de premie die gemeenten van de federale overheid krijgen voor nieuwe LOI te laten uitdoven. Sindsdien kondigden verschillende gemeenten de afbouw van lokale opvanginitiatieven aan.

We kregen een melding over de nakende sluiting van een LOI waar kwetsbare niet-begeleide minderjarige vreemdelingen verblijven.

Gedwongen vertrek ondanks gebrek aan alternatief

"Nochtans verblijven hier nog steeds meer dan tien jongeren die plotsklaps moeten verhuizen. Wij betreuren die sluiting ten zeerste. Principieel zijn we hier tegen, maar het regeerakkoord stelt nu eenmaal LOI-sluitingen voorop. Daarom zijn we van mening dat een sluiting geleidelijk en transparant moet verlopen. Bovendien zou een LOI pas mogen sluiten van zodra de bewoners al zekerheid hebben over herhuisvesting, zodat de medewerkers niet tegen de klok moeten zoeken naar oplossingen." – Medewerker van een ngo

Wij namen contact op met dit lokale opvanginitiatief en met Fedasil. Fedasil liet ons weten dat lokale opvangplaatsen voor niet-begeleide minderjarigen behouden blijven. Dat is positief. Dat sluit aan bij de beleidsintentie om kwetsbare doelgroepen zoals niet-begeleide minderjarigen prioritair te huisvesten in kleinschalige centra met specifieke en aangepaste begeleiding.

Aanbevelingen

Het Kinderrechtencommissariaat blijft het belangrijk vinden dat niet-begeleide minderjarigen kunnen rekenen op kleinschalige opvang die aansluit bij hun noden. Beslissingen over de toekomst van lokale opvanginitiatieven mogen niet leiden tot extra onzekerheid of onderbrekingen in de begeleiding van kwetsbare jongeren.

Ook gezinnen met kinderen hebben nood aan geschikte opvang

Voor gezinnen met kinderen blijft onze bezorgdheid over de afbouw van lokale opvanginitiatieven bestaan. Ook voor hen heeft de opvangomgeving een grote impact op het dagelijkse leven en welzijn van kinderen. In grote collectieve opvangcentra krijgen we signalen over een gebrek aan privacy en rust, onveiligheid en onvoldoende ruimte voor individuele ondersteuning.

Lokale opvanginitiatieven kunnen gezinnen meer stabiliteit en privacy bieden en meer ruimte om als gezin samen te leven. Kinderen kunnen er makkelijker aansluiting vinden bij school en het lokale leven.

Aanbevelingen

We blijven daarom kritisch over de afbouw van lokale opvanginitiatieven voor gezinnen met kinderen. De keuze voor een ander opvangmodel mag er niet toe leiden dat kinderen terechtkomen in omstandigheden die onvoldoende aansluiten bij hun noden. Ook voor kinderen die samen met hun gezin in de opvang verblijven, moeten hun belang, welzijn, ontwikkeling en recht op een passende levensstandaard vooropstaan.

Opvangkwaliteit: een blijvend aandachtspunt

Ook dit werkjaar bereikten ons terugkerende signalen over de opvangkwaliteit van vluchtelingengezinnen met minderjarigen en van niet-begeleide minderjarigen in de opvangcentra.

Een gezin had een klacht over bedwantsen in het opvangcentrum. De mama maakte zich zorgen over de gezondheid en de veiligheid van haar kinderen. Ze zei dat ze de boodschap had gekregen dat ze in het centrum problemen zou krijgen als ze hierover zou klagen. Het gezin werd uiteindelijk overgeplaatst naar een ander centrum.

De meldingen gaan ook over andere basisbehoeften zoals het gebrek aan psychologische ondersteuning voor kinderen.

Geen gepaste begeleiding na diagnose ASS/ ADHD

Een tienjarige jongen die met zijn gezin in een opvangcentrum verblijft, vertoonde volgens een eerder onderzoek in Zwitserland al tekenen van ontwikkelings- en gedragsproblemen. Na een nieuw diagnostisch traject in België kreeg hij de diagnose ASS en ADHD. Dankzij die diagnose kon hij starten in type 9 van het buitengewoon onderwijs. Volgens de vader krijgt zijn zoon ondanks die diagnose niet de nodige psychiatrische begeleiding voor de opstart en de opvolging van medicatie. Fedasil en het opvangcentrum van het Rode Kruis wijzen volgens hem naar elkaar, waardoor zijn zoon niet tijdig de nodige ondersteuning krijgt.

De federale ombudsdienst liet de melder weten dat hij eerst het antwoord van het Rode Kruis moet afwachten voor zij eventueel in actie kunnen komen.

Nieuwe financiële drempel bij zomerkampen voor kinderen in opvangcentra

Een jeugdwerkorganisatie die kampen organiseert voor kinderen in kwetsbare situaties meldde ons dat verschillende inschrijvingen van kinderen uit opvangcentra werden geannuleerd. Ook andere jeugdwerkorganisaties signaleerden dat er minder of geen inschrijvingen meer kwamen vanuit Fedasil-centra. We vroegen Fedasil om toelichting. Fedasil bevestigde dat er een nieuwe instructie is over de besteding van het budget voor vrijetijdsactiviteiten in de opvangcentra. De bedoeling is het gebruik van dat budget meer te 'harmoniseren en de beschikbare middelen evenwichtiger [te] spreiden over bewoners en doelgroepen'. Voor meerdaagse kampen met overnachting is daarom een maximumbedrag vastgelegd.

Het recht op spel, rust, vrije tijd en deelname aan culturele en recreatieve activiteiten geldt ook voor kinderen in opvangcentra. We vroegen Fedasil naar de gevolgen van de nieuwe regeling voor de deelname van kinderen aan kampen en andere meerdaagse activiteiten. Daarop kregen we geen duidelijk antwoord. Fedasil geeft wel aan dat de impact kan verschillen van centrum tot centrum, afhankelijk van lokale samenwerkingen, kortingen, het activiteitenaanbod en de kostprijs ervan. Dat roept ook vragen op over gelijke kansen voor kinderen in verschillende opvangcentra. Wij vragen daarom dat Fedasil de gevolgen van de nieuwe regeling voor kinderen nauwgezet opvolgt.

De bevoegde minister liet later weten dat de bepaling opnieuw werd bekeken. Kampen kunnen opnieuw vergoed worden binnen de bestaande budgetten. Zo wil de minister voorkomen dat kinderen en jongeren geen toegang meer krijgen tot vrijetijdsactiviteiten of kampen. Dat is een belangrijke verduidelijking maar ze neemt onze bezorgdheid niet volledig weg. Het is nog afwachten hoe de aangekondigde nieuwe instructie dit concreet zal vertalen en of ze opvangstructuren voldoende financiële ruimte en duidelijke garanties zal bieden. Ook blijft onduidelijk hoe het recht op vrije tijd wordt gewaarborgd voor minderjarigen die samen met hun gezin worden opgevangen. Uit het antwoord van de minister blijkt namelijk dat niet-begeleide minderjarigen voor betalende hobby's een bijdrage van maximaal 50 euro per jaar krijgen.

7.3 In België geboren kinderen van Palestijnse origine nog onzeker over Belgische nationaliteit

Het probleem van in België geboren kinderen van Palestijnse origine van wie de Belgische nationaliteit door sommige lokale besturen werd ingetrokken, is nog niet opgelost. In 2023 maande de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) lokale besturen aan om de dossiers van deze kinderen onder de loep te nemen. De DVZ stelde de toekenning van de Belgische nationaliteit in die dossiers ter discussie.

Deze kinderen krijgen bij hun geboorte normaal vanzelf de Belgische nationaliteit, omdat de Palestijnse nationaliteit niet erkend wordt en ze anders staatloos zijn. Van zeker 44 kinderen werd de Belgische nationaliteit afgenomen. De federale ombudsman en het VN-vluchtelingenagentschap UNHCR sloegen alarm. Ook wij wezen kabinetten schriftelijk op de risico's. Een afdoend antwoord om de rechten van deze kinderen te garanderen bleef uit. Intussen blijft de DVZ hun nationaliteit ter discussie stellen, met gevolgen voor onder meer gezinshereniging en het groeipakket.

Op 2 december 2025 bracht het Kinderrechten-commissariaat samen met de Délégué général aux droits de l'enfant en Myria een gezamenlijk advies uit over deze kwestie. We vragen daarin om het recht op nationaliteit van alle kinderen te waarborgen. Zonder de Belgische nationaliteit dreigen deze Palestijnse kinderen staatloos te worden, verliezen ze toegang tot bepaalde rechten en wordt hun toekomstperspectief ernstig beperkt.

Een aantal ouders stapte daarop naar de rechter. De familierechtbank van Antwerpen oordeelde in maart 2026 dat het ontzeggen van de nationaliteit indruist tegen het belang van het kind, omdat dit het kind in een precaire situatie kan brengen. Deze uitspraak plaatst het principe dat kinderen niet verantwoordelijk zijn voor de keuzes van ouders en het belang van juridische zekerheid voor kinderen centraal. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat de rechtspraak het belang van het kind en de rechten van kinderen expliciet meeweegt bij beslissingen over nationaliteit.

Aanbevelingen

Voor het Kinderrechtencommissariaat blijft het belangrijk dat elk kind rechtszekerheid heeft over zijn nationaliteit. Kinderen mogen niet het slachtoffer worden van discussies over hun verblijfs- en nationaliteitsstatus. We vragen daarom onder andere dat de Belgische overheid het recht op een nationaliteit waarborgt en staatloosheid voorkomt zolang niet bewezen is dat het kind volledig recht heeft op een andere nationaliteit. We vragen ook om het belang van het kind expliciet te verankeren in de wet bij alle beslissingen over nationaliteit.

Advies *'Kinderen geboren in België met ouders van Palestijnse origine dreigen hun Belgische nationaliteit te verliezen'*, 2 december 2025

Deze zomer werd het centrum van Hamburg een grote herdenkingsplek voor de meer dan 20.000 gedode kinderen in Gaza.

Repatriëringen uit Gaza

Hoewel de internationale aandacht de voorbije periode deels is verschoven naar andere conflicten in de regio, blijven wij net als Myria nog altijd meldingen ontvangen van Palestijnen en Belgen die zich ernstig zorgen maken over familieleden die in uiterst gevaarlijke omstandigheden vastzitten in Gaza.

"Elke dag die voorbijgaat brengt hun veiligheid in gevaar"

"Mijn naam is Ahmad en ik woon in België. Ik ben de vader van kinderen die nog steeds vastzitten in Gaza. Ik heb contact opgenomen met verschillende officiële instanties en mijn gegevens ingediend op evacuatielijsten, waaronder de zogenoemde '500-lijst'. Ik kreeg herhaaldelijk te horen dat ik op een 'niet-genomineerde lijst' sta, maar toch bevinden mijn kinderen zich nog steeds daar. Volgens het internationaal recht en de humanitaire normen zouden kinderen prioriteit moeten krijgen bij evacuatie en bescherming, maar mijn kinderen wachten al maanden zonder vooruitgang. Deze situatie veroorzaakt grote ongerustheid. Elke dag die voorbijgaat, brengt hun veiligheid en welzijn in gevaar. Als ouder die in België woont, richt ik mij tot uw instelling, in uw hoedanigheid als Vlaams Kinderrechtencommissariaat, om dringend tussen te komen, mijn zaak te ondersteunen en ervoor te zorgen dat mijn kinderen prioriteit krijgen bij evacuatie en gezinshereniging."

Deze vader contacteerde ons verschillende keren. Hij begrijpt niet dat zijn twee kinderen niet gerepatrieerd worden uit Gaza, samen met hun moeder. Meermaals kreeg hij bericht dat een evacuatie nabij was, maar telkens ging die uiteindelijk niet door. De vader is de wanhoop nabij.

We schreven de FOD Buitenlandse Zaken herhaaldelijk aan. De dienst verzekerde ons dat ze alles doen wat ze kunnen. We vernamen nadien dat de Belgische regering de repatriëringen heeft stopgezet omwille van de volgens haar zware financiële en personeelsdruk die deze evacuaties leggen op de diensten. Ze beschouwt dergelijke evacuaties alleen "als een uitzonderlijke maatregel in noodsituaties".

Voor het Kinderrechtencommissariaat blijft dit een verontrustend signaal. Kinderen in een oorlogssituatie hebben recht op bijzondere bescherming. Wanneer een evacuatie uitblijft, zijn zij blootgesteld aan levensgevaar en aan langdurige onzekerheid, met ingrijpende gevolgen voor hun welzijn en ontwikkeling.

Aanbevelingen

Samen met de Délégué général aux droits de l'enfant roepen wij de Belgische overheid met aandrang op om de repatriëringen vanuit Gaza zo snel mogelijk te hervatten en alle beschikbare diplomatieke en consulaire middelen in te zetten om kinderen en hun families in veiligheid te brengen. België draagt daarin niet alleen een humanitaire verantwoordelijkheid, maar heeft ook duidelijke verplichtingen tegenover kinderen met een duurzame en effectieve band met België. Wanneer hun fundamentele rechten ernstig bedreigd worden, moet de overheid alle redelijke en haalbare inspanningen doen om hen te beschermen en hun terugkeer mogelijk te maken.

7.4 Woonstbetreding bij mensen zonder papieren: kindtoets noodzakelijk

Het kabinet van de federale minister van Asiel & Migratie vroeg het Kinderrechtencommissariaat in augustus 2025 om advies over een wijziging over de woonstbetreding in een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

De grondwet bepaalt dat de woning onschendbaar is. De federale regering wil de mogelijkheid creëren om de woning van een persoon zonder papieren met een uitwijzingsbevel binnen te gaan om de persoon op te pakken. In ons advies van augustus 2025 benadrukten we dat een woonstbetreding bij een gezin enkel in uitzonderlijke situaties kan. Niet alleen bij de uitvoering, maar ook bij de beslissing om tot een woonstbetreding over te gaan, moet rekening worden gehouden met het belang van het kind. We wezen ook op noodzakelijke waarborgen om de rechten van kinderen te beschermen bij een woonstbetreding. We vroegen onder meer aandacht voor toetsing door een rechter, het belang van het kind, een kindvriendelijke uitvoering van de woonstbetreding, de mogelijkheid om klacht in te dienen en een systematische kindtoets.

Naar aanleiding van de bespreking van het wetsontwerp in de commissie voor Binnenlandse Zaken, Veiligheid, Migratie en Bestuurszaken van de Kamer in juni 2026 werd ons gevraagd om een geactualiseerd advies uit te brengen. We stellen vast dat dit ontwerp meer rekening houdt met de positie van minderjarige kinderen dan het voorontwerp. Er is meer aandacht voor het belang van het kind, de nood aan begeleiding en nazorg en het vermijden van een scheiding van gezinsleden.

Tegelijk benadrukken we dat kinderrechten niet alleen een rol moeten spelen bij de manier waarop de woonstbetreding wordt uitgevoerd. De overheid moet zich afvragen of de keuze voor woonstbetreding op zich de kinderrechten niet schendt. Deze maatregel grijpt immers diep in de woon- en leefomgeving van kinderen in. De overheid moet kunnen aantonen dat woonstbetreding noodzakelijk en proportioneel is, en dat minder ingrijpende alternatieven niet volstaan.

Aanbevelingen

In ons advies vragen we daarom bijkomende waarborgen voor kinderen met onder meer een systematische kindtoets, een expliciete motivering van de noodzaak en de proportionaliteit van woonstbetredingen en een duidelijke afbakening van de toepassingsvoorwaarden. De impact op kinderen en hun gezinsleven moet voorspelbaar en toetsbaar zijn.

Als het toch tot een woonstbetreding komt, vragen wij bescherming van het gezinsleven, garanties voor opvang, begeleiding en nazorg, monitoring van de impact van deze maatregel op kinderen en een toegankelijke klachtenprocedure wanneer de kinderrechten geschonden worden.

Het ontwerp zou normaal dit najaar worden goedgekeurd door de Kamer.

Advies *'Wetsontwerp woonstbetredingen: weeg het belang van het kind af bij de invoering én uitvoering van woonstbetredingen'*, 30 juni 2026

7.5 Dreigende uitwijzingen: impact van terugkeer op kinderen centraal

In 2025 liepen verschillende meldingen binnen over gezinnen met kinderen van wie de procedure ten einde is, en die dreigden uitgewezen te worden. Het gaat over gezinnen die soms al vele jaren in België zijn, met kinderen die hier schoollopen, hun sportclub en hun vrienden hebben en geïntegreerd zijn.

Kinderen dreigen gescheiden te worden van vader

"Mijn echtgenote en onze twee minderjarige dochters hebben een uitwijzingsbevel ontvangen. Terwijl ik hier mag blijven met mijn F+-kaart, zouden mijn dochters teruggestuurd worden naar Belarus. Mijn dochters wonen hier nu iets meer dan een jaar, gaan naar een Nederlandstalige school, integreren zich volledig en nemen actief deel aan sportactiviteiten in België. Wij zijn momenteel nog steeds bezig met de procedure voor gezinshereniging en kunnen niet begrijpen hoe het mogelijk is dat onze twee minderjarige dochters van hun

vader gescheiden zouden worden. Daarnaast hebben wij een verzoekschrift ingediend om de uitwijzing aan te vechten, zodat er momenteel ook een lopende procedure hiervoor is."

Zes jaar van onzekerheid en instabiliteit

"Vader is afgelopen donderdag in Brussel geweest voor een tweede interview. Alles is goed verlopen. Zij hebben nog wel bewijzen nodig van integratie (daar zorg ik voor) en een bewijs dat het belangrijk is voor de kinderen dat er na 6 jaar zekerheid en stabiliteit komt. Het gezin heeft 3 schoolgaande kinderen. Hun jongste zoontje is in België geboren. De oudste dochter van 12 heeft het moeilijk op school, na de verhuis, de vlucht naar België enz." – Advocaat van het gezin

Aanbevelingen

We bezorgden ons standpunt over de beslissing tot uitwijzing van gezinnen aan de advocaat van het gezin. Bij deze beslissing moet voor het Kinderrechtencommissariaat het belang van het kind een eerste overweging zijn. Voor er beslist wordt, moet eerst worden onderzocht wat de impact van een terugkeer is voor elk betrokken kind. Daarbij moet onder meer rekening worden gehouden met de ontwikkeling en het welzijn van het kind, het gezinsleven, de schoolloopbaan, sociale banden en de duur van het verblijf. De duur van het verblijf en de banden die een kind ondertussen in België heeft opgebouwd, zijn niet de enige criteria voor de beslissing maar moeten wel worden meegenomen in de beoordeling.

We kregen het afgelopen werkjaar ook meldingen van gezinnen met kinderen die al lange tijd in België wonen en het land moeten verlaten.

Gezin met kind met handicap moet vertrekken

"Het gezin had een procedure lopen voor medische regularisatie voor hun dochter met een ontwikkelingsachterstand en ASS. Zij gaat naar een type 2-school en heeft al heel veel stappen in de goede richting gezet. Zij hebben dinsdag de beslissing van de Dienst Vreemdelingenzaken ontvangen en deze blijkt negatief. Het gezin moet binnen de 30 dagen het land verlaten of binnen de 30 dagen beroep aantekenen. Ik vermoed dat zij wel beroep zullen aantekenen." – Maatschappelijk werker

Over dit gezin werden we eerder al gecontacteerd door een andere maatschappelijk werker. De kinderen zijn ondertussen acht jaar in België. Het gezin had vijf jaar lang wel degelijk een officiële verblijfskaart. We hebben informatie gegeven over de mogelijkheid van een regularisatie om humanitaire redenen.

Kinderen ook betrekken bij terugkeerbegeleiding

Uit de meldingen blijkt dat beslissingen over terugkeer of verwijdering direct raken aan het leven van kinderen en gezinnen. We wilden daarom ook zicht krijgen op de begeleiding van de overheid voor gezinnen in die situatie, en op de manier waarop daarbij rekening wordt gehouden met het belang, de noden en de stem van kinderen en jongeren.

De Dienst Vreemdelingenzaken heeft met ICAM (Individual Case Management) een dienst die personen zonder wettig verblijf met een bevel om het grondgebied te verlaten op maat informeert en begeleidt. Het Kinderrechtencommissariaat bracht het afgelopen werkjaar een bezoek aan deze dienst. Een ICAM-coach bespreekt het administratief en juridisch dossier van het gezin, bekijkt of er nog mogelijkheden zijn voor een wettig verblijf en geeft, als dat niet zo is, informatie over vrijwillige terugkeer. Bij ICAM zijn 53 coaches actief. In 2024 vonden zij in 881 dossiers een oplossing. Van de 881 gezinnen keerden er 600 terug; 281 werden alsnog geregulariseerd. In totaal waren er meer dan zevenduizend uitnodigingen voor een gesprek.

Bij gezinnen met kinderen is het belangrijk dat hun situatie zorgvuldig wordt bekeken, kwetsbaarheden tijdig worden gemeld en dat de begeleiding rekening houdt met de noden van de gezinsleden. De ICAM-coach moet ook kinderen en jongeren informeren. De coaches doen dit voor niet-begeleide minderjarigen, maar we krijgen signalen dat de situatie van kinderen en jongeren die met hun ouder(s) hier zijn, minder rechtstreeks in beeld komt. Hun begeleiding verdwijnt in de schaduw van de ouders. De informatie aan en begeleiding van deze kinderen worden aan de ouders overgelaten. Ook deze kinderen hebben recht op informatie op maat en op een beoordeling van de gevolgen van de terugkeer voor hen. Hun belangen mogen niet uit beeld verdwijnen.

Veertien jaar opgroeien in België zonder papieren

Catherine is zeventien. Ze was drie jaar toen ze naar België kwam. Ze groeide hier op met haar moeder, ze spreekt vloeiend Nederlands, ze volgt het zesde jaar wiskunde-wetenschappen en wil verder studeren. Haar hele jeugd bracht ze hier in België door. Het is hier dat haar toekomstbeeld vorm krijgt. Maar Catherine dreigt meerderjarig te worden zonder duidelijk verblijfsstatuut, zonder uitgeklaarde nationaliteit en zonder reëel perspectief op een duurzame oplossing.

Juridisch zit ze in een administratieve impasse. Sinds 2011 doorliep het gezin verschillende procedures voor internationale bescherming, verblijf en staatloosheid. Geen daarvan leidde tot een duurzaam statuut. De procedures lopen vooral vast op het ontbreken van objectieve identiteitsdocumenten. Het gezin probeerde herhaaldelijk via de ambassades van Ethiopië, Eritrea en Syrië duidelijkheid te krijgen, maar dit leverde geen bruikbare documenten op.

Zo is een vicieuze cirkel ontstaan. Zonder identiteitsdocumenten komt er geen schot in de erkenning van staatloosheid, de regularisatie of andere verblijfsrechtelijke sporen. Tegelijk lijkt een grondig identificatieonderzoek moeilijk haalbaar zonder actieve tussenkomst van de bevoegde overheidsinstanties.

Voor Catherine is die impasse bijzonder ingrijpend. Zij is niet verantwoordelijk voor het ontbreken van de documenten, maar ze draagt er wel rechtstreeks de gevolgen van. Bovendien lijkt haar situatie lange tijd vooral beoordeeld geweest te zijn via het dossier van haar moeder. Catherine heeft nochtans zelf ook rechten. Vanuit kinderrechtenperspectief rijst de vraag of haar belang als kind werd onderzocht, en of zij op een kindvriendelijke manier werd gehoord over de impact van deze onzekerheid op haar leven en toekomst.

Daarom hebben wij zelf een gesprek met Catherine opgezet. Wij kunnen geen beslissing nemen over haar verblijf of een uitkomst beloven, dat is niet onze bevoegdheid. Maar we wilden begrijpen wat het betekent om als zeventienjarige op deze manier te moeten opgroeien. Via het gesprek gaven we ruimte aan haar stem en leefwereld. Het gebeurde vertrouwelijk, zonder druk en zonder de verantwoordelijkheid voor het dossier bij haar te leggen.

De onzekerheid, zo vertelde Catherine ons, werkt door in bijna alle domeinen van haar leven. Zij leeft al jaren met vragen over wie zij juridisch is, waar zij bij hoort en welke toekomst voor haar mogelijk is. Die onzekerheid neemt mentale ruimte in en veroorzaakt stress. Zij wordt ook geregeld betrokken in communicatie over het dossier en wordt gevraagd om te vertalen, waardoor zij verantwoordelijkheden opneemt die zwaar kunnen wegen op een kind. Ook haar school- en sociaal leven ondervindt de gevolgen van haar situatie. Catherine kon niet mee op schoolreizen. Over haar situatie spreken met vriendinnen doet ze nauwelijks, uit angst voor onbegrip, schaamte of het stigma dat mensen zonder papieren als criminelen worden gezien. Ze wil bovenal gewoon een jongere kunnen zijn.

Haar jeugd, dat is een aaneenschakeling van woonplekken en scholen, van verhuizen, armoede en gebrek aan voorspelbaarheid. In haar huidige kamer heeft zij geen kasten, alleen tassen om haar spullen in te bewaren. Ook dat heeft sociale gevolgen: zij schaamt zich en durft geen vriendinnen thuis uit te nodigen. Ruimte voor activiteiten buiten school of andere extra's is er nauwelijks. Het gezin leeft met de angst voor autoriteiten. Ze hebben geen ziekteverzekering.

Ondanks die opeenstapeling van moeilijkheden behaalde Catherine lange tijd goede schoolresultaten. Pas in haar laatste jaar gingen ze achteruit. Ze gaat gebukt onder de toenemende druk en de onzekerheid over haar toekomst. Zij wil verder studeren. Net daarom is de timing belangrijk. Als zij zonder duidelijk statuut meerderjarig wordt, dreigt zij verder vast te lopen op het moment waarop leeftijdsgenoten keuzes maken over studies, werk en zelfstandigheid.

Veertien jaar verblijfsrechtelijke onzekerheid werkt door in bijna elk aspect van het leven van een kind. Alleen focussen op de verblijfsprocedures volstaat niet. Betrokken overheden moeten ook kijken naar de impact van beslissingen op haar ontwikkeling en welzijn. Veertien jaar opgroeien in België zonder papieren laat sporen na. Catherine wil vooral kunnen doen wat andere jongeren van haar leeftijd doen: verder studeren, plannen maken en haar toekomst uitbouwen in het land waar ze is opgegroeid en dat voor haar thuis is.

8. Rechten van jongeren in conflict met de wet

Kinderen komen op verschillende manieren in contact met de politie: als verdachte, als slachtoffer of getuige, maar ook wanneer de politie tussenbeide komt in gezinnen, op school of in de publieke ruimte. Uit de meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat blijkt dat dergelijke politiecontacten een grote impact kunnen hebben op kinderen en jongeren. Opvallend is dat melders zelden de bevoegdheid van de politie om op te treden ter discussie stellen. Hun bezorgdheid gaat vooral over de wijze waarop de politie optreedt en de mate waarin ze rekening houdt met de leeftijd, de kwetsbaarheid en de beleving van minderjarigen.

8.1 Gebruik van geweld en fysieke dwang: vertrouwen minderjarigen in politie onder druk

Een eerste reeks meldingen betreft politieoptredens waarbij ouders of jongeren vragen hebben bij het gebruik van fysieke dwang of geweld tegenover minderjarigen.

Vuistslag nadat jongere al was gekalmeerd

De ouders van Ferre (15) nemen contact op. Ferre zit op internaat in een oriëntatiecentrum. Hij was agressief tegenover zijn begeleiders. De politie werd erbij gehaald. De politie heeft de jongen tegen de muur gedrukt en even in de isoleercel van de voorziening gezet. Daar kwam hij tot rust. Aanvankelijk zou hij worden meegenomen voor verhoor, maar dat bleek uiteindelijk niet nodig. Nadat de jongen al was gekalmeerd, heeft een agent hem een mep gegeven en daarna een vuistslag op de neus, zo vertelde Ferre aan zijn ouders. De jongen moest naar spoed met een vermoedelijke gebroken neus en kon een week niet naar school. Ferre en zijn ouders willen klacht indienen tegen de politieagent, maar weten niet hoe.

Wij adviseerden om een klacht in te dienen bij de korpschef van de politie, en daarbij zeker ook de documenten over het ziekenhuisbezoek en het ziekteverzuim toe te voegen. De jongere ging navragen of de begeleiders die bij het incident aanwezig waren, zouden willen getuigen.

De dienst Intern Toezicht van de betrokken politiezone startte een intern onderzoek en maakte de conclusie over. De politie bevestigde dat er dwang en geweld waren gebruikt. Dit werd uitvoerig beschreven in het proces-verbaal, zodat ook het parket hiervan op de hoogte was. Het doktersattest werd via een bijkomend PV nagestuurd naar het parket. Het onderzoek concludeerde echter dat er geen sprake was van overmatig gebruik van geweld en dwang. Het geweld was nodig om een van de begeleiders in de voorziening rechtmatig te verdedigen. Uit het onderzoek bleek dat er één slag werd gegeven met de vlakke hand en niet meerdere vuistslagen. Tijdens de interventie ondernam de politie ook verschillende pogingen om te de-escaleren. Volgens de politie deden de conclusies van het onderzoek geen afbreuk aan het feit dat ze dergelijke incidenten betreurt. Als de ouders niet akkoord gingen met het onderzoek, konden ze nog een beroep doen op het Comité P of de algemene inspectie politie. Ze zetten die stap niet.

Slag tegen het oor en op de grond gedwongen

Een moeder meldt dat haar zoon, 17, was tegengehouden voor een routinecontrole. Het gesprek liep uit de hand en de jongen kreeg een slag tegen het oor. Hij werd op de grond gedwongen en geboeid. Daarna werd hij vrijgelaten zonder gevolg. De jongen was in shock. Hij heeft pijn na de confrontatie en zijn bril is beschadigd. De ouder vraagt wat ze kan doen.

We verwezen deze melder naar het klachtenformulier van de politiezone, zodat de dienst Intern Toezicht dit incident kon onderzoeken. We contacteerden de moeder verschillende keren om dit op te volgen, maar kregen geen reactie.

Bij vragen over politiegeweld geeft de klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat informatie over wat de politie kan en mag doen. Bij specifieke klachten ondersteunen we de melder, verwijzen we door naar de interne klachtendiensten bij de politie, die als eerste bevoegd zijn. We onderzochten het afgelopen werkjaar zelf geen meldingen omdat interne klachtendiensten, zoals de dienst Intern Toezicht, of de korpschef als er geen apart klachtenorgaan is, nog niet gecontacteerd waren.

Wij kunnen niet beoordelen wat zich in deze individuele dossiers precies heeft afgespeeld. De meldingen tonen wel dat minderjarigen een politieoptreden vaak anders beleven dan volwassenen. Kinderen en jongeren beoordelen een politieoptreden niet alleen op

zijn juridische rechtmatigheid, maar ook op de manier waarop zij tijdens de interventie behandeld worden. Vooral wanneer geweld of fysieke dwang wordt gebruikt, kan dit een langdurige impact hebben op hun vertrouwen in politie en justitie.

8.2 Opeenstapeling van politiecontroles: vragen over de proportionaliteit

Ook wanneer politiecontroles wettelijk mogelijk zijn, tonen meldingen dat een opeenstapeling van dergelijke controles gevoelens van stigmatisering kan aanwakkeren. Jongeren hebben dan het gevoel dat zij niet langer beoordeeld worden op hun gedrag van het moment zelf, maar op eerdere feiten of op de groep waartoe zij gerekend worden. Die beleving heeft gevolgen voor hun vertrouwen in politie en overheid.

Jongere voelt zich geviseerd door politie

De moeder van de 17-jarige Sean neemt contact op. Drie jaar geleden was Sean betrokken bij een aantal zaken zoals vuurwerk afsteken, deur inslaan, cannabis roken aan het station. Sinds die feiten wordt Sean geviseerd door de politie. Vorige zomer werd hij bijvoorbeeld naakt gefouilleerd. Hij wordt bijna dagelijks aangesproken door de politie. Ze verplichten hem geregeld tot een speekseltest als ze hem tegenhouden op zijn brommer. Hij speelt met de jongens uit de buurt voetbal op het pleintje en de politie houdt hen dan staande en fouilleert hen. Er is bij Sean niets aangetroffen. Er is zeer weinig aanbod voor jongeren in de gemeente dus komen ze samen op het pleintje of aan het station. De politie spreekt van overlast. Zo gaat dit elke week. De moeder voelt dat Sean en zijn vrienden dit beu zijn.

8.3 Kwetsbare minderjarigen: wordt voldoende rekening gehouden met hun noden?

Ouders, scholen en hulpverleners zijn vaak onvoldoende geïnformeerd over de rechten van kinderen tijdens een verhoor. Ze weten niet of de politie een minderjarige mag ophalen in de school voor verhoor. Ze vragen zich af wanneer ouders geïnformeerd moeten worden, welke ondersteuning een minderjarige kan krijgen en hoe rekening wordt gehouden met kwetsbare profielen.

We zien in de meldingen vooral een terugkerende bezorgdheid over politiecontacten met bijzonder kwetsbare jongeren. Hulpverleners en ouders vragen zich af of de politie tijdens interventies voldoende rekening houdt met ontwikkelingsstoornissen en psychische kwetsbaarheid, een beperking of een jeugdhulpcontext.

Kwetsbare jongere nacht in de cel

Een hulpverlener contacteert ons over een 13-jarige jongen met autisme, ADHD en een verstandelijke beperking. Na een verhoor moest hij een nacht in een politiecel doorbrengen in afwachting van zijn voorleiding bij de jeugdrechter de volgende dag. De voorziening had aangeboden om de jongere tijdelijk op te vangen en de volgende dag naar het verhoor te begeleiden, maar de politie ging niet akkoord. De jongere vertoonde geen vluchtgevaar.

Deze melding illustreert een bredere vraag: hoe houdt de politie bij haar optreden rekening met de specifieke kwetsbaarheid van minderjarigen? De politie kan een jongere in bepaalde omstandigheden wettelijk van zijn of haar vrijheid beroven. Maar melders stellen zich vragen over de proportionaliteit ervan wanneer alternatieven beschikbaar lijken te zijn.

8.4 Nood aan een toegankelijker en transparanter klachtensysteem

Uit meldingen blijkt dat ouders vaak moeilijk hun weg vinden wanneer zij vragen hebben over een politieoptreden tegenover hun kind. In de dossiers waarin ouders contact opnemen met het Kinderrechtencommissariaat blijkt dat ze vaak een grote behoefte hebben aan onafhankelijke informatie over hun rechten, over de mogelijkheden om een klacht in te dienen en over het verdere verloop van een intern onderzoek.

Melders botsen op een complex landschap van interne klachtendiensten, korpschefs, diensten Intern Toezicht, het Comité P en gerechtelijke procedures. Ouders geven geregeld aan dat zij niet weten welke instantie bevoegd is, welke stappen zij moeten doen of wat zij mogen verwachten van een klachtenprocedure. Wanneer een klacht is ingediend, vinden melders de opvolging soms weinig transparant. Zij hebben onvoldoende zicht op het verloop van het onderzoek, de gehanteerde criteria of de uiteindelijke beslissing.

Voor kinderen en jongeren is dit gebrek aan duidelijkheid en transparantie een dubbele drempel. Ze weten vaak niet hoe ze zelfstandig en op een voor

hen veilige manier een klacht kunnen indienen na een negatieve ervaring met de politie én ze zijn voor dergelijke stappen meestal afhankelijk van volwassenen. Nochtans is een toegankelijke, begrijpelijke en transparante klachtenprocedure een belangrijke waarborg in een rechtsstaat en essentieel om de rechten van kinderen te beschermen.

Aanbevelingen

Het Kinderrechtencommissariaat blijft daarom pleiten voor een klachtensysteem dat ook voor minderjarigen begrijpelijk en toegankelijk is, dat duidelijke informatie verstrekt over het verloop van een onderzoek en dat voldoende transparant is over de behandeling van de klacht. In meldingen valt immers op dat jongeren en ouders niet alleen een beoordeling van de feiten willen, maar vooral een uitleg: wat is er precies gebeurd, waarom werden bepaalde beslissingen genomen? De behoefte om gehoord te worden blijkt voor hen vaak even belangrijk te zijn als de uitkomst van een klachtenprocedure.

8.5 Minderjarigenreflex bij de politie: een belangrijke stap vooruit

Op 15 mei 2026 verscheen de omzendbrief CP 6 die de 'minderjarigenreflex' invoert als generiek kader voor elk politiecontact met een link naar minderjarigen: als slachtoffer, getuige, verdachte of omstaander. Kinderrechten en het belang van de minderjarige vormen daarbij steeds de leidraad van het politieoptreden, ongeacht de context, zonder dat dit een kordaat optreden uitsluit waar nodig.

Kinderen komen niet alleen rechtstreeks in contact met de politie als verdachte, slachtoffer of getuige, ze zijn ook vaak aanwezig bij interventies in gezinnen, arrestaties, huiszoekingen of crisissituaties. De impact van dergelijke politiecontacten op kinderen wordt nog te vaak onderschat.

Volgens de omzendbrief moeten politieambtenaren voortaan bij elk contact met minderjarigen of bij loutere signalen van hun mogelijke aanwezigheid, bijvoorbeeld een leeg kinderzitje bij een verkeerscontrole of partnergeweld in een gezin, een vast stappenplan doorlopen. Ze moeten de situatie in kaart brengen en toelichten; ze beoordelen in functie van leeftijd, maturiteit en kwetsbaarheid van het kind; proportioneel en subsidiair handelen; de ouders of een wettelijke vertegenwoordiger verwittigen tenzij dit de veiligheid in het gedrang brengt; en nadien rapporteren, doorverwijzen en zelfevalueren.

De meldingen die wij ontvangen, tonen het belang van een meer kindgerichte benadering. Wij pleitten daarom de voorbije jaren herhaaldelijk voor systematische aandacht voor kinderen bij politieoptredens. De nieuwe omzendbrief stelt uitdrukkelijk dat politiemensen aandacht moeten hebben voor de positie van kinderen en voor de mogelijke gevolgen van hun optreden voor minderjarigen. Wij vinden dit een belangrijke stap vooruit. De politie moet de principes in de omzendbrief echter ook toepassen in de dagelijkse praktijk. Er is daarom meer nodig dan dit beleidskader.

Politieambtenaren moeten voldoende worden opgeleid rond kinderrechten, de ontwikkeling van kinderen en de impact van een politieoptreden op minderjarigen. Er moet aandacht zijn voor kwetsbare minderjarigen, voor duidelijke communicatie met kinderen en hun ouders en voor een consequente toepassing van de minderjarigenreflex door alle politiediensten. We willen dat de minderjarigenreflex leidt tot een politieoptreden dat niet alleen juridisch correct is, maar dat ook rekening houdt met de rechten, de kwetsbaarheid en de leefwereld van kinderen.

Aanbevelingen

We vragen daarom duidelijke richtlijnen voor politieoptredens in aanwezigheid van minderjarigen; meer opleiding rond kindvriendelijke communicatie, de-escalatie en omgaan met kwetsbare jongeren; betere informatie aan minderjarigen en ouders over hun rechten tijdens verhoor, arrestatie en politiecontacten; extra aandacht voor jongeren met een psychische kwetsbaarheid of een migratieachtergrond tijdens politie-interventies; transparante en toegankelijke klachtenprocedures; duidelijke afspraken tussen politie, scholen en hulpverlening rond verhoren en interventies op school; en het vermijden van disproportionele en stigmatiserende controles van jongeren die al eerder in contact kwamen met politie.

9. Recht op wonen

De wooncrisis slaat hard toe. Er is een structureel tekort aan betaalbare en geschikte woningen. We kregen het afgelopen werkjaar opvallend meer meldingen over woononzekerheid, gebrekkige woonkwaliteit en de moeilijke toegang tot betaalbare huisvesting. Ook hulpverleners en scholen signaleren ons geregeld hun bezorgdheid over de woonomstandigheden van kinderen. De verontwaardiging over de vele gezinnen en ook alleenstaande jongeren die in erbarmelijke omstandigheden wonen of die helemaal geen stabiel dak boven het hoofd hebben, groeit.

Volgens cijfers van het Steunpunt Wonen zegt de helft van de private huurders betaalbaarheidsproblemen te hebben. De gemiddelde huur in Vlaanderen is opgelopen tot 766 euro, een bedrag dat voor alleenstaande ouders of mensen met een uitkering vaak te hoog is. Eind 2025 waren er in Vlaanderen 215.337 actieve inschrijvingen voor een sociale huurwoning, opnieuw een record. Kandidaten moeten gemiddeld bijna vijf jaar wachten op een woning. Bijna 21.500 mensen zijn vandaag dak- of thuisloos, onder wie 6.606 kinderen.

Met hun meldingen aan het Kinderrechten-commissariaat proberen hulpverleners, leerkrachten, voogden, vrijwilligers en ambtenaren deze gezinnen en kinderen een stem te geven en de gezichten achter de cijfers zichtbaar te maken. Kinderen hebben recht op degelijke huisvesting. Als kinderen geen dak boven het hoofd hebben, raakt dit aan al hun rechten. Zonder een degelijke woning komen onder meer het recht op ontwikkeling, gezondheid, onderwijs, vrije tijd en ontspanning in gevaar.

Aanbevelingen

We onderstrepen het belang van betaalbare en kwaliteitsvolle huisvesting; toegankelijke ondersteuning, tijdige begeleiding van kwetsbare gezinnen, duidelijke communicatie over rechten en procedures en samenwerking tussen woon-, welzijns- en hulpverleningsdiensten.

9.1 Wooncrisis: woonplekken voor gezinnen in kwetsbare positie verzadigd

Het wordt steeds moeilijker voor bepaalde gezinnen om een degelijke en betaalbare woning te vinden. In veel woondossiers zien wij gezinnen in een kwetsbare situatie, waarbij financiële problemen, gezondheidsproblemen of administratieve kwetsbaarheid samengaan met instabiele huisvesting. Voor deze gezinnen is het aanbod opgedroogd.

Bij meldingen zien we hoe de combinatie van hoge huurprijzen op de private woningmarkt en beperkte inkomens gezinnen in langdurige woononzekerheid stort. Op de krappe private huurmarkt kunnen verhuurders selecteren uit meerdere kandidaat-huurders. Onderzoek en meldingen tonen dat daarbij niet iedereen dezelfde kansen krijgt: kandidaten met een migratieachtergrond worden vaker geweigerd, en ook inkomen en gezinssamenstelling spelen een rol. Kandidaten zonder of met weinig kinderen hebben doorgaans een betere kans op een huurcontract.

Als gezinnen in aanmerking komen voor een sociale woning, staan ze vaak jarenlang op de wachtlijst.

Achttien jaar, een heel kinderleven, op wachtlijst voor sociale woning

Een moeder van een gezin met vijf kinderen zit met de handen in het haar nu hun huurwoning onbewoonbaar is verklaard. De verhuurders hadden zeven jaar op rij nagelaten om reparaties te doen. Hoewel haar man een inkomen uit werk heeft, vinden ze niets op de private woningmarkt. Verhuurders willen niet verhuren aan grote gezinnen. Ze staan al 18 jaar op de wachtlijst voor een sociale woning. De enige oplossing momenteel is een noodwoning van het OCMW. De woning is klein, de 21-jarige zoon deelt bijvoorbeeld een kamer met twee broers van 8 jaar en 11 jaar. De kinderen hebben privacy noch ruimte. In de buurt voelen ze zich niet veilig, ze worden geconfronteerd met drugsverslaafden op straat. Ze hebben geen perspectief na de noodwoning.

De ondersteuning voor deze gezinnen blijft in de praktijk doorgaans beperkt tot tijdelijke crisisopvang. De meeste gemeenten hebben slechts enkele noodwoningen, en de opvang is tijdelijk en onzeker. Veel tijdelijke

lokale woonoplossingen zoals noodwoningen, doorgangswoningen of crisiswoningen zitten bovendien ook vol.

Geen noodwoning wegens "nog niet dakloos"

We krijgen een melding over een gezin met een vader, een moeder die zes maanden zwanger is en hun vier kinderen. Ze dreigen dakloos te worden. Ze woonden bij hun (schoon)broer die de flat huurt, maar ze moeten er vertrekken omwille van een geschil met de huisbaas. Het gezin is samen met de diensten rond hen al zeven maanden op zoek naar een oplossing – een onmogelijke opgave met een groot gezin en een beperkt inkomen. De vader heeft ondertussen werk gevonden, maar dat biedt op de korte termijn geen oplossing. De kinderen lopen allemaal ook school in de gemeente waar ze wonen. In die gemeente is een noodwoning beschikbaar, maar het Bijzonder Comité Sociale Dienst van het OCMW heeft beslist dat het gezin hier geen aanspraak op kan maken omdat ze "nog niet dakloos" zijn. In de motivatie voor de weigering haalt het comité ook verkeerdelijk huurachterstal in de flat aan. Het geschil ging over water; het gezin was niet betrokken.

De zeer precaire woonsituatie van het gezin en alle stress die daarbij komt kijken, tasten het welzijn van de kinderen aan. Het gezin in dakloosheid laten terechtkomen heeft verregaande gevolgen, legt een zware hypotheek op hun gezondheid en hun ontwikkeling en brengt ernstige risico's met zich mee voor hun toekomst.

We schreven de burgemeester aan over dit gezin en wezen op het recht van kinderen op degelijke huisvesting. We gaven ook aan dat het gezin zeer veel inspanningen gedaan had om een woonoplossing te vinden, en vroegen of ze niet tijdelijk in aanmerking konden komen voor de noodwoning op het grondgebied van de gemeente. De burgemeester stelde dat de noodwoningen van zijn gemeente voorbehouden zijn voor acute huisvestingsproblemen.

Een oplossing kwam er pas 's avonds laat op de dag dat het gezin het huurhuis zou moeten verlaten. Toen werd beslist dat ze dan toch voor drie maanden terechtkunnen in een noodwoning. We zien dit in meldingen vaker terug: een gezin moet letterlijk op straat staan voor het dan – met spoed en op volgehouden aandringen van een of meer gedreven maatschappelijk werkers – geholpen wordt. Nochtans zijn vele instanties al maanden op de hoogte van de dreigende situatie.

Postcodeongelijkheid, ook voor gezinnen in dak- en thuisloosheid

Voor gezinnen die geen woning vinden, dreigt dak- en thuisloosheid. We krijgen meldingen over gezinnen die in de wagen slapen, in een noodopvang of bij familie. Als een gezin dak- of thuisloos wordt, verliest het niet alleen een veilige en stabiele woonplek. Ook de toegang tot sociale rechten en ondersteuning kan onder druk komen te staan. Allerlei drempels en procedures kunnen leiden tot vertraging bij de toegang tot of de continuïteit van sociale uitkeringen, problemen met officiële briefwisseling en bijkomende verplaatsingen en contacten met verschillende instanties die nodig zijn. Het is die kloof tussen wettelijke rechten en feitelijke toegankelijkheid die beleidsmatig aandacht verdient.

Meerdere gemeenten geven aan dat hun – beperkte – aanbod van noodwoningen continu bezet is. We krijgen echter ook signalen dat lokale besturen het slot op de deur houden. Ze bieden een dak- of thuisloos gezin liever geen nood- of crisiswoning aan, naar eigen zeggen om geen "aanzuigeffect" te creëren. Ook voor het recht op wonen zien we meer en meer postcodeongelijkheid. Sommige steden en gemeenten met een degelijk rechtengebaseerd woonbeleid melden dat gezinnen uit heel het land naar hen worden doorgestuurd wanneer ze dakloos worden.

Collectieve noodopvang: de oplossing die er geen is

Een moeder met 5 kinderen mailt dat ze sinds een jaar gescheiden leeft. Ze heeft bericht gekregen dat ze op 1 mei de woning moet verlaten. Verschillende diensten zijn betrokken: de gemeente, het OCMW, het CAW. Niemand reikt een oplossing aan. Als ze tegen 1 mei geen woning heeft, is het gezin dakloos, wat nefast is voor de kinderen. De moeder stelt dat een verblijf in een collectieve noodopvang niet in het belang is van de kinderen.

We bezorgden deze moeder ons standpunt waarin we de impact van dak- en thuisloosheid op kinderen en jongeren centraal stellen. Deze brief kan haar ondersteuning bieden in contacten met de diensten die hierin een opdracht hebben.

Toch was er ook een lichtpunt. Op 19 maart 2026 keurde de Brusselse ministerraad goed dat 285 noodopvangplaatsen voor gezinnen uit het winterplan behouden zouden blijven. Normaal sloot die opvang op 31 maart de deuren, maar dat gebeurde dus niet. Het Kinderrechtencommissariaat en de Délégué général aux droits de l'enfant hadden hierop aangedrongen.

Dak- en thuisloosheid in Brussel: geen enkel kind zou buiten moeten slapen, 19 februari 2026

KRC zet schouders onder Dakuzie

Samen met SAM vzw, Caritas en Betonne Jeugd zet het Kinderrechtencommissariaat de schouders onder Dakuzie. Dat is een netwerk rond dak- en thuisloosheid bij kinderen, jongeren en gezinnen. Het brengt organisaties samen om kennis, cijfers, signalen, goede praktijken en methodieken uit te wisselen, en om elkaar te ondersteunen via intervisie en casusbespreking.

Daarnaast wil Dakuzie signalen uit de praktijk bundelen en vertalen naar beleidsaanbevelingen op Vlaams en lokaal niveau. Het netwerk wil zo de stem van kinderen en jongeren versterken, politieke aandacht creëren en bijdragen aan structurele oplossingen rond wonen, preventie, begeleiding en toegang tot hulp.

Op 13 februari 2026 keurde de Vlaamse regering het Vlaams Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid 2026-2029 goed. Dat plan bevat een aantal goede elementen, maar mist ook harde doelstellingen, timing en budgetten. Daarin zijn we het eens met het standpunt van onder andere het Netwerk tegen Armoede. In juni 2021 engageerde België zich om tegen 2030 dakloosheid de wereld uit te helpen; ons land bevestigde dat engagement in februari 2024 nog eens tijdens de Europese conferentie onder het Belgisch voorzitterschap. Om dakloosheid tegen 2030 echt te beëindigen, is wellicht een ambitieuzer beleid nodig.

9.2 Vluchtelingen en asielzoekers: bijkomende kwetsbaarheid in zoektocht naar woning

Na hun erkenning als vluchteling moeten gezinnen het opvangcentrum verlaten en op eigen kracht een woning zoeken. We stellen al langer vast dat net in die overgangsfase veel gezinnen vastlopen. Naast de schaarste op de private en sociale huurmarkt, zeker voor grotere gezinnen, ervaren ze drempels bij het vinden van een woning, onder meer door discriminatie op basis van hun herkomst. Ook gezinnen van wie de asielaanvraag wordt geweigerd, kunnen in een bijzonder kwetsbare situatie terechtkomen wanneer zij het opvangcentrum moeten verlaten. Kinderen dreigen daardoor zonder stabiele huisvesting te vallen.

Positieve beslissing, en op straat

"We ontvangen regelmatig signalen van medewerkers die ouders met kinderen op straat moeten zetten of doorverwijzen naar crisis- of nachtopvang bij gebrek aan een woonst. Personen hebben na het ontvangen van een positieve beslissing 4 maanden (de minister wil inkorten naar 2) om een woning te vinden. Is die er niet? Dan is het vaak nachtopvang, vrienden/familie of straat. Spijtig genoeg kunnen we weinig betekenen in die gevallen en botst Fedasil hier op de limieten van haar mandaat." – Een medewerker van Fedasil

Op straat na afgewezen asielaanvraag

Een alleenstaande moeder met vier kinderen uit Guinee kreeg na 6 jaar in de asielprocedure een negatieve beslissing. De kinderen zijn 7 en 5 en een tweeling van 2,5 jaar. De melder, een pleegouder, doet aan ondersteunende pleegzorg voor de twee oudste kinderen die samen met haar kinderen school lopen. De regularisatieprocedure loopt, maar het gezin krijgt geen opvang meer. Ze moeten het asielcentrum verlaten. "Waar kunnen ze naartoe?" vraagt de melder.

In deze zaak kon dakloosheid alleen worden voorkomen doordat vrijwilligers tijdelijk onderdak vonden. Dat illustreert hoe kwetsbaar de woonsituatie van sommige gezinnen met kinderen kan zijn. Welke verblijfsrechtelijke procedure ook loopt, kinderen mogen niet in een situatie terechtkomen waarin hun basisrechten, zoals een veilige en menswaardige opvang, in het gedrang komen.

9.3 Meer flexibiliteit nodig rond bezettingsregels sociale woningen

Naar aanleiding van ons advies over grote gezinnen op de wachtlijst voor sociale woningen hebben we samen met de Vlaamse Ombudsdienst en de coördinator van het team jongvolwassenen van een jeugdzorg- en welzijnsorganisatie drie keer een constructief overleg gehad met Initia, de koepel van Vlaamse Woonmaatschappijen.

De vertegenwoordigers van de woonmaatschappijen zien in dat hun rationele bezettingsregels soms niet bruikbaar zijn in een context van schaarste op de sociale huurmarkt, zeker voor grote gezinnen. Bij alle partijen is er een grote bereidheid om hier werk van te maken. Er komt een werkgroep met Initia, de woonmaatschappijen, het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Ombudsdienst, Wonen in Vlaanderen en het kabinet Wonen. Dit punt is ook als actie opgenomen in het Actieplan Dak- en Thuisloosheid. Initia trekt dit verder.

Aanbevelingen

In ons advies vroegen we de Vlaamse woonmaatschappijen om de regels over rationele bezetting aan te passen en te zorgen dat verschillen tussen de woonregio's te verantwoorden zijn. We drongen aan op flexibelere regels over bezetting van sociale woningen als dat in het belang van het kind is. Tot slot vroegen we om alleen criteria in rekening te brengen die relevant zijn en andere beslissingen over de kwaliteit van de woning over te laten aan het gezin.

Advies *'Hoe lang nog?' Kinderen uit grotere gezinnen bengelen onderaan op de wachtlijst voor een sociale woning*, 23 juni 2025

Uitwisseling met Initia, de koepel van Vlaamse Woonmaatschappijen

9.4 Onveilige en ongezonde woningen treffen kinderen het hardst

Verschillende melders beschreven situaties waarin gezinnen met kinderen verbleven in kleine, onveilige of tijdelijke woningen, zonder uitzicht op duurzame huisvesting. Zowel op de private als op de sociale huurmarkt keren dezelfde problemen terug: vocht- en schimmelvorming, gebrekkige verwarming en achterstallig onderhoud.

Ouders geven aan dat deze woonomstandigheden een directe impact hebben op hun kinderen. Ze melden gezondheidsproblemen, slaapproblemen en verhoogde stress, of zien bestaande medische klachten verergeren door de woonsituatie. De tekorten van de woning aanklagen doen gezinnen vaak niet omdat ze dan van de regen in de drop belanden. Als de woning onbewoonbaar wordt verklaard, is het nagenoeg onmogelijk om een nieuwe woning te vinden.

Binnen onze klachtenwerking informeren we gezinnen met woonproblemen over hun rechten en over mogelijke stappen en procedures. We bekijken welke diensten of organisaties bevoegd zijn en verwijzen gericht door naar hulp- of dienstverlening. Waar dat binnen onze opdracht aangewezen is, vragen we vanuit een kinderrechtenperspectief expliciet aandacht voor de positie van de betrokken kinderen. Daarbij vertrekken we vanuit ons standpunt dat bij beslissingen over wonen de impact op kinderen uitdrukkelijk moet worden meegewogen en dat hun belang en rechten centraal moeten staan.

Tegelijk botsen we in individuele dossiers op de grenzen van wat onze klachtenwerking kan betekenen. Veel woonproblemen waarmee gezinnen ons contacteren, zijn immers geen op zichzelf staande problemen. Ze hangen samen met structurele knelpunten op de woonmarkt en in het woonbeleid. We kunnen voor die gezinnen zelf geen woonoplossing bieden. Dat maakt hun meldingen voor onze werking niet minder belangrijk. Integendeel: ze helpen ons om zicht te houden op hoe structurele problemen in de praktijk doorwerken in het leven en de rechten van kinderen. Ze stellen ons in staat de vinger aan de pols te houden, terugkerende knelpunten te signaleren en die ervaringen vanuit een kinderrechtenperspectief te vertalen naar ons beleidsadviserend werk.

9.5 KRC onderzoekt impact van de wooncrisis op kinderen en jongeren

De woonrealiteit van gezinnen in een kwetsbare positie is vaak bijzonder precair. Sommigen zijn aangewezen op malafide verhuurders en wonen in panden, studio's, appartementen of kamers die onveilig, ongezond of zelfs gevaarlijk zijn. Het recht op wonen komt op verschillende manieren in het gedrang: door dreigende uithuiszettingen, een sociaal woonaanbod dat niet altijd volstaat of soms zelf kwaliteitsproblemen kent, onzekere leefomstandigheden in opvangstructuren voor asielzoekers, en situaties van dak- en thuisloosheid.

Daarnaast zien we dat ook de lokale samenwerking onder spanning staat. Gemeenten botsen geregeld op procedurele, organisatorische en bestuurlijke grenzen, waardoor een geïntegreerde aanpak voor gezinnen in woonnood moeilijker wordt.

Dit is een korte samenvatting van verontrustende signalen over de wooncrisis, die we van overheidsmedewerkers en middenveld opvangen. Om beter te begrijpen wat er leeft op het terrein en meer inzicht te krijgen in de cijfers over de woonsituatie van gezinnen met kinderen, zijn we daarom afgelopen zomer begonnen met een aantal focusgroepen. We bespreken daarin terugkerende tendensen, knelpunten, goede of problematische praktijken en aandachtspunten voor beleid en hulpverlening over onzekere, precaire en problematische woonsituaties en situaties van dak- en thuisloosheid waarbij kinderen betrokken zijn.

We nemen deze inzichten ook mee in het Gemengd Platform Dak- en Thuisloosheid, georganiseerd door het Departement Welzijn samen met de kabinetten van de Vlaamse ministers voor Welzijn en Wonen.

10. Recht op een gezinsleven

Meldingen over scheiding behoren ook dit werkjaar tot de meest complexe dossiers die bij het Kinderrechtencommissariaat binnenlopen. Ouders, kinderen en professionals nemen contact op over conflicten rond ouderlijk gezag, verblijfsregeling, veiligheid, contactbreuk en gerechtelijke procedures.

De meldingen tonen vooral dat kinderen niet zozeer vastlopen door een gebrek aan procedures of hulpverlening, maar door de versnippering ervan. In complexe scheidingen volgen lange gerechtelijke procedures, bemiddeling, hulpverlening, CLB en jeugdhulp elkaar op of lopen ze naast elkaar. Niemand bewaakt het traject vanuit het perspectief van het kind. Dat maakt dat oplossingen vaak te laat komen of onvoldoende op elkaar aansluiten.

Kinderen dreigen zo verloren te geraken tussen ouders, hulpverlening en justitie. De beleidsambities zijn reëel, maar voorlopig nog te weinig voelbaar in het dagelijkse leven van kinderen die opgroeien in een complexe scheidingssituatie. De impact op hun rechten en hun welzijn is vaak enorm groot. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Vlaamse minister bevoegd voor Welzijn en de federale minister bevoegd voor Justitie om dit aan te pakken.

10.1 Opvoedingsconflicten en ouderlijk gezag: ouders blokkeren beslissingen

Opvoedingsconflicten bij een scheiding gaan over uiteenlopende zaken: de keuze van een school of studierichting van een kind, het al dan niet opstarten van therapie, logopedie of medicatie. We zien telkens dezelfde dynamiek in deze conflicten: ouders houden vast aan hun eigen gelijk en blokkeren daardoor noodzakelijke beslissingen, met een pijnlijke impasse voor het kind als gevolg. Ze zitten vast in hun idee van wat een 'goede ouder' doet en lijken tijdelijk blind te zijn voor de effectieve noden van hun kind. Ze weigeren het advies of de expertise van derden in overweging te nemen als dat niet strookt met hun denkkader.

Ouders doof voor boodschap van school

De directie van een school belt voor een 13-jarige leerling. Nu de kerstexamens achter de rug zijn, wil moeder dat de jongen van richting verandert omdat hij zich volgens haar niet goed voelt op school en dit problemen geeft. De ouders zijn aan het scheiden. Papa wil dat de jongen in dezelfde richting blijft. De jongen zelf twijfelt. De school weet niet hoe ze moet omgaan met het conflict tussen de ouders. In een gesprek met de ouders heeft ze aangegeven dat de problemen van de jongen op school misschien eerder te maken hebben met het conflict tussen de ouders. De ouders zijn doof voor deze boodschap.

Wij brachten de school op de hoogte van het bestaan van de 'omzendbrief ouderlijk gezag in schoolaangelegenheden', die ook moet voorkomen dat scholen meegesleurd worden in een conflictueuze scheiding. Voor grote beslissingen zoals de keuze van de school of de richting moeten beide ouders volgens de omzendbrief akkoord gaan. De school kan in dit dossier aangeven dat de inschrijving in de richting die in september gekozen werd behouden blijft, omdat dit een gezamenlijke beslissing was. Over de nieuwe richting is geen consensus. De ouder die niet akkoord is, kan naar de rechtbank stappen. De school kon verder met dit advies.

Kleuter ingeschreven in twee scholen door ruziënde ouders

Een hulpverleenster die een moeder begeleidt in ouderschap na scheiding contacteert ons. De ouders van het meisje van 4 jaar zijn uit elkaar. Ze had de ouders geadviseerd om een beroep te doen op de familierechtbank om hun conflict over de schoolkeuze voor de kleuter te beslechten, maar de ouders volgden dit advies niet. Papa schreef het meisje in één school in, mama in een andere school, zonder dat ze elkaar hiervan op de hoogte brachten. Zodra de scholen dit vernamen, hebben beide ouders het meisje weer uitgeschreven. Er is nog geen leerplicht op 4 jaar. De ouders stapten uiteindelijk toch naar de familierechtbank, maar ze botsen daar op een wachttijd. De medewerker vraagt of wij kunnen bemiddelen tussen de ouders.

Het Kinderrechtencommissariaat kan niet bemiddelen tussen ouders. De ouders hebben geen andere oplossing dan een beroep te doen op de familierechtbank om de knoop door te hakken, want een inschrijving in twee scholen is niet in het belang van kind. Melders botsen daar echter vaak op lange wachttijden voor de zaak ingeleid kan worden. Ouders blijven bovendien ook voor de rechter vaak vasthouden aan hun grote gelijk. De kinderen leven ondertussen verder in de onzekerheid.

Wat als maar één ouder logopedie wil?

Een moeder belt omdat ze in conflict zit met de vader. Ze zijn gescheiden en hebben een zoon van 10 jaar. Voor de jongen is er een verwijzing naar het buitengewoon basisonderwijs, type basisaanbod. Hij zit nu in het regulier onderwijs met ondersteuning van het leersteuncentrum. Omdat de resultaten niet goed zijn, begint de school opnieuw over een overstap naar het buitengewoon onderwijs. Moeder wil dit vermijden door logopedie op te starten. Ze weet dat de vader hier niet achter zal staan. Is de toestemming van beide ouders nodig voor de begeleiding? En wie beslist als ze hier niet uitgeraken?

We leggen uit dat in principe beide ouders toestemming moeten geven, zeker gezien de jonge leeftijd van het kind. Een logopedist zal advies geven voor wat ouders thuis moeten doen, het is belangrijk dat beide ouders bereid zijn dit advies op te volgen. De moeder kan de logopedie alleen opstarten, maar als papa kenbaar maakt dat hij dit toch niet wil, moet ze die stopzetten. Ook hier kan alleen een familierechtbank uitsluitsel geven.

Voor ons moet er voor dergelijke conflicten op zoek worden gegaan naar een alternatieve aanpak die een snel antwoord op de noden van kinderen centraal stelt. Tijd heeft voor kinderen een andere dimensie dan voor volwassenen. In een kinderleven telt tijd extra zwaar want hun ontwikkeling gaat elke dag verder. Het huidige kader is ontoereikend om deze geschillen op te lossen. Dit heeft een grote impact op het leven van kinderen en jongeren.

Aanbevelingen

We vragen om te onderzoeken hoe voor dit soort geschillen sneller een beslissing kan worden genomen. Wat bijvoorbeeld kan helpen, zijn kortere doorlooptijden bij de familierechtbank. Het is belangrijk dat scholen, CLB's en hulpverleners voldoende duidelijkheid krijgen over hun rol en over de ruimte die zij hebben wanneer noodzakelijke beslissingen voor een kind geblokkeerd geraken. We vragen ook om dringend te investeren in laagdrempelige en vroegtijdige conflictbegeleiding voor ouders.

10.2 Conflicten rond de verblijfsregeling en het recht op contact

Niet naleven van vonnissen: nood aan gepast antwoord buiten de rechtbank

Ouders en kinderen hopen dat met een gerechtelijke beslissing een einde komt aan het getouwtrek met de andere ouder over de verblijfsregeling. We krijgen echter geregeld meldingen van ouders die hun frustratie uiten omdat de andere ouder de beslissing van de rechter niet naleeft. Ze verwijten de andere ouder de regeling te saboteren, de kinderen niet mee te geven of de andere ouder zwart te maken tegenover de kinderen.

Ouders vragen ons hoe ze een verblijfsregeling kunnen afdwingen, welke rechten zij hebben als ouder en welke gerechtelijke stappen zij nog kunnen ondernemen, nadat de rechter zich al heeft uitgesproken over de verblijfsregeling. Het is op dat moment dat dwangsommen in beeld komen. De rechter kan een dwangsom opleggen aan een ouder die weigert zich aan de verblijfsregeling te houden. In theorie kan dit helpen om het recht van het kind op contact met beide ouders af te dwingen. Deze maatregel is echter vaak contraproductief. De juridische druk van een dwangsom lost de onderliggende conflicten tussen de ouders niet op en kan heel zwaar wegen op de kinderen en jongeren die betrokken zijn. Bovendien volstaat zo'n dwingend vonnis niet om de contactbreuk te herstellen, integendeel, het dreigt de relatie nog meer te verzuren. Ouder en kind hebben begeleiding nodig om hun relatie te herstellen en die begeleiding ontbreekt meestal.

Zoon gevangen in loyaliteit tegenover beide ouders

Een moeder van drie kinderen contacteert ons. Ze is zes jaar geleden gescheiden. Ze zegt dat ze tot recent een "normale, warme en betrokken relatie" had met haar zoon. Sindsdien is er een volledig en abrupt contactverlies: ze heeft hem niet meer gezien of gesproken, en haar pogingen tot contact blijven onbeantwoord. Dit voelt voor haar niet als een vrije keuze van haar zoon. Ze maakt zich zorgen over een mogelijk loyaliteitsconflict dat voor de buitenwereld onzichtbaar blijft. Haar zoon lijkt elk gesprek uit de weg te gaan, volgens haar uit nood aan rust, veiligheid en het vermijden van spanning tussen zijn ouders. Ze hoort via haar psycholoog dat dergelijke loyaliteitsconflicten vaker voorkomen bij adolescenten.

Wij begrijpen dat deze moeder zich machteloos voelt. Ze vraagt wie begeleiding kan bieden in deze situatie, waar geen zichtbare alarmsignalen zijn maar waar de relatie tussen moeder en zoon wel degelijk beschadigd is. Als een adolescent zelf geen begeleiding vraagt, zijn er op dit moment weinig opties om deze situatie te deblokkeren. De familierechtbank kan in dit geval een begeleid traject opleggen voor ouder en kind, maar de vraag is of dit de relatie tussen moeder en zoon echt ten goede komt. Bovendien zijn deze trajecten vaak ook duur.

Uit deze meldingen blijkt hoe moeilijk het is om een gepast antwoord te vinden wanneer vonnissen over de verblijfsregeling niet worden nageleefd – zowel juridisch als vanuit de hulpverlening.

Aanbevelingen

Wij vragen daarom om bij contactbreuk laagdrempelige gespecialiseerde trajecten te ontwikkelen om de relatie tussen ouder en kind te herstellen. Begeleiding van ouder en kind moet ook mogelijk zijn zonder dat daarvoor meteen een burgerlijke rechtbank moet worden ingeschakeld. Ook de hulpverlening kan daarbij een belangrijke rol spelen.

Daarnaast vragen we om te investeren in meer en kwaliteitsvolle bezoekruimtes, met voldoende spreiding over het grondgebied en voldoende omkadering door gevormde professionals, zodat begeleid contactherstel laagdrempelig en tijdig kan plaatsvinden zonder lange wachtlijsten.

Verder vragen we werk te maken van alternatieven voor dwangsommen als drukkingsmiddel bij niet-naleving van omgangsregelingen. Dwangsommen escaleren het conflict vaak eerder dan dat ze bijdragen tot herstel van het contact tussen ouder en kind. Er moet onderzocht worden welke minder conflictverhogende handhavingsmechanismen effectiever kunnen bijdragen aan naleving en herstel, bijvoorbeeld via bemiddeling, opvolging door de familierechtbank of gerichte begeleiding in plaats van louter financiële sancties.

Tot slot vragen we meer onderzoek naar de mechanismen die leiden tot contactverlies tussen ouder en kind, naar effectieve vormen van preventie en contactherstel en naar manieren om deze expertise duurzaam te verankeren en toegankelijk te maken voor de praktijk.

Jongeren vragen inspraak in hun verblijfsregeling

Ook als verblijfs- of omgangsregelingen door de ouders worden nageleefd, merken we dat deze gerechtelijke beslissingen onvoldoende rust of duidelijkheid brengen in het gezin. We horen in de verhalen van kinderen en jongeren dat zij de gevolgen van de spanningen tussen hun ouders dragen. Heel vaak zien we in deze meldingen ook een bezorgdheid over de psychische en fysieke veiligheid van de kinderen.

Ouders die ontevreden zijn over de verblijfs- en omgangsregeling vragen ons wat ze kunnen doen om de regeling aan te passen. Wij schuiven steeds bemiddeling naar voren als het meest aangewezen spoor. We merken echter dat de situatie vaak zodanig is vastgelopen en de onderlinge vijandigheid zo hoog is opgelopen, dat deze stap niet haalbaar is. Dan blijft alleen de familierechtbank mogelijk.

Wij krijgen ook meldingen van jongeren zelf. Zij kunnen een onleefbare verblijfsregeling niet aankaarten bij de rechtbank. Vooral oudere jongeren botsen op een paradox: zij hebben volgens de wetgever wel voldoende maturiteit om gehoord te worden door de rechter, maar verder zijn ze als minderjarige afhankelijk van hun ouders om een rechtszaak in te leiden. Als de ouder dat niet wil of de middelen niet heeft, zitten zij strop.

Dochter wil niet naar ‘verstikkende’ moeder

Sanne, 16 jaar, wil niet meer naar haar moeder. Ze is er weggelopen en ze is bij papa gaan wonen. Ze geeft aan dat ze daar geleidelijk tot rust komt. Mama is volgens Sanne erg controlerend, ze voelt zich verstikt. Volgens het vonnis moet ze om de twee weken een volledig weekend bij mama verblijven. Voor Sanne is dat te zwaar. Ze dreigt ermee zich op te sluiten in haar kamer of weg te lopen.

We wijzen de vader van Sanne erop dat het vonnis is uitgesproken door het hof van beroep. Dit is bindend voor alle partijen. We raden aan om met de advocaat te bespreken of er nog juridische stappen mogelijk zijn. Wij mogen als Kinderrechtencommissariaat niet tussenbeide komen in lopende of afgeronde gerechtelijke procedures. Beslissingen van de rechter kunnen wij niet wijzigen.

Wij kunnen wel bekijken of in deze zaak het spreekrecht van Sanne werd gerespecteerd. Het meisje werd door de rechter gehoord en heeft daar kunnen aangeven dat ze nog niet klaar is om terug te keren naar haar moeder. Wij raden aan om jeugdhulp in te schakelen

als de regeling ernstige problemen blijft veroorzaken, of als het welzijn van Sanne bedreigd wordt. Hulpverlening kan soms helpen om het contact op een meer begeleide of gefaseerde manier te laten verlopen, of om de communicatie tussen ouder en kind te ondersteunen.

10.3 Complexe scheidingen: nood aan een vertrouwenspersoon voor het kind

Doorheen vrijwel alle meldingen loopt één rode draad: kinderen dreigen verloren te lopen tussen verschillende systemen. Ouders beschrijven een landschap van familierechtbanken, advocaten, bemiddelaars, psychologen, CLB's, jeugdhulp, bezoekruimtes en politie. Kinderen moeten bij verschillende professionals telkens opnieuw hun verhaal doen. Tegelijk ervaren zij dat niemand hun situatie over langere tijd opvolgt of waakt over de impact die jarenlange procedures en conflicten op hen hebben. Vooral in complexe scheidingen, waar juridische procedures, hulpverlening en contactthersteltrajecten door elkaar lopen, dreigt de stem van het kind ondergesneeuwd te geraken.

Deze bezorgdheid wordt ook steeds meer erkend op beleidsniveau. Zo groeit de aandacht voor het idee van een onafhankelijke vertrouwenspersoon voor kinderen in complexe scheidingen. Een dergelijke vertrouwenspersoon zou niet de belangen van een van de ouders vertegenwoordigen, maar uitsluitend het perspectief van het kind bewaken. Hij of zij zou het kind kunnen ondersteunen bij gesprekken met hulpverlening en justitie, uitleg geven over procedures en ervoor zorgen dat signalen van het kind niet verloren gaan wanneer dossiers jarenlang aanslepen.

Bij de familierechtbank van Gent werd geëxperimenteerd met een dergelijk model, maar dit pilootproject werd stopgezet. Daarnaast was er ook het onderzoek van de UCLL, *The voice of kids: over de stem van kinderen in ouderschap- en scheidingsbemiddeling*. De eerste resultaten tonen het belang van een vaste vertrouwensfiguur die naast het kind staat en continuïteit kan bieden in vaak erg complexe trajecten.

De meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat bevestigen de noodzaak om verder te onderzoeken hoe een onafhankelijke vertrouwenspersoon kinderen in complexe scheidingen structureel kan ondersteunen. Voor veel kinderen zou dit betekenen dat er eindelijk één volwassene is die gedurende het hele traject hun belangen bewaakt en ervoor zorgt dat hun stem niet verloren gaat tussen ouders, hulpverlening en justitie.

Deze vaststelling sluit ook nauw aan bij de bezorgdheden in de parlementaire resolutie over de ondersteuning van kinderen in hoogconflictueuze scheidingen. In januari 2026 nam het Vlaams Parlement die resolutie aan. De resolutie vraagt onder meer: vroegtijdige ondersteuning van gezinnen, versterking van expertise rond complexe scheidingen, een betere samenwerking tussen justitie, onderwijs en hulpverlening en meer aandacht voor de stem van kinderen.

Ook binnen het Agentschap Opgroeien wordt gewerkt aan een Vlaams zorgpad complexe scheidingen, waarbij gezocht wordt naar een betere afstemming tussen hulpverlening, bemiddeling en justitie. Het Kinderrechtencommissariaat neemt deel.

Aanbevelingen

Wij zien in de meldingen een duidelijke bevestiging van de nood aan een onafhankelijke vertrouwenspersoon voor kinderen in complexe scheidingen. Een dergelijke vertrouwenspersoon zou langdurig betrokken blijven; onafhankelijk zijn van beide ouders; de stem van het kind vertolken en bewaken; continuïteit bieden over verschillende procedures heen; signalen van onveiligheid detecteren; en bruggen slaan tussen rechtbank, onderwijs, hulpverlening en gezin.

Daarnaast vragen we om te onderzoeken of voor kinderen in langdurige hoogconflictscheidingen gewerkt kan worden met een vorm van trajectregie, waarbij één actor het overzicht bewaart en het belang van het kind centraal blijft stellen.

10.4 Private bezoekruimtes: vertrouwen brokkelt af

We kregen het afgelopen werkjaar opnieuw meldingen over private bezoekruimtes. Deze meldingen gaan overwegend over een private bezoekruimte, niet over de neutrale bezoekruimtes van de CAW's. Ouders geven aan dat de begeleiders van die private bezoekruimte verslagen opstellen waar ze zich soms helemaal niet in herkennen. Ze ervaren dat een wederwoord niet mogelijk is. Ouders vinden het onbegrijpelijk dat vrijwilligers psychologische aannames maken of uitspraken doen die uitsluitend gebaseerd zijn op een kortstondige observatie.

In oktober 2025 werden zowel in het Vlaams Parlement als in de Kamer vragen gesteld over het gebrek aan kwaliteitscontrole op het werk dat door deze bezoekruimte wordt geleverd.

We merken op dat ouders weigeren om dit met de dienst zelf te bespreken als we dat voorstellen. Ouders zijn bang omdat ze nog in een traject zitten en afhankelijk zijn van de verslaggeving. Ze geloven dat dit contact het advies of de verslaggeving voor hen negatief gaat beïnvloeden. Ze signaleren daarom wel knelpunten aan ons, maar vragen geen actieve tussenkomst. Doordat wij geen toestemming hebben om dit met de bezoekruimte zelf te bespreken, kunnen we geen gegronde uitspraken doen.

Totale vertrouwensbreuk met bezoekersruimte

Mama heeft een dochter van 4 jaar. Ze is gescheiden van de papa, die volgens mama kampt met alcoholverslaving, drugs en agressie. De familierechter stelt dat er contact moet worden opgebouwd via een neutrale bezoekruimte. Mama is daar absoluut geen voorstander van, maar in mei wordt de dochter toch verwezen naar een private bezoekruimte. Mama heeft heel wat klachten over deze bezoekruimte. Na elk bezoek komt haar dochter volgens haar terug met blauwe plekken op armen, benen, … Het meisje huilt, zegt dat ze op de foto moet met papa, dat ze cadeaus van papa moet aanvaarden, maar ze wil dat niet. Het team van de bezoekruimte schrijft in het tussentijds verslag dat mama het probleem is. Bij de volgende zitting verlengt de familierechter het bezoek op basis van dit verslag. Mama dient klacht in wegens slagen en verwondingen door papa tegen zijn dochter, de bezoekruimte ontkent en stelt dat er steeds toezicht is. Zowel de huisarts als de psycholoog van het meisje zeggen dat de bezoeken best opgeschort worden. Mama wil het gebrek aan controle op deze bezoekruimtes nu via politieke weg aankaarten.

We kunnen niet zeggen of de bezorgdheden van deze moeder gegrond zijn, we kregen geen toestemming om dit te onderzoeken. Maar de meldingen wijzen in elk geval op een vertrouwensbreuk. Ouders ervaren weinig mogelijkheden om opmerkingen te formuleren of hun visie te laten opnemen in de verslaggeving.

De meldingen leggen een structureel probleem bloot: er is geen enkele overheid die zich bevoegd acht om toezicht te houden op private bezoekruimtes. De neutrale bezoekruimtes van de CAW's zijn erkend en gesubsidieerd binnen het jeugdhulplandschap en vallen zo onder het kwaliteitskader van de Vlaamse Gemeenschap. Voor private bezoekruimtes bestaat dat kader niet. Ze zijn geen erkende jeugdhulpvoorziening, ze worden niet gesubsidieerd en er is geen instantie die hun methodiek, deskundigheid of klachtenafhandeling beoordeelt.

Tegelijk hecht de familierechtbank wel gezag aan de verslagen die deze bezoekruimtes opstellen. Rechters baseren beslissingen over het contact tussen ouder en kind op observaties van vrijwilligers of begeleiders wier werking aan geen enkele kwaliteitsnorm getoetst wordt. De gevolgen van deze verslaggeving kunnen zeer verstrekkend zijn – tot beperking of behoud van ouderlijk contact toe – terwijl de totstandkoming ervan buiten elk toezicht valt.

Deze bevoegdheidslacune verklaart mee waarom ouders zich niet gehoord voelen wanneer ze klachten formuleren: er is geen instantie waarvan ze een onderzoek kunnen verwachten.

Aanbevelingen

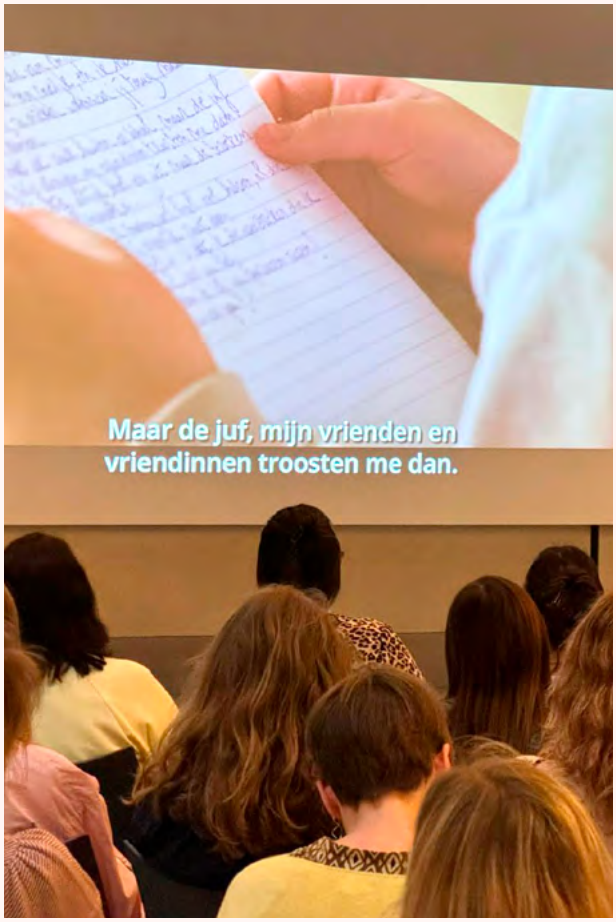
Wij pleiten ervoor dat wordt uitgeklaard welke overheid verantwoordelijkheid opneemt voor de kwaliteitsbewaking van private bezoekruimtes, zodat ouders en kinderen niet langer afhankelijk zijn van verslaggeving die aan geen enkele controle onderworpen is.

10.5 FOCUS

Kinderen met een ouder in detentie: onzichtbaar in beleid en praktijk

"Ik wil iedereen vertellen hoe lastig het is dat ik je zoveel moet missen. Het is zo onzeker wanneer je terug naar huis mag komen. Ik moet ook vaak huilen op school, maar de juf en mijn vrienden en vriendinnen troosten me dan."

Meisje van 9 jaar, papa in de gevangenis

Naar schatting groeien in België dagelijks 17.000 kinderen op met een ouder in detentie, zo'n 9.000 daarvan in Vlaanderen. Minstens de helft van de gedetineerden is ouder van een of meerdere kinderen. Toch blijft deze groep grotendeels onzichtbaar. Deze kinderen worden niet systematisch geregistreerd, waardoor beleid en hulpverlening onvoldoende zicht hebben op hun aantal en hun noden.

Om hier meer aandacht voor te vragen, organiseerden wij op 28 april 2026 samen met het Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling, de Centra Algemeen Welzijnswerk en de Vrije Universiteit Brussel een studiedag over kinderen met een ouder in detentie. Over de impact van ouderlijke detentie, en over wat nodig is om deze kinderen zichtbaar te maken en structureel te ondersteunen.

Wij krijgen signalen dat deze kinderen tussen de mazen van het net vallen. Een meisje van 17, wier vader al zes jaar in de gevangenis zit, verwoordt het zo: "Er is daderhulp, er is slachtofferhulp, maar als kind heb je niks: je hebt geen statuut." Andere getuigenissen tonen de concrete impact op het dagelijks leven van kinderen: gemiste momenten met een ouder, moeilijker functioneren op school, en soms uren extra reistijd om op bezoek te kunnen gaan.

'Papa = (g)een Boef', Dokmafilm, Ket & Doc van het VAF.
Het perspectief van een jongetje met een ouder in detentie.

Buitenfamilies vzw zijn ook familieleden van een (ex)gedetineerde die lotgenoten ondersteunen

Informatie en ondersteuningsmateriaal

Joyce Albrecht (VUB) over de impact, sleutelmomenten, noden en het belang om kinderen zichtbaar te maken bij ouderlijke detentie.

"Je merkt dat als papa's of mama's toekomen in de bezoekzaal, kinderen al staan te popelen aan de deur."

familiaal detentiebegeleidster, CAW

Impact op ontwikkeling en welzijn

Internationaal onderzoek en recent onderzoek van de VUB tonen aan dat de opsluiting van een ouder een aanzienlijke impact kan hebben op het welzijn, de ontwikkeling en de rechten van kinderen. Ouderlijke detentie wordt erkend als een ingrijpende jeugdervaring (*adverse childhood experience*), met een verhoogd risico op problemen die zich later in het leven doorzetten. Diezelfde onderzoeken tonen echter ook dat tijdige, gerichte ondersteuning die impact fors kan beperken. Er bestaan waardevolle initiatieven – begeleiding bij kinderbezoek, psychosociale ondersteuning, lotgenotenwerking – maar dat aanbod is beperkt, versnipperd en niet voor elk kind toegankelijk.

Familiaal detentiebegeleidster van het CAW in gesprek met het meisje.

Een kinderrechtenkader dat onvoldoende doorwerkt

België beschikt met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de Europese aanbeveling CM/Rec(2018)5 over een stevig kinderrechtenkader voor deze doelgroep. In de praktijk worden deze rechten echter nog te vaak indirect en ongelijk toegepast. Kinderen met een ouder in detentie komen zelden als volwaardige rechtenhouders in beeld. Nochtans hebben zij recht op informatie, participatie, betekenisvol contact met hun ouder, respectvolle behandeling en bescherming. Rechten die een expliciet en toetsbaar uitgangspunt moeten zijn bij beslissingen over straftoemeting, strafuitvoering, detentievoorwaarden en contactregelingen.

Naar aanleiding van de studiedag lanceerden wij, samen met onze partners, beleidsaanbevelingen die pleiten voor een samenhangende, intersectorale en kindgerichte aanpak die vertrekt vanuit welzijn, ondersteuning en bescherming.

Deze aanpak gaat verder dan een kindvriendelijke gevangenis of het faciliteren van bezoek: het gaat over kinderen en gezinnen als partner behandelen. Dat beschermt niet alleen het welzijn van het kind, maar verhoogt ook de re-integratiekansen van de ouder en voorkomt maatschappelijke schade op de langere termijn.

Aanbevelingen

Wij vragen om:

- **kinderen zichtbaar te maken, preventief te werken en te erkennen.**
  Politie, justitie, scholen en (jeugd) hulpverlening moeten beter signaleren, zodat de gezinscontext doorheen de volledige strafrechtketen in kaart wordt gebracht, van informatie bij arrestatie tot herstel van gezinsrelaties na vrijlating. Meer onderzoek is nodig om betrouwbare data te verzamelen over de noden van deze kinderen in de Vlaamse context.

- **een netwerk- en gezinsgerichte aanpak te verankeren, vertrekkend vanuit kinderrechten.**
  Justitie, politie, scholen en hulpverlening moeten structureel samenwerken, met laagdrempelige en proactieve ondersteuning voor gezinnen, betere coördinatie tussen instanties, en gezinnen als volwaardige partner tijdens de detentie. Dit vraagt concrete maatregelen zoals psychosociale begeleiding, lotgenotenwerking, en meer faciliteiten die gezinscontact ondersteunen, ook binnen de context van de gevangenissen zelf (videobellen, uitgangsvergunningen om familiale redenen, meer en beter kinderbezoek). Methodieken zoals de kindreflex kunnen hierbij een hefboom vormen.

- **in te zetten op maatschappelijke sensibilisering en destigmatisering.**
  Het taboe rond detentie zorgt voor schaamte bij kinderen en gezinnen. Dit bemoeilijkt het zoeken van hulp, terwijl net informele en formele ondersteuning de veerkracht van deze gezinnen versterken. Publieke campagnes, lespakketten op school en vorming van professionals kunnen dit taboe helpen te doorbreken.

Lees meer over de studiedag 'Kinderen met een ouder in detentie'

11. Recht op participatie

11.1 Scholieren laten van zich horen

Stakingsrecht voor leerlingen?

"Ik heb een vraag naar aanleiding van de oproep die jongeren doen om op 22/1 te staken omdat ze zich in hun rechten beknot voelen door een aangekondigde beleidsintentie van de minister van Onderwijs van de Vlaamse regering. De school van mijn dochter (16 jaar) geeft aan dat de jongeren die hieraan meedoen onwettig afwezig zijn. Ik weet dat werknemers een stakingsrecht hebben en ik veronderstel dat dit ergens ook een link heeft met het Verdrag van de Rechten van de Mens. Hoe ver geldt het recht om te staken en te betogen voor jongeren?"

Kinderen hebben geen stakingsrecht in de arbeidsrechtelijke betekenis van het woord, zoals werknemers dat hebben. Hun stakingsrecht is erkend door het Europees Sociaal Handvest. Minderjarigen hebben wel het recht om hun mening te uiten en om met anderen vreedzaam samen te komen. Tegelijk blijven leerlingen onderworpen aan de leerplicht en het schoolreglement. Een school kan een deelname aan een betoging tijdens de schooluren daarom als ongewettigde afwezigheid registreren. Wij vinden het belangrijk dat scholen een evenwicht zoeken tussen het recht op onderwijs en de fundamentele participatie- en expressierechten van kinderen en jongeren.

Sommige leerlingen trokken het afgelopen jaar de straat op en staakten. Anderen lieten op een andere manier van zich horen. Dat verdient aandacht. Hun protest gaat immers over meer dan de hervormingsplannen van de minister. Het gaat over hoe ze de school ervaren: lerarentekort, uren studie door afwezige leerkrachten, hoge prestatiedruk en te weinig ruimte voor begeleiding, rust en herstel.

Die stem van jongeren verdient een plaats in het debat. Het Kinderrechtenverdrag is daar duidelijk over: kinderen en jongeren hebben het recht om hun mening te geven over beslissingen die hen aanbelangen, en volwassenen moeten die mening ernstig nemen. Dat vraagt meer dan luisteren alleen. Het vraagt ook dat beleidsmakers keuzes toelichten, motiveren en in dialoog gaan.

Dat jongeren naar stakingen grijpen, is een signaal dat we niet mogen wegwuiven. Het doet de vraag rijzen of we hun vandaag wel voldoende kansen geven op echte inspraak. Zeker hervormingen zoals 'Goed Gedragen' en de evolutie naar 'Scholen voor Iedereen' hebben een directe impact op hun dagelijkse leven. Hun ervaringen, bezorgdheden en voorstellen horen daarom een vast onderdeel van het beleid te zijn.

Opinie *'Als scholieren de straat op gaan, is luisteren opdracht nummer één'*, 11 februari 2026

Begin januari 2026 bespraken we deze bezorgdheden tijdens het verticaal overleg met het kabinet Onderwijs. De communicatiedienst van het departement Onderwijs start een werkgroep om verschillende scenario's uit te werken om kinderen en jongeren beter te informeren en te betrekken. De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel worden hierbij betrokken. Het Kinderrechtencommissariaat juicht deze evolutie toe, volgt mee op en sluit waar mogelijk ook aan.

11.2 Spreekrecht: gehoord worden is meer dan één gesprek

Kinderen ervaren frustratie wanneer procedures rond de verblijfs- en omgangsregeling jarenlang lopen, maar zij geen mogelijkheid krijgen om gewijzigde omstandigheden opnieuw toe te lichten voor de rechtbank. Daarnaast horen we geregeld dat ervan uitgegaan wordt dat hun mening is beïnvloed door een van de ouders, terwijl zij zelf aangeven dat het om hun eigen ervaringen en gevoelens gaat.

Meisje wil gehoord worden in zaak die over haar gaat

Mila is 16 jaar. Haar ouders zijn zes jaar geleden uit elkaar gegaan na intrafamiliaal geweld. In het vonnis werd een omgangsregeling voor Mila bepaald: één dag om de veertien dagen naar papa. Ze weigert naar haar vader te gaan. Twee jaar geleden werd dit vonnis bevestigd. Mila vertelt dat steeds hetzelfde scenario zich voordoet: ze moet naar haar vader, omdat haar moeder bang is voor dwangsommen. Wanneer ze bij vader toekomen, weigert Mila uit te stappen. Soms opent haar vader de deur en filmt alles, soms blijft de deur gesloten. Bij de bevestiging van het vonnis vorig jaar werd wel toegestaan dat Mila naar een psycholoog kon gaan. Haar vader vond dit niet nodig. Volgens hem is er niets

aan de hand, en wordt Mila beïnvloed door haar moeder die hij beschuldigt van ouderverstoting. Mila benadrukt dat het haar eigen ervaringen zijn die maken dat ze zich zeer onveilig voelt bij haar vader. Het dossier zit nu bij het hof van beroep dat een deskundigenonderzoek wil opleggen. Mila zegt dat ze letterlijk ziek wordt van de stress. Ze heeft in de eerste rechtszaak twee jaar geleden de familierechter gesproken, het hof van beroep ziet nu geen reden om het meisje te horen. Mila wil gehoord worden, het gaat immers over haar.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit al vele jaren voor het spreekrecht voor kinderen en jongeren. Omdat we vernamen dat Mila zelf het hof van beroep om een gesprek had gevraagd, maar dit geweigerd was, besloten we online met haar te praten, samen met haar psycholoog. We deden dit vanuit onze rol om de stem van minderjarigen te versterken. We namen uitgebreid de tijd om te luisteren naar haar verhaal, we stelden vragen die ook het perspectief, de wensen en de verwachtingen van de vader in het gesprek binnenbrachten. Ons verslag, in de woorden van Mila, stuurde Mila naar het hof van beroep met de vraag om via deze weg naar haar te luisteren. Het hof besliste uiteindelijk tot een vrije omgangsregeling. Ook vader ging akkoord.

Aanbevelingen

Wij vragen om steeds tegenover kinderen en jongeren te verduidelijken hoe hun mening werd meegenomen. We dringen erop aan bij procedures die jarenlang aanslepen altijd te overwegen om jongeren opnieuw te horen, zeker wanneer ze zelf de vraag stellen. Tot slot vragen we om te investeren in kindvriendelijke procedures.

11.3 Kinderen en jongeren willen meepraten over gezondheid

In 2025 legden we met de Europese koepel voor kinderombudsdiensten ENOC een participatief traject af met kinderen en jongeren rond het recht op gezondheid. We organiseerden daarnaast in Vlaanderen focusgroepen, vergaderingen en individuele contacten met een reeks jongeren en experts over het thema gezondheid. We richtten focusgroepen in op lagere en middelbare scholen. We spraken met jongeren van de Scholierenkoepel, jongeren van Cachet, jongeren met een zeldzame ziekte, pediaters en brugfiguren. Op die manier kregen we een heel breed beeld van hoe jongeren naar dit thema kijken: zowel naar preventie als naar rechten binnen de gezondheidszorg.

Gezondheid is veel meer dan toegang tot gezondheidszorg. Kinderen en jongeren wijzen zelf op de sterke samenhang tussen gezonde voeding, beweging, slaap, mentale gezondheid, een gezonde leefomgeving en school. Wij pleiten daarom voor een geïntegreerd gezondheidsbeleid dat vertrekt vanuit de leefwereld van kinderen en dat over de grenzen van beleidsdomeinen heen werkt: '*Children's Health in all Policies*'. Daarbij is bijzondere aandacht nodig voor kinderen in kwetsbare situaties, die nog altijd minder kansen hebben op een goede gezondheid.

Gesprek met lagere schoolkinderen over gezondheid en gezondheidszorg

12. Kinderrechten internationaal

12.1 Het Europees Netwerk van Kinderombudsdiensten

Het European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) verbindt 44 kinderombudsdiensten uit 34 landen van de Raad van Europa. Ook het Kinderrechtencommissariaat maakt daar deel van uit. Sinds 2022 zetelt de Vlaamse kinderrechtencommissaris in het Bureau van ENOC, het afgelopen jaar samen met de kinderombudspersonen van Franstalig België, Moldavië, Finland, Catalonië, Estland en Ierland. De Europese Unie ondersteunt het netwerk financieel.

ENOC moedigt de uitvoering van het VN-Kinderrechtenverdrag aan in Europa en ondersteunt de gezamenlijke behartiging van kinderrechten. Het netwerk wisselt informatie en strategieën uit om de effectiviteit en de onafhankelijkheid van kinderombudsdiensten in Europa te versterken.

Elk jaar werkt ENOC rond een specifiek thema binnen de kinderrechten. De leden kiezen dit jaarthema, waarna een jaar lang onderzoek wordt gedaan in samenwerking met experten. Het werkjaar eindigt steevast met een algemene conferentie, waar de leden een gezamenlijke standpuntnota met aanbevelingen goedkeuren.

Jaarthema 2025: recht op gezondheid

De 29e jaarlijkse conferentie van ENOC, met als thema 'De bescherming en bevordering van het recht van kinderen op lichamelijke gezondheid', vond plaats op 17 en 18 september 2025 in Boekarest, Roemenië, onder leiding van de voorzitter van ENOC en kinderombudsman uit Moldavië, Vasile Coroi. Het evenement bracht kinderombudspersonen, jonge adviseurs van ENYA en deskundigen uit heel Europa en daarbuiten samen, waaronder ook de European Academy of Pediatrics.

Het ENOC-statement 2025 werd goedgekeurd door de 29e Algemene Vergadering meteen na de conferentie. Dit statement is gebaseerd op de bevindingen van een onderzoek waar meer dan 27 kinderombudsdiensten aan meewerkten en op de standpunten van jongeren die deelnamen aan het ENYA-project 2025. Het onderzoeksrapport geeft een overzicht van de verschillende gezondheidszorgsystemen voor kinderen in Europa en bevat statistische gegevens over de gezondheid van kinderen en informatie over preventie en gezondheidsbevordering, waaronder voeding, sport, hygiëne en seksuele en reproductieve gezondheid.

De jaarlijkse conferentie van ENOC vond plaats op 17-18 september 2025 in Boekarest over het recht op gezondheid. Met rechts vooraan Prof. Dr. Ann De Guchtenaere, gastspreker over het plan van de Belgische kinderartsen 'Zorg voor het kind'

Het ENOC statement over het recht van kinderen op lichamelijke gezondheid vertrekt vanuit artikel 24 van het kinderrechtenverdrag. Gezondheid wordt daarbij breed opgevat: niet alleen toegang tot medische zorg, maar ook preventie, gezonde leefomstandigheden, voeding, beweging, een veilige omgeving, goede informatie en inspraak van kinderen. ENOC benadrukt bovendien dat autonomie, non-discriminatie, privacy en participatie van kinderen centraal moeten staan in gezondheidsbeleid en gezondheidszorg.

De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- kinderrechten structureel onderdeel maken van het gezondheidsbeleid;
- een *Children's Health in all Policies*-aanpak voor overheden;
- universele, betaalbare en tijdige gezondheidszorg garanderen voor elk kind en gezondheidsongelijkheid actief aanpakken;
- investeren in preventie en gezonde leefomstandigheden;
- kinderen beschermen tegen milieu- en commerciële gezondheidsrisico's;
- kinderen daadwerkelijk inspraak geven in hun eigen zorg;
- in kindvriendelijke klachten- en beschermingsmechanismen voorzien.

↘ Lees de volledige tekst van de slotverklaring *'Children's Rights in Alternative Care'* op de website van ENOC: www.enoc.eu

Jaarthema 2026: Kinderrechten en LGBTQIA+

Begin juni 2026 vond in Oslo het *ENOC Spring Seminar* plaats, waar het nieuwe jaarthema werd geopend: 'Bescherming en bevordering van de rechten van LGBTQIA+ kinderen'. Professoren van de Universiteit van Barcelona deelden de eerste inzichten uit de ENOC-bevraging over dit thema. De aanwezige kinderombudsdiensten werden betrokken bij het formuleren van aanbevelingen. Op de tweede dag werd gefocust op *Child Friendly Justice*.

Dit voorjaar werd het nieuwe jaarthema 'kinderrechten en LGBTQIA+' geopend in Oslo

ENYA: jongeren denken mee over kinderrechten en LGBTQIA+

Het jaarthema voor 2026 voor het Europese netwerk van kinderombudspersonen ENOC is *'Safeguarding and Advancing the Rights of LGBTQIA+ Children'*. LGBTQIA+ is een verzamelterm voor mensen met diverse seksuele oriëntaties en genderidentiteiten.

In dit kader trok het Kinderrechtencommissariaat naar een middelbare school om met leerlingen uit verschillende klassen te spreken over dit thema. In groepjes gingen de leerlingen aan de slag met herkenbare situaties. De gesprekken bevestigden het vermoeden dat het thema steeds meer gepolariseerd is. Onderzoek toont aan dat algoritmes binnen sociale media hierin een grote rol spelen. Een aantal jongeren nam op het eerste gezicht een eerder negatieve houding aan tegenover niet-traditionele gendernormen, hoewel het bespreken van concrete situaties soms ook bij deze jongeren toch meer nuance toeliet.

Jongeren die zich meer als bondgenoot van LGBTQIA+-personen opstelden, onderzochten welke kinderrechten in het gedrang kwamen in de voorgestelde situaties en zochten naar oplossingen. De scenario's gingen onder meer over een non-binaire jongere die zich niet veilig voelt in de kleedkamers van een sportclub, online haatreacties op een foto met een regenboogvlag, het gebrek aan LGBTQIA+-voorbeelden in relationele en seksuele vorming en een homoseksuele jongen die thuis niet veilig over zijn relatie kan praten.

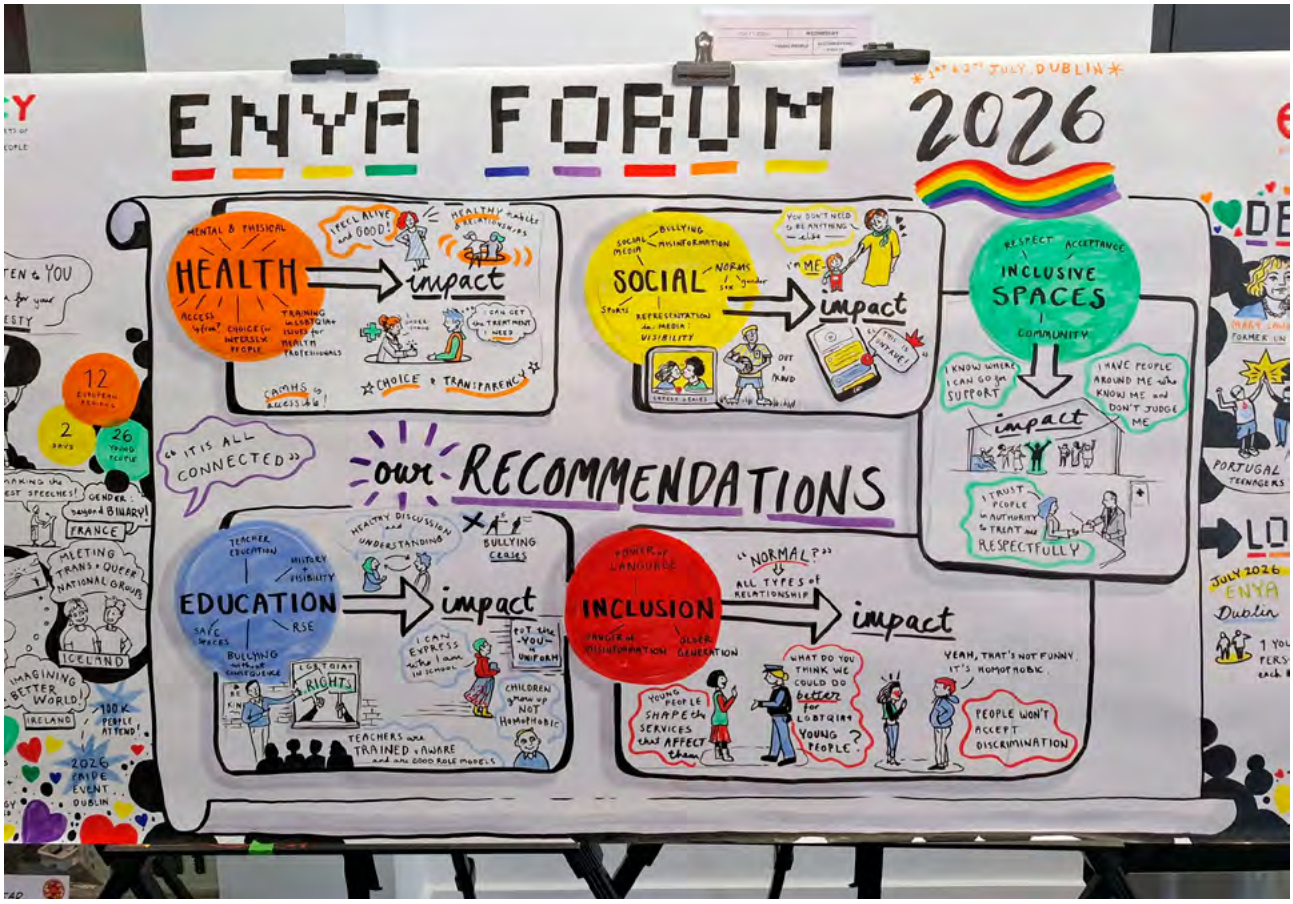
De jongeren koppelden deze situaties onder meer aan het recht op non-discriminatie, identiteit, privacy, veiligheid, onderwijs, gezondheid en vrije tijd. Ze benadrukten dat inclusie geen luxeprobleem is, maar een voorwaarde om volwaardig te kunnen deelnemen: "We vinden niet dat die zou moeten kiezen tussen mannen of vrouwen." Ook de verantwoordelijkheid van omstaanders kwam sterk naar voren. Over klasgenoten die kwetsende reacties liken of meelachen, zei een groep: "Die zijn eigenlijk zelf ook even verantwoordelijk, want daardoor gaan de pesters zich groot voelen."

De leerlingen formuleerden daarnaast concrete aanbevelingen voor scholen en andere organisaties.

LGBTQIA+-relaties hoeven volgens hen niet alleen in afzonderlijke themalessen aan bod te komen, maar kunnen vanzelfsprekend worden meegenomen in gewone voorbeelden en oefeningen: "Dat je bij wiskunde een vraagstuk hebt waarin twee vrouwen gaan samenwonen of trouwen. Dat het niet altijd man en vrouw is." Voor jongeren die thuis niet veilig over hun identiteit of relatie kunnen praten, wezen ze op het belang van een vertrouwde leerkracht, mentor, leerlingenbegeleider, psycholoog of anonieme hulplijn. Het schoolbezoek leverde zo niet alleen meer bewustzijn over kinderrechten op, maar ook waardevolle voorstellen die meegenomen werden in het verdere ENYA-traject.

ENYA is het internationale jongerenparticipatieproject van het Europese netwerk van kinderombudsdiensten. Met een groepje vrijwilligers tussen de 14 en 17 jaar gingen we in verschillende sessies dieper op het thema in. Het participatief traject vertrekt vanuit hun ervaringen, perspectieven en voorstellen. De jongeren werkten vijf aanbevelingen uit en twee van de jongeren gingen samen met leeftijdsgenoten uit veertien Europese landen en regio's mee naar Dublin om na te denken hoe we de rechten van LGBTQIA+ kinderen en jongeren beter kunnen beschermen.

Eind september wordt de input van het ENYA-project voorgesteld op de jaarlijkse ENOC-conferentie.

Jongeren van ENYA (European Network of Young Advisors) werkten vijf aanbevelingen uit over hoe we de rechten van LGBTQIA+ jongeren beter kunnen beschermen. Wij werden vertegenwoordigd door Maia en Iyad.

Buiten de norm gerekend

Een kind heeft gespecialiseerde hulp nodig, maar is te jong voor het ene aanbod en past niet binnen het andere. Een jongere kan geholpen worden, maar woont net buiten het bevoegde gebied. Kinderen zitten thuis in plaats van op school omdat onderwijs en hulpverlening geen passend antwoord vinden. Gezinnen komen verder in de problemen door regels en administratieve voorwaarden.

‘Regels en criteria zijn nodig. Maar wat als ze belangrijker worden dan wat een kind nodig heeft? Wat als tekorten worden opgevangen door de toegang strenger te maken?’

Achter elke melding zit een kind dat recht heeft op ondersteuning en kansen om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen. Die rechten mogen niet voorwaardelijk worden en afhangen van de juiste postcode, diagnose, leeftijd of categorie, of van die ene hulpverlener, leerkracht of ambtenaar die blijft zoeken naar een oplossing.

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86
1000 Brussel
02-552 98 00

kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechten.be
www.youtube.com/user/Kinderrechtencom
www.facebook.com/ kinderrechtencommissariaat
www.instagram.com/ kinderrechtencommissariaat
www.linkedin.com/company/kinderrechtencommissariaat

Kinder rechten commissariaat
Geeft kinderen een stem

Kinderrechtencommissariaat,
onafhankelijke instelling
van het Vlaams Parlement

Vlaams Parlement